

Keski-Suomen JÄRJESTÖKARTOITUS

Päivi Kivelä

2018

Keski-Suomi
2020

SISÄLLYS

Esipuhe	3
Keski-Suomen järjestöt maakunnan kartalle	4
Järjestökartoituksen toteutus, menetelmät ja aineistot	5
Aineiston edustavuuden arviointia	7
Järjestöjen moninaisuus: kohderyhmät ja toimintamuodot.....	8
Järjestöt ja kunnat toimivat yhdessä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi.....	10
Järjestöjen resurssit, toimintaedellytykset ja riippuvuus kunnan tuesta.....	11
Järjestöyhteistyön puitteet, rakenteet ja käytännöt kunnissa	13
Kunta-järjestöyhteistyön muodot, hyödyt ja onnistumiset	16
Kunta-järjestöyhteistyön kehittämisen paikat.....	18
Järjestöjen keskinäinen yhteistyö	22
Järjestöjen roolit ja kumppanuudet kuntien ja maakunnan kanssa.....	23
Toimintaympäristön muutos merkitsee järjestöille uhkia ja mahdollisuuksia.....	28
Järjestöt uudistusten raja- ja yhdyspinnoilla – menestyjiä, häviäjiä vai molempia?	33
Palveluiden tuottamisen kovasta kehästä hyvän kierteeseen?	36
Lopuksi	40
LIITEOSA.....	42
LIITE 1: Järjestökartoitukseen liittyvä ennakkomarkkinointi, tiedottaminen ja sähköpostijakelut.....	43
LIITE 2: Vastausmäärät järjestökyselyyn ja kuntakyselyyn kunnittain	46
LIITE 3: Taulukot järjestökyselyn tuloksista	47
LIITE 4: Taulukot maakunnallisesti toimivista järjestöistä	60
LIITE 5: Taulukot kuntakyselyn tuloksista.....	66

Kartoituksen teettäjä: Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry /

Keski-suomen vaikuttavat järjestöt hanke

Analyysi ja raportointi: Päivi Kivelä

Taitto: Henna Takala, Henna & Co

ESIPUHE

Hyvä lukija, edessäsi on ainutlaatuinen raportti, joka tarjoaa kurkistuksen keski-suomalaisen järjestöjen maailmaan. Tässä raportissa esittelemme Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry:n (KYT) hallinnoiman Keski-Suomen vaikuttavat järjestöt -hankkeen alkuvuodesta 2018 toteuttaman järjestökartoituksen tuloksia. Keski-Suomen vaikuttavat järjestöt -hankkeessa tuemme erilaisten ja erikokoisten järjestöjen luontevan roolin rakentumista suhteessa maakuntaan ja kuntiin. Hanketta (2017–2020) rahoittaa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA), ja se on yksi Keski-Suomen maakuntaudistuksen kärkihankkeista.

Kartoitus on ainutlaatuinen, sillä vastaavaa ei ole aiemmin tehty ainakaan Keski-Suomessa. Kartoitus on toteutettu yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa valmistellaan maakunta- ja sote-uudistusta. Kyseessä on yksi historiallisesti suurimmista hallinnon ja toimintatapojen uudistuksista, mitä Suomessa on koskaan tehty. Keski-Suomessa muutos koskettaa noin 275 000 asukkaan palveluita. Kartoituksen tuottama tieto on osin myös valtakunnallisesti hyödynnettävissä, sillä järjestöjen toimintaan vaikuttavat muutokset ovat joka puolella maata samantyyppisiä.

Maakunta- ja sote-uudistus muokkaa perinteisiä, vuosikymmenien aikana syntyneitä yhteistyörakenteita ja toimintatapoja. Kartoitus tehtiin järjestöjen, kuntien ja Keski-Suomen maakunnan tarpeisiin. Halusimme selvittää maakunnassa toimivien järjestöjen, yhdistysten ja seurojen merkitystä ja toimintaedellytyksiä. Halusimme myös tietää, millaisena kunnat näkevät järjestöjen merkityksen ja yhteistyökysymykset.

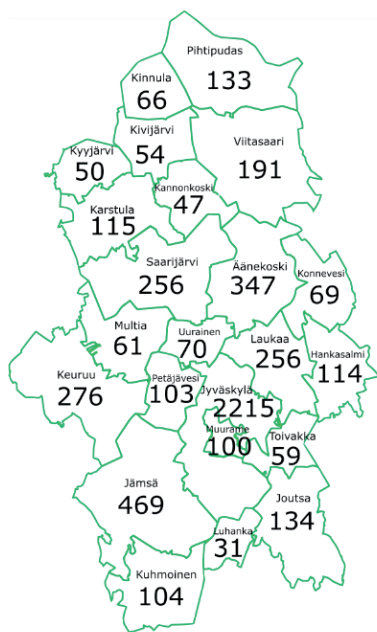
Kiitokset kartoituksen onnistumisesta kuuluvat erityisesti seuraavassa mainituille tahoille. Kiitos kyselyiden linkkiä levittäneille ja kyselyihin sinnikkäästi vastanneille järjestöille, yhdistyksille ja seuroille sekä kunta-toimijoille – ilman teitä ja vastauksianne tätä kartoitusta ei olisi! Tutkija, YTT Päivi Kivelälle kiitos ansiokkaasta ja tinkimättömästä työstä heterogeenisen aineiston analysoimisessa. SOSTEn erityistutkija Juha Peltosalmelle asiantuntija-avusta kysymysten asettelussa sekä Järjestö 2.0 -kollegoille muiden maakuntien kyselyiden jakamisesta. Erityisen paljon hyödynsimme kysymyksen asetteluissamme Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistyksen aiempia kyselyitä, mistä kiitos Ville Elonheimolle. Taitosta kiitos Henna Takalalle. KYT-Järjestöpalvelut -tiimin Railille, Tiinalle, Katariinalle, Matille ja Nikolle kiitokset lukemattomista istunnoista kartoituksen äärellä, alusta loppuun saakka.

Anne Astikainen ja Anu Hätinén,

Keski-Suomen vaikuttavat järjestöt -hanke

KESKI-SUOMEN JÄRJESTÖT MAAKUNNAN KARTALLE

Maakunta- ja sote-uudistusten edetessä on usein nostettu esille järjestöjen toimintaa ihmisten ja yhteisöjen hyvinvoinnin edistämisessä.¹ Tätä koskeva tieto on kuitenkin vielä toistaiseksi varsin hajanaista, joten järjestökartoituksella paikataan tätä vajetta Keski-Suomen osalta. Kartoitus tekee näkyväksi järjestöjen moninaisten toimintamuotojen merkitystä asukkaiden hyvinvoinnille ja osallisuudelle. Lisäksi valotetaan järjestöjen toimintaedellytyksiä sekä järjestöyhteistyön käytäntöjä, rakenteita ja kehittämistoiveita kunnissa. Kartoituksen pääasiallisen aineiston muodostavat kaksi eri kyselyä, joiden kohderyhmät ovat (1) Keski-Suomen alueella toimivat hyvinvointia edistävät yhdistykset yhdistykset, järjestöt ja seurakunnat sekä (2) Keski-Suomen kunnat.

Keski-Suomen kansalaisjärjestöt muodostavat laajasti kansalaisten hyvinvointia tukevan verkoston, joka kattaa koko maakunnan. Kaiken kaikkiaan Keski-Suomen maakunnassa toimii noin 5300 järjestöä, yhdistystä ja seuraa. Eniten yhdistyksiä ja järjestöjä on niissä kunnissa missä asukkaitakin, eli Jyväskylän seudulla, Jämsässä, Keuruulla ja Laukaassa. (Päntti- ja rekisterihallitus 2/2018.)

Edellinen mittava selvitys Keski-Suomen järjestökentästä toteutettiin vuonna 2007 (Majasaari & Grönqvist 2007). Selvitys painottui rekisteröityjen yhdistysten kattavaan luokitteluun ja jäsentelyyn. Se toteutettiin kokoamalla tietoja erilaisista julkisista tietokannoista, kuulemalla keskisuomalaisia kehittäjä- ja yhteistoimintayhteisöjä sekä haastatteleamalla 144 keskisuomalaista kolmannen sektorin yhteisöä (emt. 6).

Kuvio 1. Yhdistysten määrä kunnittain Keski-Suomessa (PRH 2/2018).

Selvityksessä todettiin muun muassa, että jatkossa olisi tarpeen saada entistä tarkempaa, kuntakohtaista tietoa järjestökentän toiminnan koostumuksesta, laajuudesta ja aktiivisuudesta.

Vuonna 2015 Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry:n KYT-järjestöpalvelut, Keski-Suomen liitto, Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Keski-Suomen Kylät ry toteuttivat järjestökumppanuuksien tilannetta selvittävän kyselyn, johon vastasi 11 keskisuomalaista kuntaa. Vastaajat pitivät tuolloin tärkeänä yhdistystoiminnan jatkuvuuden turvaamista sekä yhteistyön syventämistä kansalaisjärjestöjen ja palveluntuottajajärjestöjen kanssa. Myös järjestöjen keskinäistä yhteistyötä toivottiin lisää. KYT-järjestöpalvelut on panostanut tähän työhön viime vuosina.

¹ Sosiaali- ja terveysministeriö nimitti OTK Tuija Braxin arvioimaan järjestöjen ja muun kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksia uudessa sosiaali- ja terveydenhuollon mallissa. Selvityksestä julkaistiin väliraportti 3.518.

Järjestökartoituksen toteutus, menetelmät ja aineistot

Käsillä olevan Keski-Suomen järjestökartoituksen pääasiallisen aineiston muodostavat kaksi uutta kyselyä, joista ensimmäisen kohderyhmänä olivat erityisesti hyvinvointia edistävät järjestöt. Tässä yhteydessä järjestöillä tarkoitetaan kaikkia niitä seuroja, järjestöjä ja yhdistyksiä, jotka ovat organisoituneet rekisteröityneiksi yhdistyksiksi². Toisen kyselyn kohderyhmänä olivat kaikki Keski-Suomen kunnat. Hyvinvointia edistävälle yhdistyksille suunnatusta kyselystä tai sen tuloksista puhuttaessa käytetään tässä raportissa nimitystä *järjestökysely* ja sen vastaajista puhutaan nimityksellä *järjestövastaaja*. Kunnille suunnatusta kyselystä puhutaan nimellä *kuntakysely* ja sen vastaajista käytetään nimitystä *kuntavastaaja*.³

Kartoituksen toteuttamisesta tiedotettiin kuukausia etukäteen ja potentiaalisia vastaajaryhmiä motivoitiin erilaisten verkostojen ja lukuisten vaikuttamistilaisuuksien avulla (ks. tarkemmin levittämissuunnitelma, liite 1). Vastaamisen mahdollistanut sähköinen Webropol-linkki oli avoinna 4.1.–14.2.2018. Vastausaikaa jatkettiin kahteen otteeseen, koska Webropol 3.0 -sovelluksen käytössä ilmeni toistuvia, KYT:in toiminnasta johtumattomia käyttökatkoksia⁴. KYT:in työntekijät saivat kymmeniä yhteydenottoja vastaamista yrittäneiltä järjestötoimijoilta ja merkittävä osa heistä kertoi yrittäneensä vastaamista useita kertoja siinä onnistumatta. Voidaan olettaa, että vastaajien määrä olisi ilman teknisiä vaikeuksia muodostunut huomattavasti korkeammaksi kuin nyt (N=270). Muita vastaamista jossain määrin vähentäneitä seikkoja saattoivat vastaajien tiedoksiantojen perusteella olla kiireinen vuodenalun tilinpäätösaika sekä myös kyselyn yksityiskohtainen ja paljon aikaa vievä kysymyksenasettelu.

Kuntakyselyyn vastaamisen mahdollistanut Webropol-linkki saateviesteineen toimitettiin sähköpostitse kaikkiin kuntiin. Vastauslinkki oli auki 13.2.–21.3.2018. Kuntakyselyn toteutusaikana ei ilmennyt merkittäviä teknisiä ongelmia Webropol-sovelluksessa. Vastausaikaa jatkettiin ja useita henkilökohtaisia muistutuksia lähetettiin, kunnes lähes kaikki kunnat olivat vastanneet (22 / 23). Ensivaiheen jakelussa sähköpostijakelu osoitettiin kuntien johdolle sekä joissain tapauksissa johdon sihteeille ja kirjaamoihin. Toisessa vaiheessa tavoiteltiin sekä sähköpostitse että puhelimitse kuntien järjestöyhteistyöstä vastaavia ja niin sanottujen elinvoimapajojen⁵ järjestelyihin keväällä 2018 osallistuneita yhteyshenkilöitä

2 Kyselyn tavoitti myös jossain määrin rekisteröitymättömiä yhdistyksiä, sillä kyselyyn vastasi myös seitsemän rekisteröitymättömän yhdistystä (3% kaikista vastaajista). Osa näistä ilmoitti, että niillä on rekisteröintiprosessi meneillään.

3 Alun perin kartoituksen suunnittelu ja toteutus oli tarkoitus tilata ostopalveluna. Tarjouspyyntöjä lähetettiin syyskuussa 2017 yhteensä kuusi kappaletta. Tarjouspyyntöön ei saatu yhtään tilaajan kriteerit täyttäneitä vastausta, joten aineiston analyysin ja raportoinnin toteuttajaksi päätettiin kutsua tutkija Päivi Kivelä. Hän työskenteli hankkeen tutkijana kolmen kuukauden ajan (1.2.–30.4.2018).

KYT:in järjestöpalvelut ja hankkeen työntekijät suunnittelivat kartoituksen toteutuksen ja laativat kartoituksessa käytettävät kyselylomakkeet syksyn 2017 aikana. Kysymystenasettelun viimeistelyssä hyödynnettiin hankkeen tutkijaverkostojen asiantuntemusta. Kyselyt ja niiden analysointi päätettiin toteuttaa sähköisesti Webropol -kysely- ja raportointityökalua hyödyntäen.

Kyselylomakkeeseen lisättiin myös muutamia laajan sanallisen kommentoinnin mahdollistavia avoimia kysymyksiä, joihin annettuja vastauksia luokiteltiin ja teemoiteltiin sisällönanalyysejä hyödyntäen.

4 Käyttökatkokset ja siitä aiheutuneet virheilanteet alkoivat 11.1.2018 ja jatkuivat helmikuulle saakka. Ongelmat johtuivat Webropolin alihankkijan Nebula Oy:n palvelintilan yhteysongelmista ja maailmanlaajuisista tietoturvapäivityksistä.

5 Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry:n Keski-Suomen vaikuttavat järjestöt ja järjestöpalvelut järjestävät Keski-Suomen maakunnassa seitsemällä alueella elinvoimapajoja yhteistyössä alueiden eri toimijoiden ja kuntien kanssa. Elinvoimapajoissa tuetaan järjestöjen ja kuntien yhteistyötä hyvinvoinnin, terveyden ja elinvoiman edistämiseksi.

Aineiston edustavuuden arviointia

Järjestökyselyyn vastasi 270 Keski-Suomessa toimivaa järjestöä. Järjestövastaajien taustatietoina mainittakoon, että vain kourallinen vastaajajoukosta on rekisteröimättömiä yhdistyksiä (alle 3 %). Noin puolet kyselyyn vastanneista henkilöistä on yhdistyksen hallituksen puheenjohtajia (53 %), reilu neljännes hallituksen jäseniä tai sihteereitä (27 %). Melko harvan yhdistyksen puolesta vastasi palkattu työntekijä (16 %), mikä osaltaan heijastelee pelkästään vapaaehtoisvoimin pyöritettävien yhdistysten suurta osuutta järjestövästaaajissa.

Kuntakyselyyn saatiin vastaus 22 kunnasta, mitä voidaan pitää erittäin hyvänä. Joistain kunnista saadut vastaukset olivat kuitenkin jossain määrin puutteellisia, mikä johtunee ainakin osin henkilöstön vaihtuvuudesta ja muista työkiireistä. Useimmissa kunnissa yhdellä henkilöllä ei ole kattavasti tietoa kaikista kyselyssä tiedustelluista seikoista, vaan tieto on kunnan sisällä hajallaan eri henkilöillä.

Valtaosa (62 %) järjestövastaajista on paikallisia, yhden kunnan, kylän tai kunnanosan alueella vapaaehtoisvoimin toimivia yhdistyksiä ja seuroja.

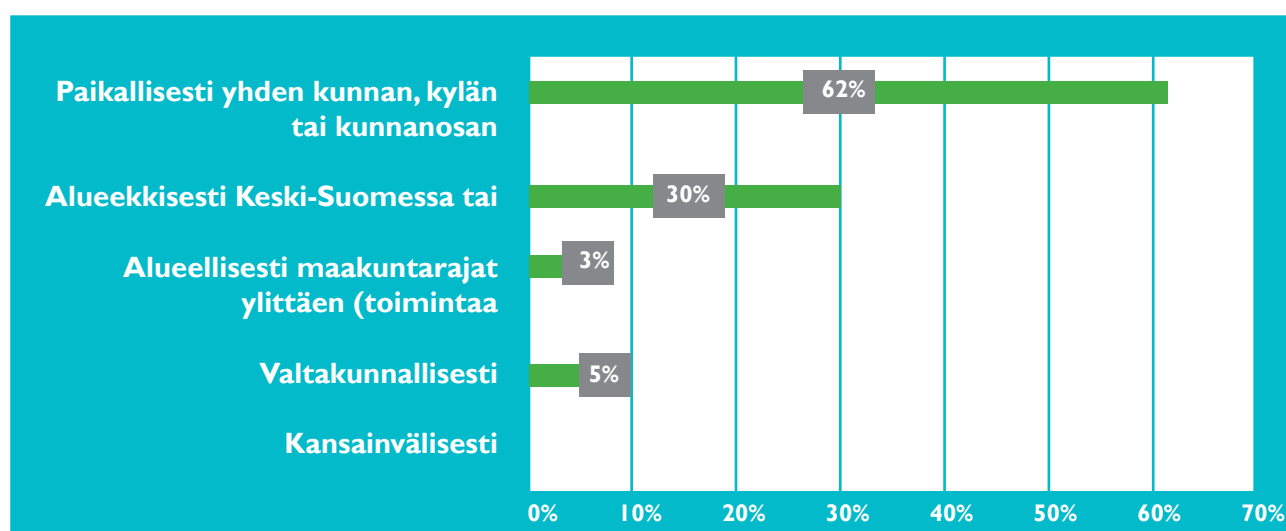

Järjestövastaajat jakautuvat kunnittain siten, että yleisesti ottaen enemmän vastauksia saatiin niistä kunnista, joissa on myös eniten rekisteröityjä yhdistyksiä ja asukkaita. Ainoastaan yhdestä kunnasta ei saatu yhtäkään vastausta järjestökyselyyn. Kaikkiaan kahdeksasta kunnasta kyselyyn vastasi alle viisi yhdistystä (ks. vastaajamääristä tarkemmin liite 2). Voidaan olettaa, ettei kysely välttämättä tullut tasapuolisesti kaikkien kuntien yhdistysten ja järjestöjen tietoisuuteen. Tämän lisäksi varsinkin maakunnan pienissä kunnissa eri yhdistysten toiminnan tiedetään olevan melko harvojen aktiivien varassa, jolloin samat henkilöt ovat keskeisiä toimijoita useammassa kuin yhdessä yhdistyksessä. Kaiken kaikkiaan järjestökyselyn vastaajamäärää sekä erityisesti kuntakohtaisia vastaajamääriä voidaan pitää niin alhaisina, että on mielekkäämpää keskittyä tarkastelemaan järjestökenttää yleisemmin, ei esimerkiksi eri kuntia vertaillen. Mikäli jatkossa halutaan tavoittaa kattavasti jonkin kunnan yhdistyskentän toimijoita ja saada mahdollisimman tarkka kuva tilanteesta kehittämistyön lähtökohdaksi, on järkevää valita toimintatutkimuksellisia tai tapaustutkimuksen menetelmiä kyselytutkimuksen sijaan.

Kyselyaineistot tukevat ennakkokäsitystä monipuolisimman ja aktiivisimman järjestötoiminnan keskittymisestä Jyväskeskuun, sinne minne väestökasvu ja palvelut muutenkin keskittyvät. Suuri osa Jyväskylässä toimipaikkaansa pitävistä yhdistyksistä toimii maakunnallisesti (60%) ja niissä työskentelee muun muassa hieman useammin palkattuja työntekijöitä kuin vastaajajoukossa muutoin (ks. taulukot maakunnallisesti toimivista järjestöistä liitteessä 4). Jatkossa on hyvä pureutua tarkemmin siihen, miten kattavaa ja laajasti saavutettavissa olevaa maakunnallisten järjestöjen toimintaa niiden toiminta-alueeseen ilmoittamissa kunnissa käytännössä todella on (ks. liite 4, taulukot 27 ja 31).

JÄRJESTÖJEN MONINAISUUS: KOHDERYHMÄT JA TOIMINTAMUODOT

Kun tarkastellaan järjestöjen roolia julkisen vallan kumppanina, on aina tärkeää muistaa kentän moninaisuus ja täsmentää millaisesta järjestötoiminnasta kussakin tapauksessa puhutaan (Aula, Laajala & Pihlaja 2017). Keski-Suomessa toimivissa yhdistyksissä, seuroissa ja järjestöissä on sekä suuria että pieniä, paikallisesti yhdellä kylällä tai koko maakunnassa toimivia. Vaikka niiden toiminta-alueet yhdessä kattavat koko maakunnan, ne eivät ole yhtenäinen ryhmä, vaan toisistaan riippumattomia toimijoita, joilla on erilaiset toimintaedellytykset ja tavoitteet.

Kuvio 2. Järjestövastaajien toiminta-alueen laajuus (n=270).

Kun tarkastellaan järjestövastaajia toimialoittain, havaitaan, että tämän järjestökyselyn vastaajajoukossa painottuvat ne toimialat, joita voidaan yleisen käsityksen valossa pitää kuntatasolla merkittävimpinä kuntien yhteistyökumppaneina hyvinvoinnin, terveyden, elinvoiman ja yhteisöllisyyden edistämisessä. Yli 70 prosenttia järjestövastaajista toimii jollakin seuraavista aloista: (1) asukas- kylä- tai kaupunginosatoiminta; (2) urheilu ja liikunta; (3) sairaudet, vammaisuus ja kansanterveys; (4) eläkeläiset ja vanhustyö; (5) kulttuuri; (6) lapset ja perheet sekä (7) vapaa-aika (ks. tarkemmin liite 3, taulukko 3).

Vastaajajoukossa painottuvat ne toimialat, joita voidaan pitää kuntatasolla merkittävimpinä kuntien yhteistyökumppaneina hyvinvoinnin, terveyden, elinvoiman ja yhteisöllisyyden edistämisessä

Kuvio 3. Järjestövastaajien (N=270) jakautuminen toimialoittain.

Iso osa toiminnasta on kuitenkin myös sellaista vertaistukea sekä asiantuntijuuteen perustuvaa edunvalvontaa, neuvontaa, tukea ja ohjausta, että sen koordinointi ja toteutus edellyttävät palkattujen ammattilaisten työtä. **Erityisesti monen sosiaali- ja terveysalan järjestön osaaminen muodostuu palvelutuotannon, vapaaehtoistoiminnan, vertaisuuden, kokemusasiantuntijuuden ja järjestölähtöisen auttamistyön yhdistelmästä.**

10

JÄRJESTÖT JA KUNNAT TOIMIVAT YHDESSÄ ASUKKAIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄMISEKSI

Sosiaali- ja terveysministeriön keväällä 2018 julkaisemasta selvityksestä käy ilmi, että suomalaiset kunnat ja muut sidosryhmät pitävät yleisesti järjestökentän merkitystä suurena. Sen toimintojen vähenemisen nähtäisiin johtavan palvelutason heikkenemiseen. Kunnissa ei myöskään uskota, että ne voisivat itse toteuttaa ennaltaehkäisevää työtä tai varhaisen puuttumisen toimintoja siinä laajuudessa kuin järjestöjen toimesta nykyisin tehdään. Tämä antaa olettaa, että **kuntatoimijat näkevät järjestökentällä toimivilla ihmisillä, yhdistysaktiiveilla, vapaaehtoisilla ja palkatuilla työntekijöillä olevan hallussaan sellaista potentiaalia ja osaamista, jota ei ole muilla sosiaali-, terveys- tai hyvinvointialan toimijoilla.**⁷

Miltä hyvinvointia edistävien järjestöjen toimintaedellytykset sekä kuntien järjestöyhteistyön rakenteet ja käytännöt näyttävät Keski-Suomessa keväällä 2018? Mikä on kunta-järjestöyhteistyön tilanne yhtäältä kuntien ja toisaalta järjestöjen näkökulmasta?

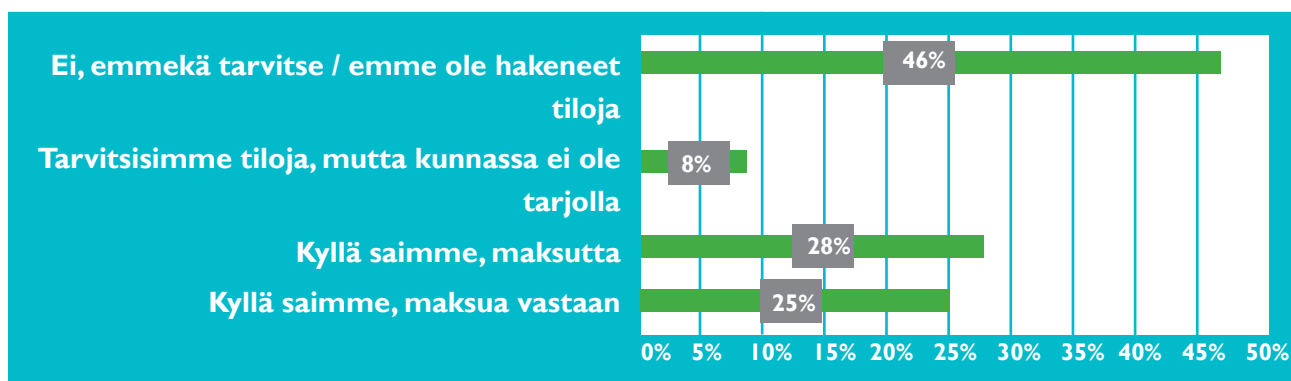
Järjestöjen resurssit, toimintaedellytykset ja riippuvuus kunnan tuesta

Vastaajia pyydettiin järjestökyselyssä ilmoittamaan yhdistyksen vuoden 2017 tiedot, mutta kaikilla ei ollut lopullisia tilinpäätös- ja toimintakertomustietoja vielä vastausajankohtana käytettävissä. Muutamat vastaajat kertoivatkin kommenteissa ilmoittaneensa joko vuoden 2016 tiedot tai merkinneensä vastaukseksi arvion vuoden 2017 luvuista.

Vastanneissa yhdistyksissä toimi keskimäärin noin 38 vapaaehtoista ja **vapaaehtoisten yhteenlaskettu määrä oli 10 221**. Yhdistyksiä, jotka ilmoittivat, ettei niissä toiminut ainuttakaan vapaaehtoista (0) oli 10. (Ks. liite 3, taulukko 6.) Palkattuja työntekijöitä toimi vain noin joka neljännessä (27 %) vastanneessa yhdistyksessä. Tämänkin **vastaajajoukon merkitys on** silti **suuri myös ihmisten työllistäjänä**: ne palkkasivat kuluneena vuonna yhteensä 1104 henkilöä osa- tai kokoaikatyöhön.

Hieman yli puolet järjestövastaajista sai kunta-avustusta tai muuta taloudellista tukea kunnalta tai kunnilta. Niiden saamat avustukset olivat kuitenkin pääosin varsin pieniä: kunta-avustusten tyyppiarvo⁸ eli useimmin esiintyvä arvo on 800 euroa, ja muun taloudellisen tuen tyyppiarvo on 1905 euroa.

Lähes puolet vastanneista yhdistyksistä ilmoitti, etteivät ne tarvitse tai muusta syystä olleet hakeneet tiloja kunnalta. Sekä maksutta että maksua vastaan sai tiloja käyttöönsä noin neljännes vastanneista. Kaksi kolmesta vastanneista ei omista tai hallinnoi itse mitään tiloja tai kiinteistöjä. Yleisimmät tilamuodot, joita yhdistyksillä on, ovat kylä- ja seurantalot (ks. liite 3 taulukko 15).

Kuvio 5. Järjestövastaajien kunnalta tai kunnilta käyttöönsä saamat tilat. Kysymys: *Saiko yhdistyksenne käyttöönsä toimitiloja kunnalta tai kunnilta vuonna 2017?*

⁸ Tyyppi-arvo eli moodi on havaintojoukossa useimmin esiintyvä arvo tai luokitellun aineiston luokkakeskus, jolla on suurin esiintymistiheys. Esimerkiksi tässä aineiston keski-arvo ei anna luotettavaa kuvaa järjestöjen saamasta tuesta, koska aineistoissa on muutamia suuria järjestöjä, joiden ilmoittavat suuret tukisummat kasvattavat keskiarvoa (ks. liite 3, taulukko 13). Siksi tyyppi-arvo kuvaa paremmin keski-suomalaisten järjestöjen toimintaedellytyksiä.

Lähes puolet vastanneista yhdistyksistä ilmoitti, etteivät ne tarvitse tai muusta syystä olleet hakeneet tiloja kunnalta. Sekä maksutta että maksua vastaan sai tiloja käyttöönsä noin neljännes vastanneista. Kaksi kolmesta vastanneista ei omista tai hallinnoi itse mitään tiloja tai kiinteistöjä. Yleisimmät tilamuodot, joita yhdistyksillä on, ovat kylä- ja seurantalot (ks. liite 3).

Kunnan myöntämällä taloudellisella tuella on yleisesti ottaen suuri merkitys järjestöille. Hieman alle puolet (43%) vastaajista ilmoittikin, että niiden toiminnan jatkuvuus on riippuvainen kunnan myöntämistä avustuksista. Iso osa järjestöistä pystyy tai on sopeutunut toimimaan täysin ilman kunnan myöntämiä tukia, jäsenmaksujen ja/tai vapaaehtoistyön varassa.

EI RIIPPUVAISIA KUNNAN TUESTA:

"Jos emme saisi avustusta, toimisimme silti, mutta vähäisemmillä varoilla."

"Toiminta on pienimuotoista ja täysin vapaaehtoisuuteen perustuvaa."

"Tiloja voimme saada esim. muilta yhdistyksiltä käyttöömmek."

RIIPPUVAISIA KUNNAN TUESTA:

"(Kunta-avustus) antaa varmuutta toiminnan jatkuvuudelle yhteistyön puitteissa."

"Vanhusten viriketoimintaa ei voi rasittaa liikaa kuluilla, vanhuksilla on vähän rahaa."

"Maksuttomat harjoitustilat mahdollistavat lapsille ja nuorille liikuntamahdollisuuksia."

"Meillä on pieni jäsenkunta, paljon työtä. Ilman avustuksia ja tukea työmme olisi vaikeaa."

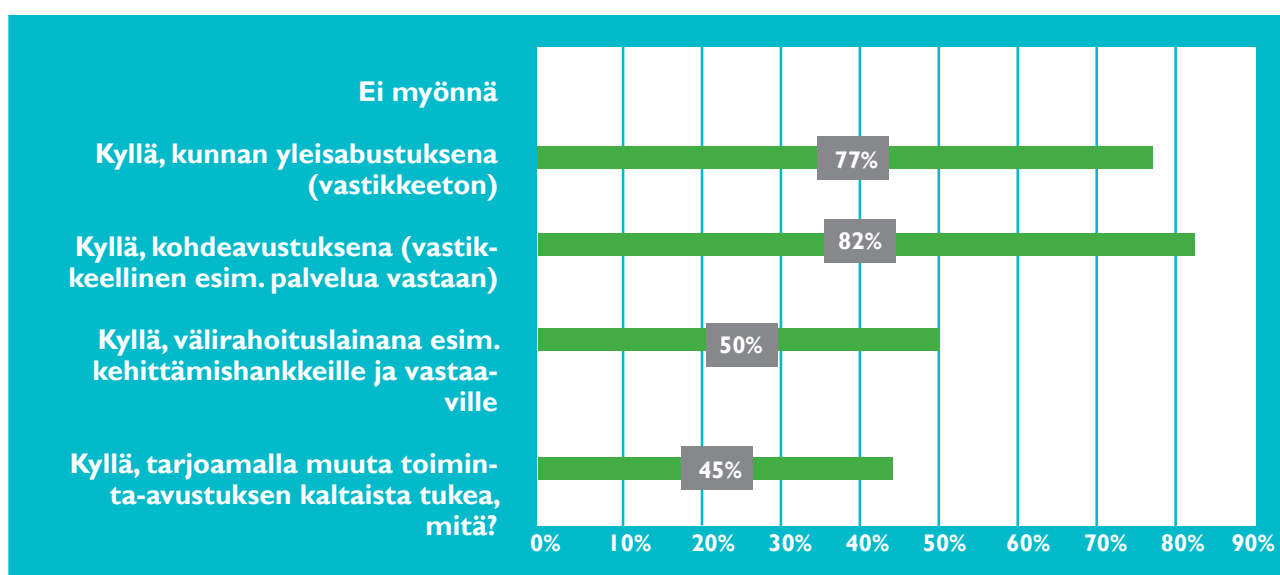
"Kunnan tuki yleiseen nuorisotoimintaan sekä nuorten työllistämiseen ovat välttämättömiä. Ilman tukea emme voisi järjestää toimintaa nykyisessä laajuudessa. Kuntaraha on myös valtionavun edellytys."

Järjestöyhteistyön puitteet, rakenteet ja käytännöt kunnissa

Seuraavaksi tarkastellaan järjestöyhteistyötä tukevia rakenteita, osaamista ja resursseja kunnissa. Nämä käytännöt kertovat osaltaan siitä, miten paljon kunnat arvostavat yhdistysten, seurojen ja järjestöjen työtä sekä siitä, miten hyvin ne tunnistavat ja tunnustavat niiden merkityksen osana paikallista hyvinvointipoliittikkaa, HYTE-työtä ja kuntalaisten osallisuuden edistämistä.

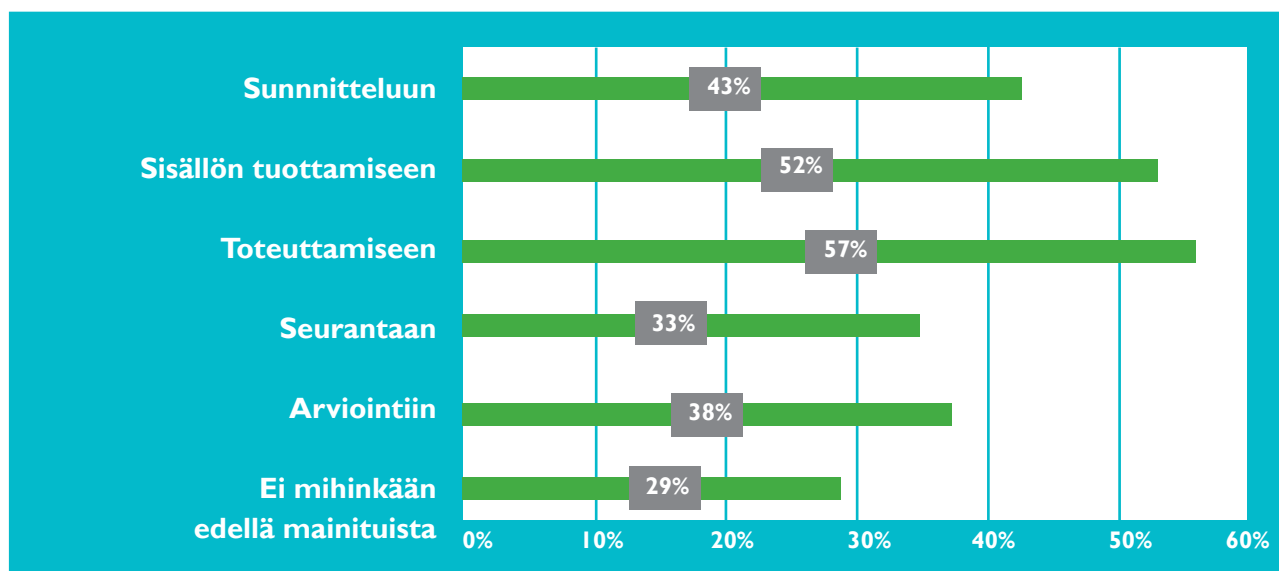
Kaikki vastanneet kunnat myöntävät muodossa tai toisessa järjestöavustuksia. Näillä eväillä turvataan Keski-Suomeen monenlaista paikallistason järjestötoimintaa, mutta on eri asia tarjotaanko tukea tasapuolisesti erilaisille toimijoille. Valtaosa kunnista (77%) on laatinut kirjallisen, hakijoiden käytettävissä olevan ohjeistuksen yhdistys- ja järjestöavustuksista, mikä voi lisätä avustusprosessin tasapuolisuutta ja läpinäkyvyyttä.

Melkein kaikki kunnat myöntävät myös tiloja järjestöjen käyttöön maksutta (95%). Maksuttomien tilojen myöntämisen kriteereinä mainitaan erityisesti toiminnan yleishyödyllisyys ja maksuttomuus osallistujille. Lähes kaikki kunnat (86%) tukevat järjestöjä myös erilaisilla tukipalveluilla. Myönnettyjen avustusten määrästä, tilojen myöntämiskriteereistä ja tukipalveluista on tietoa tarkemmin raportin liiteosassa (liite 5, taulukko 36, 38 ja 39 avoimet vastaukset).

Kuvio 6. Avustusten myöntäminen yhdistyksille ja järjestöille (n=22). Kysymys: Minkä verran kuntanne myönsi yhdistys- ja järjestöavustuksia vuonna 2017?

Terveystieteiden lain 12 § edellyttämä hyvinvointikertomus on jo otettu käyttöön suuremmissa osassa kunnista (82%) ja lopuissakin (18%) asia on tekeillä tai suunnitteilla. Järjestöt pääsevät mukaan hyvinvointikertomusprosessiin eri tavoin. Osallistamisen tapoja ovat avoimet keskustelutilaisuudet ja kohdennetut työpajat sekä mm. kunnan sote-jaoston ja vanhusneuvoston edustajien kuuleminen tai järjestöedustus hyvinvointityöryhmässä.

Kuvio 7. Järjestöjen osallisuus hyvinvointikertomusten laadinnassa (n=21). *Onko yhdistyksillä ja järjestöillä mahdollisuus osallistua kuntanne hyvinvointikertomuksen laadintaan (valitkaa kaikki kuntanne kannalta sopivat vaihtoehdot)?*

Sen sijaan vain noin joka kolmas (32%) Keski-Suomen kunnista on nimennyt erillisen järjestöyhdys henkilön tai useampia toteuttamaan käytännössä yhteistyötä järjestöjen kanssa. Näissä kunnissa (n=7) on yhteensä 23 eri henkilöä, jotka tekevät järjestöyhteistyötä osana työnkuvaansa. Herää kysymys, kuinka koordinoitua ja strategialähtöistä järjestöyhteistyötä tällä hetkellä Keski-Suomen kunnissa on. Kunta-järjestöyhteistyön systemaattisuutta ja pitkäjänteisyyttä lisäisi kuntiin nimetty järjestöyhdys henkilö. Tällöin esimerkiksi järjestöjen vapaaehtoisten yhteydenotot kuntiin olisi helpompi hoitaa. Tällä hetkellä järjestöyhteistyötä toteuttavat henkilöt työskentelevät keski-suomalaisissa kunnissa pääosin sivistys- ja vapaa-aikatoimen aloilla (ks. taulukko 1 alla).

Taulukko 1. Järjestöyhteistyötä kunnissa (7 vastaajaa) toteuttavien henkilöiden (n=23) toimintayksiköt / vastualueet.

Järjestöyhteistyötä toteuttavat toimialat yleisyysjärjestyksessä	N
Sivistystoimi, ml. kirjasto ja kansalaisopisto	10
Vapaa-aika, ml. kulttuuri ja liikunta	6
Hyvinvointi ja osallisuus	3
Elinvoima ja työllisyys	2
Muut: tekninen toimi, kaavoitus ja kaupunkirakennepalvelut	2

Mainittakoon, että yhdessä kunnassa kyselyyn on vastannut henkilö, joka toimii nimikkeellä hyvinvointivastaava tai toisessa henkilö, joka toimii nimikkeellä hyvinvointikoordinaattori. Kumpikaan heistä ei kuitenkaan ole varsinaisesti nimetty järjestöyhdys henkilön tehtävään.

THL on asiantuntija-arviossaan *Sosiaali- ja terveystalvet Keski-Suomi* kevällä 2018 todennut, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) valmistelu etenee maakunnassamme keskitasoisesti muihin maakuntiin verraten. Yhtenä kehittämistoimenpiteenä THL suosittaa, että maakunnan ja kuntien yhteistyössä on tarpeen sairauksien ja terveysriskien ehkäisemisen ohella panostaa sosiaaliseen hyvinvointiin asukkaiden osallistumisen edellytyksiä vahvistamalla ja eri väestöryhmien välistä sosiaalista eriarvoisuutta vähentämällä. Muun muassa HYTE-koordinaattoreiden ja yhdyshenkilöiden nimeämistä kaikkiin Keski-Suomen kuntiin suositellaan näiden tavoitteiden edistämiseksi. Tämän suosituksen sekä järjestökartoituksen tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että **osallisuuskysymyksiä ja sosiaalipoliittisia näkökulmia tulisi painottaa enemmän järjestöyhteistyössä.**

Kunta-järjestöyhteistyön muodot, hyödyt ja onnistumiset

Kuntien ja järjestöjen yhteistyöllä on pitkät, vuosikymmeniset perinteet. Järjestövastaajat tekevät yhteistyötä kaikkein yleisimmin erilaisten tapahtumien muodossa (71%). Myös yhteiset tapaamiset ja erilaiset keskustelutilaisuudet ovat lähes yhtä yleinen (67%) yhteistyön muoto. Kehittämishankkeisiin liittyvää yhteistyötä on noin puolella vastaajista (49%).

Järjestövastaajat ovat hyvin laajasti sitä mieltä, että yhteistyöstä kunnan kanssa on myös hyötyä (88%) (ks. tarkemmin liite 3, taulukot 17 ja 18). Kuntayhteistyöstä koituneista hyödyistä yleisimmin mainitaan yleisimmin merkitys yhdistyksen taloudelle sekä tilat ja toiminnan mahdollistava välineistö. Erityisen yleisiä ovat vastausten valossa myös viestintään, tiedottamiseen ja kohderyhmän tavoittamiseen liittyvästä yhteistyöstä saatavat hyödyt. Aivan konkreettista yhdessä tekemistä kuvastaa se, että järjestöt mainitsevat usein, miten jotkut kunnan työntekijät hyödyttävät järjestöjä osaamisellaan, tuellaan ja työpanoksellaan. Aineistossa on jossain määrin viitteitä myös laajemman yhdessä tekemisen kulttuurin olemassa olosta tai heräilystä ainakin joissain kunnissa. Kenties jatkossa on syytä keskittyä siihen, että tapaus- ja tilannekohtaisesta avunannosta voitaisiin siirtyä **entisiä suunnitelmallisempaan ja systemaattisempaan voimien yhdistämiseen kuntalaisten hyväksi.**

Taulukko 2. Hyödyt, joita järjestövastaajat kokevat saaneensa kuntayhteistyöstä (243 vastauksen sisällönanalyysi).

Teemat yleisyysjärjestyksessä	N
Raha, muu taloudellinen tuki, tilat, välineet jne.	72
Viestintä, näkyvyys, toiminnasta ja tapahtumista tiedottaminen ja kohderyhmän tavoittaminen	67
Osaaminen, neuvonta, tieto, henkinen tuki, kunnan henkilöstön työpanos	41
Asiakkaiden tai kohderyhmän saama hyöty (esim. palvelutuotanto, yhteiskehittäminen), toiminnan laajeneminen ja monipuolistuminen	26
Vaikuttaminen, edunvalvonta	25
Yhteistyö järjestöjen kesken, yhdessä tekemisen kulttuuri, voimien yhdistäminen	22
Hanketoiminnan mahdollistaminen	7

Kun **kuntavastaaajilta** tiedusteltiin heidän näkemystään järjestötyön merkityksestä kunnan asukkaille, vastauksissa mainittiin yhteensä 43 erilaista asukkaiden arjen kannalta merkittävää tekijää, jotka luokiteltiin sisällönanalyysissa kuudeksi erilaiseksi järjestötoiminnan merkitystä kuvaavaksi teemaksi (ks. taulukko 3).

Taulukko 3. Kuntavastaaajien näkemykset järjestöjen merkityksestä kuntalaisille (n=22). Kysymys: *Mikä on mielestänne järjestöjen merkitys kuntanne asukkaille? Mitä jäisi tekemättä ja millainen aukko kuntanne asukkaiden arkeen tulisi ilman yhdistysten ja järjestöjen toimintaa?*

Teemat yleisyysjärjestyksessä	N
Harrastusmahdollisuudet, vapaa-ajan aktiviteetit, tapahtumat ja paikat	13
Kunnan hyvinvointipalvelujen tuottamien, täydentäminen ja tukeminen	9
Kuntalaisten toimijuuden vahvistaminen, aktivointi, yhteisöllisyys	8
Vertaistuki, neuvonta, yksinäisyyden vähentäminen	4
Osallisuus, osallistuminen ja vaikuttaminen	4
Elinvoima, paikallisidentiteetti, sisäinen ja ulkoinen kuntakuva	3

”Yhdistysten ja järjestöjen merkitys on hyvin suuri ja kasvaa entisestään kunnan elinvoiman ylläpitämiseksi ja asukkaiden osallisuuden sekä yhteisöllisyyden edistämiseksi julkisten palvelujen ja toimintojen supistuttua. Suuri osa harrastustoimintaa ilman järjestöjä mm. liikuntapuolella jäisi toteutumatta, samoin tapahtumatuotannossa yhdistykset ja järjestöt avainasemassa.

Pienen kunnan resurssit ovat rajalliset, ja kolmannen sektorin toiminta täydentää palveluntarjontaa. Yhdistystoiminta lisää myös toimijoiden itsensä hyvinvointia, jota ei pidä väheksyä.”

Sekä järjestövastaaajilta että kuntavastaaajilta tiedusteltiin niiden omia näkemyksiä merkittävästä yhteistyöstä (ks. tarkemmin liite 3, taulukko 22 sekä liite 5, taulukko 44). Alla olevassa taulukossa näkyvät rinnakkain ja yleisyysjärjestyksessä, minkä tyyppisiä esimerkkejä onnistuneesta yhteistyöstä eri osapuolet nostivat esille. Sekä järjestövastaaajat että kuntavastaaajat kuvasivat selvästi eniten sellaisia esimerkkejä, jotka tulivat esiin järjestövastaaajien vastauksissa yleisimpinä toimintamuotoina, eli erilaisten vapaa-ajan harrastusten, palveluiden, tapahtumien ja paikkojen tuottaminen. Toiseksi eniten kuntavastaaajat mainitsivat erilaisia yhteiskehittämisen ja kumppanuuden vahvistamisen muotoja. Nämä samat näkökulmat tulivat esille myös järjestövastaaajilta, mutta järjestöt painottivat kuitenkin vastauksissaan selkeästi enemmän omien toimintaedellytystensä turvaamista ja julkisen sektorin palvelutuotannon järjestölähtöistä täydentämistä. Tässä on toki suuria eroja sen mukaan mitä toimialaa yhdistys edustaa, minkä kokoisesta toimijasta on kyse tai erityisesti toimiiko yhdistys yksinomaan paikallisesti vapaaehtoisvoimin vai maakunnallisesti ja ammattimaisesti johdettuna suurella volyymilla.

Taulukko 4. Merkittäviä järjestö-kuntayhteistyön alueita järjestöjen ja kuntavastaajien näkökulmasta.

Järjestövastaajat	Kuntavastaajat
Tapahtumat, tilaisuudet, tempaukset	Vapaa-ajan harrastusten, palveluiden, tapahtumien ja paikkojen tuottaminen
Tiloihin, laitteisiin, välineisiin ym. toiminnan puitteisiin liittyvä yhteistyö; kunta-avustukset	Yhteiskehittäminen ja kumppanuuden vahvistaminen (kunta-järjestöyhteistyön / yhdistysten keskinäisen yhteistyön käytännöt ja rakenteet)
Julkisten palveluiden täydentäminen, järjestölähtöinen palvelutuotanto (tuki, neuvonta, koulutukset, ryhmätoiminta, vapaaehtois- ja vertaistoiminta)	Elinvoima ja työllisyys, vaikutuksen elinkeinotoimintaan ja kuntakuvaan (erityisesti matkailu ja yritystoiminta)
Yhteiskehittäminen (esim. palvelut)	Kuntalaisten osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen
Osallisuus- ja verkostorakenteiden kehittäminen	Yhteisöllisyyden, paikalliskulttuurin ja -identiteetin vahvistaminen
Hankeyhteistyö, yhteiskehittäminen	
Erytisryhmien palvelut, ostopalveluiden tuottaminen	

Kunta-järjestöyhteistyön kehittämisen paikat

Millaisia toiveita Keski-Suomen kunnat kohdistavat järjestöjen toimintaan tällä hetkellä? Tätä kysymystä voidaan osaltaan tarkastella taulukossa 5 esitetyn kysymyksen ja siihen annettujen avovastausten avulla (taulukko 6).

Taulukko 5. Onko kunta esittänyt yhdistyksellenne kahden viime vuoden aikana pyyntöjä toimintamuodoista, joita kunta haluaisi yhdistyksenne tuottavan?

	N	%
Kyllä on, ilman rahallista vastinetta.	54	20%
Kyllä on, vastikkeeksi avustukselle (yleis-, toiminta- tai kohdeavustus).	33	12%
Kyllä on, muuta korvausta vastaan (yksikkökohtainen korvaus, ostopalvelusopimus jne.).	31	11%
Ei ole	182	67%

Kunnat olivat esittäneet pyyntöjä toimintojen järjestämisestä ”ilman rahallista vastinetta” noin viidesosalle järjestövastaajista. Useimmille järjestöille ei ole kunnasta kohdistettu mitään pyyntöjä, joten tämä antaa olettaa, että kunnissa jossain määrin kunnioitetaan kansalaisjärjestötoiminnan omaehtoisuutta ja niiden omista ideoista lähteviä toiminta- ja kehittämisaloitteita. Tämä todennäköisesti pätee erityisesti suhteessa taloudellisesti itsenäisiin, kunta-avustuksista riippumattomiin toimijoihin. On hyvä kysymys, osataanko, ja missä määrin, järjestöissä ottaa oma-aloitteinen, aktiivinen ja innovatiivinen rooli suhteessa kuntaan tai maakuntaan? Entä miten paljon järjestöillä todella on resursseja toiminnan laajentamiseen ja mistä ne saisivat lisäresursseja toiminnan laajentamiseen?

Taulukko 6. Millaista toimintaa kunnat ovat yhdistyksiä pyytäneet tuottamaan? Tiivistelmä esimerkeistä (avovastauksia yhteensä 300).

Ilman rahallista vastinetta	Vastikkeeksi avustukselle (yleis-, toiminta- tai kohdeavustus)	Muuta korvausta vastaan (yksikökohtainen korvaus, ostopalvelusopimus)
-ideat -liikuntatoiminta, lajitoiminnan esittelyt -verkostotyö, hankeyhteistyö -talkootyö (esim. rakentaminen, kunnossapito, tapahtumat ja tilaisuudet) -asukastilaisuudet, kyläillat (osallisuus) -luennot -kouluyhteistyö (teemapäivät, opastukset) -kulttuuriesitykset, oheisohjelmat jne. eri tapahtumiin -toiminta-alueen laajentamista -vertaistukiryhmät -virkistystoiminta iäkkäille -vaalijärjestelyt -lajitoiminta ja -kilpailut -vertaisohjaus -järjestölähtöiset työmuodot -kehittämisyyhteistyö (esim. valinnanvapauskokeilu) -kurssitoiminta -matkailuneuvonta -paikallisidentiteetti ja brändityö -nuorisotoiminta	-kylätoiminta -virkistystoiminta -kylien kehittäminen -liikuntaleirit, harjoitustoiminta -kuntouttava työtoiminta -asumisen tukipalvelut -kaupunkipienoismalli -lasten ja nuorten ryhmätoiminta -tapahtumat -venelaiturin rakentaminen -kirjaston valvonta -työllisyydenhoidon palvelut -perhevalmennus -koulutukset, retket, leirit -nuorisotoiminta, nuorisotilan valvonta -kansalaistoiminnan keskuksen ylläpito -nuorten työllistäminen -kotiseutumuseon hoito ja kehittäminen -kulttuuri- ja liikuntatapahtumat -kansalaistoiminta ja monikulttuurisuustoiminta -tukihenkilötoiminta -perhekeskustoiminta -avoimet kohtaamispaikat -lastenhoitotoiminta	-neuvontaa -tapahtumajärjestelyjä -hankeyhteistyötä -kyläsuunnitelmapalvelut -liikuntapaikkojen hoitaminen -tilojen vuokraaminen -toimintamallin kehittäminen -kerhot -uimakoulut -nuorisotoiminta -kuntouttava työtoiminta -työllistäminen -mökkiläisforum -kyläkirjaston hoito pientä korvausta vastaan -24 h kriisi- ja väkivaltatyö -esteetön vuokra-asuminen -urheilutapahtuman huolto -työllistämisen- ja päihdepalvelutoiminta -nuorisovaltuusto -kesätyöprojektit -ohjelmatarjonta ja esitykset -urheilupaikkojen huolto ja kunnossapito -tyhy-tapahtuma kunnan henkilöstölle -kansalaisopistotoiminta -kotouttamispalvelut -aamu- ja iltapäivätoimintaa koululaisille -kotitalousneuvonta

Kuntakyselyssä tiedusteltiin, miten kunnissa haluttaisiin kehittää yhdistysten ja järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä (ks. avovastaukset tarkemmin liite 5, taulukko 45). 17 vastaajaa mainitsi kaikkiaan 25 eri teemaa, jotka analyysissa yhdistettiin viideksi eri pääteemaksi.

Taulukko 7. Järjestöyhteistyön kehittämistavoitteet kunnissa (n=17). Kysymys: *Miten haluaisitte kehittää yhdistysten / järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä kunnassanne (esim. maakunta- ja sote-uudistuksen näkökulmasta)?*

Teemat yleisyysjärjestyksessä		N
1	Suunnitelmallisempi, tavoitteellisempi ja pitkäjänteisempi kumppanuus (järjestöyhteistyö osana kuntastrategiaa)	9
2	Järjestöjen keskinäisen yhteistyön lisääminen ja järjestötyön tukipalveluiden kehittäminen	6
3	Pysyvät, mahdollistavat rakenteet, käytännöt ja yhteistyöfoorumit	4
4	Järjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen	3
5	Yhteiskehittäminen ja uuden toimintakulttuurin luominen	3

Yleisimmin vastauksissa halutaan suunnitelmallisempaa, tavoitteellisempaa ja pitkäjänteisempää kumppanuutta järjestökentän kanssa yhteiskehittämisen hengessä. Järjestöyhteistyö kaavaillaan myös entistä vahvemmin osaksi kuntastrategiaa.

”Tavoitteena asukaslähtöisyys, yhdenvertaisuus toiminnassa, eli toimintakulttuurin uudistaminen ja yhteiskehittäminen. (...) Järjestöjen ääni oikeasti mukaan suunnitelmiin ja strategioihin, eli järjestöille tärkeät kysymykset tulevat mukaan esim. strategiakeskusteluun (eri funktio kuin esim. avoimilla asukas- ja keskustelutilaisuuksille).”

Toisaalta kuntavastaajien näkemyksistä paistaa myös tietynlainen toppuuttelu ja realismi sen suhteen, miten paljon ja millaisia odotuksia järjestöjen harteille voi asettaa. Varsinkin reunakunnissa, missä aktiivit ovat harvassa ja toimijat jo ennestään lujilla. Tämä vastauksista heijastuva realismi varmasti osittain selittää sitä, että **järjestöiltä ja yhdistyksiltä odotetaan myös enemmän voimien yhdistämistä ja keskinäisen yhteistyön lisäämistä**. Yhteistyön vahvistamiseksi kunnat ovat jossain määrin valmiita myös kehittämään omia järjestötyön tukipalveluitaan.

Kaikkien kuntakyselyn vastaukset viestivät siitä, että **kunnissa** yleisesti ottaen **tunnistetaan kunnan ja järjestöjen yhteinen tavoite: edistää kuntalaisten sosiaalista hyvinvointia ja terveyttä**. Ymmärretään, että aktiivisen kansalaistoiminnan voimin ja sitä tukemalla kunta voi toteuttaa omia ydintehtäviään kevyesti ja ketterästi.

"Järjestöt tarvitsisivat palkattua työväkeä. Ihmisten mahdollisuudet tehdä vapaaehtoistyötä pienenevät jatkuvasti syrjäseuduilla (pitkät matkat, huonot liikenneyhteydet ja huonot tiet, työpendelöinti venyttää työpäivän pituutta jne.)"

"Yhdistykset ovat tärkeitä toimijoita, mutta niille ei saa kasata liikaa vastuuta. Järjestötyötä tekevät yksittäiset kuntalaiset ja kuten tiedämme, järjestötyö kasautuu "yksille ja samoille" vieden voimavaroja ja pahimmillaan ilonkin toiminnasta."

"Säännöllinen ja selkeä yhteistyö kunnan ja yhdistysten/järjestöjen välillä. Yhteistyöstä vastaavien henkilöiden nimeäminen."

"Yhdistysten ja kunnan välistä yhteistyötä pitäisi kehittää monipuolisemmaksi ja myös järjestöjen välistä yhteistyötä pitäisi kehittää."

Kun kunnissa niiden palvelurooli sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta ohentuu, niiden tulisi vähitellen siirtää huomiotaan entistä enemmän tulevaisuuden kunnan yhteisö-, osallisuus- ja kumppanuusroolien kanalta keskeisimpiin järjestö- ja yhdistystoimijoihin. Selvityshenkilö Tuija Brax nostaa omassa selvityksessään esiin, että joidenkin arvioiden mukaan kunnan kannuste tukea HYTE-työtä heikentyy, kun HYTE-työn sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta laskevat hyödyt koituvat jatkossa ensi sijassa maakunnan hyväksi. Kysymykseksi nouseekin se, millaiset intressit ja mahdollisuudet kunnille jää HYTE-toimintaan liittyen? Onko kunnilla enää intressiä tukea selkeästi sote-palveluihin linkittyviä sote-järjestöjä? Vai onko intresseissä tukea jatkossa vain kuntien yhteistyöpinnassa olevia toimintoja ja toimijoita? Kuitenkin monissa kunnissa kaivataan ja tarvitaan kuntien HYTE-roolin nostamista elinvoiman lisäksi tai sen osana. Osa kunnista onkin päättänyt säilyttää osan sote-ammattilaisista kunnan palveluksessa.

Keski-Suomen järjestökartoituksessa tulee esille myös kuntien välinen ja osin kuntien sisäinenkin alueellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus. Erityisesti Jyväskylä ympäristöineen on muuhun maakuntaan nähden monissa asioissa järjestöyhteistyön edelläkävijä. Sen etulyöntiaseman taustalla on osaltaan monien vahvojen ja menestyvien järjestöjen osaamisen ja resurssien keskittyminen maakuntakeskukseen – sinne minne myös asukkaat ja useimmat julkisesti rahoitetut palvelut ovat keskittyneet ja keskitetty (ks. liite 4). Monissa maaseutukunnissa varmasti odotetaan, millaista poliittista tahtoa maakuntatasolla ja valtiollisesti aiotaan osoittaa sosiaalisten ja alueellisten erojen ja eriarvoisuuksien tasaamiseksi.

"On tärkeää, että yhdistykset saavat varoja toimintaansa ulkopuolisilta tahoilta, valtiolta jne. Kunnat eivät tänä päivänä pysty tukemaan yhdistyksiä riittävästi, ainakaan rahallisesti. Kolmannen sektorin työlle on annettava sille kuuluva arvostus; pieni joukko kuntalaisia järjestää talkoohengessä mittavan määrän palveluja ja tapahtumia kuntalaisille!"

Järjestöjen keskinäinen yhteistyö

Yksi keskeinen järjestön sisäisiin tai toimintaympäristön muutoksiin vastaamisen ja varautumisen muoto on tiivistää ja kehittää yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Seuraavaksi tarkastellaan järjestöjen keskinäisen yhteistyön nykytilannetta ja järjestöjen näkemyksiä siitä saavutetuista hyödyistä.

Selkeästi yleisin järjestöjen keskinäisen yhteistyön muoto ovat tapahtumat (90% järjestövastaajista). Harvinaisimpia yhteistyön muotoja ovat tukipalvelut ja varainhankinta. Palveluntuottamiseen liittyvää yhteistyötä on lähes 40 prosentilla vastaajista. Järjestöjen välistä yhteistyötä vahvistanee jatkossa se, että siitä on koettu olevan hyötyä lähes kaikille vastanneille (93%). (Ks. liite 3, taulukko 16 yhteistyön muodoista).

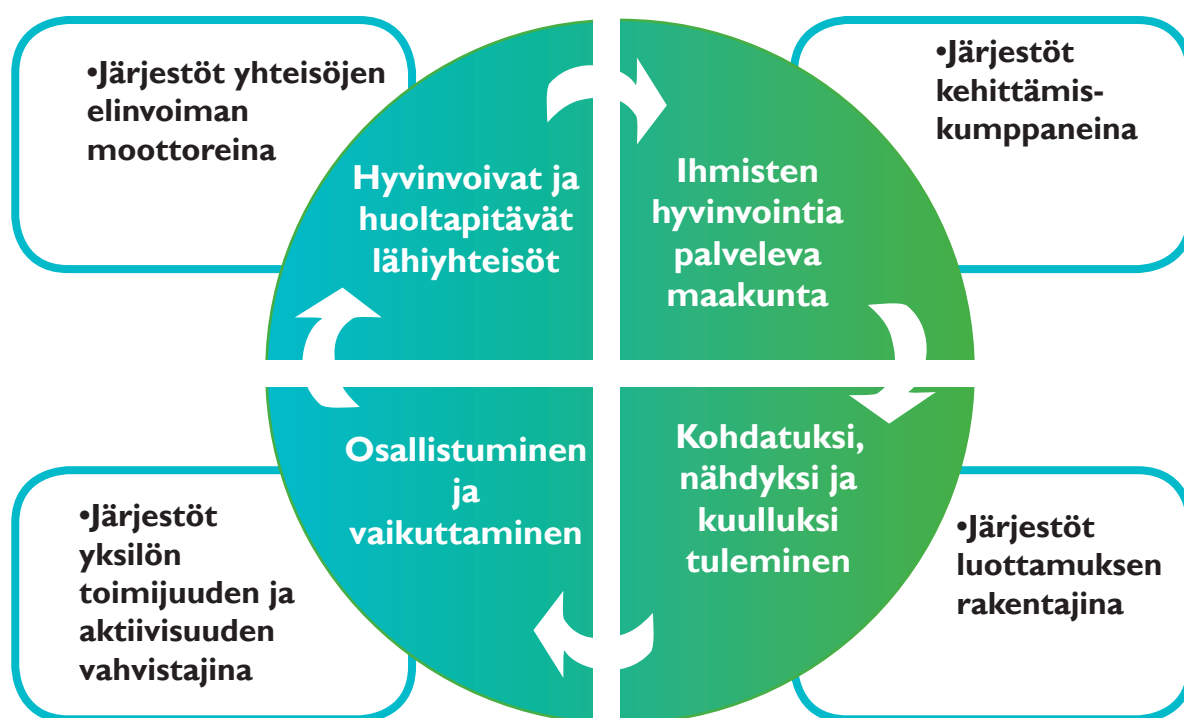
Kun järjestövastaajilta kysyttiin, millaista hyötyä niille on yhteistyöstä koitunut, nousevat jälleen kärkeen yhdistyksen toimintaedellytysten turvaamiseen liittyvät näkökulmat. Toisaalta vaikuttaa siltä, että yhteistyö on vielä usein yhteistyövaihtoehtojen hakemisen, tunnustelujen ja tutustumisen vaiheessa. Kuitenkin myös sellaiset vaativammat kumppanuuden muodot ja tavoitteet kuin yhteiskehittäminen ja toimintakulttuurin uudistaminen näkyvät varsinkin ammatillisesti johdettujen sosiaali- ja terveysalan järjestöjen keinovalikoimassa. Tähän järjestöjä ovat toki osin ajaneet juuri ulkopuoliset toimintaympäristön muutokset, mistä lähemmin seuraavassa alaluvussa. Yllättävänkin vähäiseksi sen sijaan jäävät teeman ”kohderyhmän / jäsenistön / asiakkaiden saama hyöty” mukaiset vastaukset. Osin voi toki olla kyse kyselyn kontekstin ja kysymyksen asettelun ominaisuuksista, mutta tämän näkökulman toivoisi jatkossa vahvistuvan.

Taulukko 8. Hyödyt, joita järjestövastaajat kokevat saaneensa yhteistyöstä muiden yhdistysten kanssa (220 avovastauksen sisällönanalyysin tuottamat teemat).

Teemat yleisyysjärjestyksessä		N
1	Säästöt ja lisäresurssit omaan toimintaan, yhteinen varainhankinta, leveämmät hartiat	87
2	Oman toiminnan, kohderyhmän tai jäsenkunnan laajentaminen / monipuolistaminen	51
3	Näkyvyys	43
4	Tiedonvaihto, tutustuminen ja yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen	42
5	Vaikuttavuuden lisääntyminen, joukkovoima	34
6	Kehittämisideat ja -hankkeet; palveluiden yhteiskehittäminen	21
7	Oppiminen; toimintakulttuurin uudistaminen	15
8	Kohderyhmän / jäsenistön / asiakkaiden saama hyöty	13

Järjestöjen roolit ja kumppanuudet kuntien ja maakunnan kanssa

Keski-Suomen järjestökartoituksen tuottamaa tietoa analysoimalla on tarkennettu kuvaa erilaisten ja eri kokoisten järjestöjen rooleista suhteessa hallinnollisia uudistuksia läpikäyviin kuntiin ja maakuntaan (ks. kuvio 8 alla). **Järjestöt edistävät kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä ennaltaehkäisevät muun muassa korjaavien sote-palveluiden tarvetta** toimien (1) kuntien ja maakunnan kehittämiskumppaneina, (2) luottamuksen rakentajina, (3) asukkaiden toimijuuden vahvistajina ja aktiivisen osallistumisen kanavoina sekä (4) yhteisöjen elinvoiman moottoreina tai palveluaukkojen paikkaajina. Sama järjestö toimii usein yhtä aikaa useammassa eri roolissa.

Kuvio 8. Järjestöjen monet roolit, osaaminen ja kokemustieto ihmisten arjessa, paikallisen hyvinvoinnin edistämiseksi sekä kuntien ja maakunnan kehittämiskumppaneina.

(1) Järjestöt kuntien ja maakuntien kehittämiskumppaneina

Monet vuosien aikana asemansa vakiinnuttaneet maakuntakeskus-Jyväskylästä käsin toimivat, ammattimaisesti johdetut ja palkkatyöntekijöiden pitkäjänteiseen työpanokseen perustuvat järjestöt tekevät vahvasti kehittämisyhteistyötä sekä kuntien että maakunnan valmistelevien tahojen kanssa. Ne sekä tuottavat että kehittävät hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluja joidenkin erityisryhmien arjen ja elämäntavan asiantuntijuuteen perustuen. Keskiössä on vaikuttavien ja innovatiivisten palvelujen sekä erilaisten tuen muotojen räätälöinti kaikenikäisille ja erilaisista sosiaalisista taustoista tuleville ihmisille. Toiminta on usein yhdistelmä järjestölähtöisiä, yleishyödyllisiä tai kuntien ostamia palveluja.

"Tänä päivänä tietoa terveellisistä elämäntavoista ja ravitsemuksesta on tarjolla paljon ja mitä erilaisimpiin yhteyksiin kytkettynä. Osa tarjolla olevasta tiedosta ohjaa myös kansalaisia harhaan. Sydänjärjestöt välittävät ja ohjaavat ja antavat tutkittuun tietoon perustuvaa ohjeistusta ja tietoa, joten sen asiantuntijuutta ja luottavuutta tarvitaan tämän päivän terveyden edistämisessä sekä erilaisissa työryhmissä."

"(Jos meidän järjestöä ei olisi) lasten ja nuorten osallisuuden kehittäminen valtakunnallisesti pieneni oleellisesti. Foorumeja ja vertaisuutta sijaishuollossa ei kansallisesti olisi ja lähinnä sen vaikuttamistoimintaa. Perhehoitajien ennakkovalmennuksesta ei vastaisi kukaan keskitetysti eikä kehittäisi järjestelmää. Toiminnallisten välineiden tuottaminen ja levittäminen lastensuojeluun, peruspalveluihin ja työpaikoille loppuisi lähes kokonaan."

"Yhdistys välittää ratkaisevan tärkeää tietoa alan asiantuntijoiden kertomana sekä järjestää diabeetikoille tärkeää liikunta- ja vertaistukitoimintaa. Yhdistystoiminnan puuttuessa diabeetikoille vaaralliset lisäsairaudet, kuten sokeutumiset ja raajojen amputaatiot, lisääntyisivät."

"Yhdistyksen ylläpitämän toiminnan poisjääminen näkyisi varmasti psykiatristen avo- ja laitospalvelujen sekä sosiaalipalvelujen lisääntymisenä, mutta myös toimettomuuden, näköalattomuuden ja yksinäisyyden lisääntymisenä. Yhdistys ja sen toiminta edustavat toipumisorientaatiota, joka korostaa kansalaisen roolia oikeuksineen ja velvollisuuksineen, ja joka kiinnittää huomion ihmisten vahvuuksiin ja tulevaisuuden suunnitelmiin."

"Kriisityöllä edistetään asiakkaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä kriisityö ehkäisee sosiaali- ja terveydenhuollon eri palvelujen käyttöä. (...) Kriisityön asiakaspalautteista käy esiin mm. asiakkaiden kokemukset siitä, että saa joustavasti apua sekä, että asiakas/asiakkaat kohdataan ajan kanssa ja rauhassa on tärkeää sekä merkityksellistä. Kuunteleminen ja kuulluksi tuleminen sekä asiakastilanteiden kiireettömyyden tunteet nostetaan vuosittain asiakaspalautteissa esiin lähes poikkeuksetta – myös ajanvarauksettomuus, jolla apua/tukea on koettu saadun oikea-aikaisesti sekä luottamuksellisesti ajatuksista, tunteista ja kokemuksista puhuminen kantoivat asiakkaita raskaissa traumaattisissa tilanteissa."

(2) Järjestöt kuntien ja maakuntien kehittämiskumppaneina

Luottamuksen rakentajina vahvoja ovat usein paikallisesti, yhdessä kunnassa tai esimerkiksi kunnan sivutaajamassa toimivat yhteisöllisyyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin panostavat järjestöt. Ne kohtaavat ja ottavat mukaan myös sellaisia ihmisryhmiä, joita muut toimijat tai yhteisöt eivät tavoita. Kunta saattaa ostaa näiltä järjestöiltä tiettyjä palveluita, koska ne työotteellaan kykenevät ylittämään sellaisia fyysisiä, sosiaalisia tai psykologisia liikkuvuuden ja saavutettavuuden esteitä, joita liittyy esimerkiksi julkisen palvelujärjestelmän pitkälle edenneeseen keskittämiseen, erikoistumiseen ja pirstaleisuuteen. Toisaalta nämä järjestöt koordinoivat usein matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja sekä vertaisten ja vapaaehtoisten aktiivisuutta. Ne kykenevät voittamaan myös sellaisten ihmisten luottamuksen, joiden on vaikeaa luottaa viranomaisiin ja ammattilaisiin, ja joilla ei ole muita lähiyhteisöjä tai arkea kannattelevia sosiaalisia verkostoja. Toiminnan välttämättömyydestä huolimatta järjestön toiminnan rahoitus pohja voi olla hyvinkin tiukka ja epävarma siten, että tulevaisuus on lyhytkestoisien kunnan ostopalvelusopimuksen, kunta-avustusten tai hankerahoituksen varassa. Toiminnan pyörittämisessä on pitkään ollut iso merkitys myös palkkatukityöllistettyjen sekä vapaaehtois- ja vertaistytöiden saatavuudella.

"Yhden ihmisen sanoma, minulle jäi mieleen, että tämä on ensimmäinen paikka missä hän kokee olevansa samanarvoinen kuin muut. Tämä on näille ihmisille melkein ainoa paikka mihin he voivat tulla juuri sellaisina kuin ovat. Täällä voi itkeä, jos itkettää. Tunteiden täyttämistä ei katsota karsaasti. Yksinäisyys ja sosiaaliset kontaktit jäisivät huomattavasti vähäisemmälle ja ihmiset eivät saisi kaipaamaansa vertaistukea."

"Muistisairaat ja heidän läheisensä jäisivät ilman matalan kynnyksen tukea. Etenkin siinä vaiheessa, kun sairaus on todettu, mutta ei vielä tarvita julkisen puolen palveluita."

"Mielenterveyden ongelmista toipuvat henkilöt menettäisivät oman talon, paikan johon he voivat aina halutessaan tulla ja yhteisön, jonka he jäseniä he ovat, ja jonka toimintaa he ovat olleet toteuttamassa ja kehittämässä. Heille jäisi pääasiassa lääkehoito ja terapia (kenellä siihen on mahdollisuus) sekä asumispalvelut niitä tarvitseville, mutta toipumiselle aivan keskeistä on sosiaalinen kuntoutuminen, joka on toiminnan päätarkoitus."

(3) Järjestöt asukkaiden aktiivisen osallistumisen kanavoijina ja toimijuuden vahvistajina

Yksilön sosiaalisen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että hän voi osallistua ja vaikuttaa omalla toiminnallaan asioihin, jotka hän kokee kiinnostaviksi tai jotka koskevat hänen omaa elämäänsä. Kansalais- ja järjestötoiminta voi olla väylä vahvistaa toimintakykyä ja itseluottamusta sekä tuoda mielekäästä sisältöä ja tarpeellisuuden kokemuksia esimerkiksi työelämästä syrjässä oleville ihmisille. Se voi olla väylä löytää vaihtoehtoisia tapoja käyttää omaa potentiaaliaan omiin kiinnostuksenkohteisiinsa perustuen. Esimerkiksi vertaisryhmien ja vapaaehtoisten avulla voidaan vähentää yksinäisyyttä, oppia uutta, löytää itseilmaisun paikkoja ja harrastusmahdollisuuksia.

Usein omaehtoisen kansalaisjärjestötoiminnan motivoivana tekijänä on vahva arvopohja tai politiikka- ja kansalaisvaikuttamisen ulottuvuus. Muutamat tähän kartoitukseen vastanneet yhdistykset olivat kiinnostuneita universaaleista tai koko ihmiskuntaa koskettavista kysymyksistä, kuten ilmastonmuutos, globaali oikeudenmukaisuus, rauhanaate, ihmisoikeudet, kestävä kehitys ja luontoarvot. Näiden toiminnalle on ominaista kasvatuksellisen työn sekä erilaisten tapahtumien ja tempausten painottuminen.

"Ilman meitä monet maahan muuttaneet nuoret ja aikuiset jäisivät vaille tukea ja neuvontaa. (...) Muualta muuttaneiden ihmisten osallisuus ei toteutuisi niin paljon. Paljon innovatiivista, aktiivisuuteen kannustavaa, verkostoivaa ja vaikuttavaa työtä jäisi tekemättä."

"Se vähäinenkin maaseutu(alue)politiikka jäisi tekemättä, toisin sanoen maaseudun erityisolojen esiin nostaminen ja sen tarjoamat mahdollisuudet jäisivät huomiotta. Tällöin markkinavoimat ajaisivat niin kansalaisia kuin päättäjiäkin yksioikoisiin ratkaisuihin hyvinvoinnin, monimuotoisuuden ja erityisesti sosiaalisen ekologisuuden kustannuksella."

"Vammaisten itsensä tekemä vaikuttamistyö asenteisiin häviäisi miltei kokonaan. Lisäksi vertaistuki vähenisi, koska vammaisten itsensä järjestämät kerhot ja tapahtumat häviäisivät. Luulen että moni vammainen henkilö saattaisi syrjäytyä ja jäädä kotiin näljän seinän sisälle."

"Globaalikysymyksistä ja vaikuttamisesta kiinnostuneita järjestöjä ei ole Jyväskylässä turhan montaa. Yhdistyksemme on omanlaisensa kokonaisuus vaihtuvia kampanjoita ja poikkeuksellisia teemoja sekä nuorisotoimintaa, jollaista ei ole yhdelläkään toisella järjestöllä samalla tavalla."

(4) Järjestöt yhteisöjen elinvoiman moottoreina ja palveluaukkojen paikkaajina

Esimerkiksi liikunta- ja urheiluseurat, kulttuuri- ja vapaa-aikayhdistykset sekä eläkeläisjärjestöt tarjoavat ennaltaehkäisevää ja hyvinvointia edistävää toimintaa eri kunnissa. Toisaalta esimerkiksi kyläyhdistyksen kohderyhmänä voivat olla "kyläläiset", "kaikki asukkaat" ja vielä "mökkiläiset", "ohikulkijat" ja "matkailijatkin". Tavoitteet voivat olla hyvinkin moninaiset, muun muassa liikunta, kulttuuri, paikallisidentiteetin vaaliminen, palveluntuotanto tai oman asuinalueen edunvalvonta. Kaiken kaikkiaan kylätoiminta sekä asukas- ja asuinaluetoiminta tuottavat yhteisöllisyyttä, kuulumisen kokemuksia ja yhdessä toimimisen paikkoja. Järjestöt ja muut paikallisyhteisöt voivat ylläpitää myös eräänlaisia "välittämisen verkostoja", jotka toimivat lähiyhteisöissä esimerkiksi naapuriapua kanavoiden.

Joskus aktiivinen kansalais- ja yhdistystoiminta voi olla eräänlainen paikallisen elinvoiman moottori, mikäli siihen on riittävästi tulisieluisia aktiivihenkilöitä ja taloudellisia resursseja käytettävissä. Vireät yhdistykset kehittävät kyliä ja kuntia paikallisten tarpeiden ja olojen määrittämänä hyödyntäen ulkopuolista rahoitusta, kuten Leader-rahoitusta. Keski-Suomessa on tämän aineiston valossa kuitenkin todellisuutta pikemminkin se, että järjestöaktiivit joutuvat paikkaamaan pelkin vapaaehtoisvoimin tai kehittämistyöhön suunnatun hankerahoituksen ohessa harvaan asutulla maaseudulla tai sivutaajamissa sellaisia hyvinvoinnin aukkoja, joita julkisten palveluiden ja yritystoiminnan lakkauttamisesta on ihmisten arkeen jäänyt.

"Matkaa lähimpiin palvelukeskuksiin on 25 km/suunta. Julkiset kulkuyhteydet ovat niukat, koulujen loma-aikoina olemattomat. (...) Pankkipalvelujen päättyminen heijastuu suoraan yhdistyksen toimintaan, mm. nettipankin käytössä avustaminen, kopiointipalvelu, kolikoiden vaihto seteleiksi... Palvelupistepalvelujen päättyminen näkyy yhdistyksen toiminnassa mm. erilaisena tiedonhakuna, aikataulujen selvittämisenä, lomakkeiden tulostamisena ja täyttämisenä avustamisena... Paikkakunnalla ei ole yhteistä kokoontumistilaa (paitsi ravintola), joten yhdistyksen tilaa annetaan maksutta muiden yhdistysten ja yhteisöjen käyttöön. Linja-autoaseman puuttumisen vuoksi tiloja käytetään odotustilana. Julkisten kulkuyhteyksien vähyyden vuoksi kannustamme yhteiskuljetuksiin ja naapuriapuun."

A photograph of children in a park. In the foreground, a child in a pink vest and a child in a blue and white striped beanie are seen from behind. To the right, a child with blonde hair and a blue headband is partially visible. They are standing on a green lawn with yellow and red ribbons on the ground. In the background, other children and trees are blurred.

"Järjestämme hyvin monipuolista toimintaa kuntamme alueella, joita käyttää hyvin merkittävä osa kuntalaisistamme. Jos yhdistys ei enää toimisi, häviäisi kunnasta kansainvälinen nuorisotyö, lasten ruokakasvatukseen liittyvät harrastekerhot yms."

"Paikkakunnalla ei olisi enää kaikille avointa yleishyödyllistä yhdistystä, mikä järjestää erilaisia tapahtumia ja virikkeitä alueen kaikille asukkaille, mukaan lukien myös vapaa-ajan asukkaat. Yhteisöllisyyden parantaminen alueen asukkaiden kesken jäisi tekemättä."

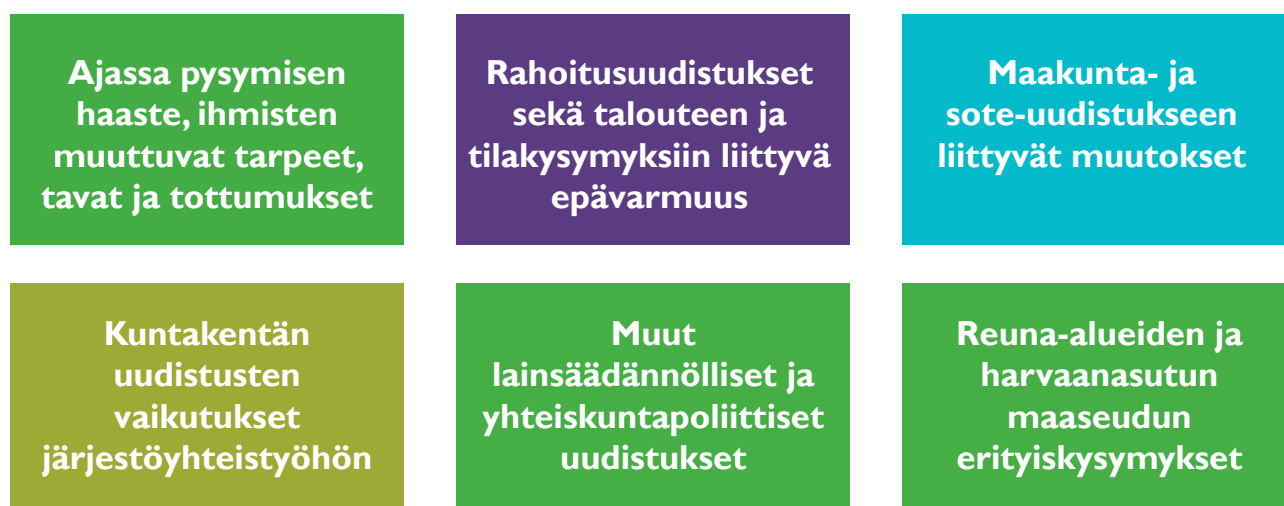
"Paikallista kehittämisrahoitusta pienille maaseudun kehittämishankkeille ei enää olisi. Iso joukko maaseudun pieniä toimijoita jäisi ilman rahoitusta ja monet paikalliset palvelut, kiinteistöt ja toimijat joutuisivat kääntymään joko kunnan tai maakunnan puoleen omien kehittämishankkeidensa tai investointihankkeidensa rahoituksen kanssa. Kunnan tuen lisäksi Leader-rahoitus on oikeastaan ainoa paikallinen rahoitusmuoto maaseudun toimijoille."

"Pieni kylä tarvitsee yhteen hiileen puhaltamista, nyt vielä voimakkaammin kuin koskaan ennen, kun nuotio uhkaa sammua. Olemme ajatelleet järjestää ns. tutustumisillan, johon kutsumme uusia asukkaita ja vanhoja toimijoita mukaan, jotta saisimme liekin syttymään taas."

TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS MERKITSEE JÄRJESTÖILLE UHKIA JA MAHDOLLISUUKSIA

Erilaisten hallinnollisten ja yhteiskuntapoliittisten muutosten vuoksi **myös järjestöjen on uudistuttava**, varsinkin jos ne ovat riippuvaisia julkisesta rahoituksesta ja haluavat toimia julkisen vallan kumppaneina. Järjestöjen pitää tehdä valintoja, osata kenties luopua joistain toiminnoista sekä suunnata voimavaroja järkevästi, jos ne aikovat olla jatkossakin olemassa ja menestyä esimerkiksi palveluntuottajina.

Kyselyssä tiedusteltiin mitä järjestövastaajat pitävät tärkeimpinä omaan toimintaansa vaikuttavina muutoksina lähivuosina. Alla ovat keskeiset teemat, jotka kuvaavat ylimalkaan niitä tekijöitä, joita järjestövastaajat nimesivät ja tunnistivat keskeisiksi omassa toiminnassaan. Kuusi eri teemaa on koostettu avoimeen kysymykseen annettujen vastausten sisällönanalysillä (luokittelusta taulukko liitteessä 3). Vain kourallinen kaikista kysymykseen vastanneista mainitsi, ettei tällaista näkökulmaa oltu yhdistyksessä lainkaan pohdittu tai ettei näköpiirissä ollut mitään varsinaisia toimintaan vaikuttavia muutoksia.

Kuvio 9. Järjestövastaajien näkemys järjestöjen toimintaan vaikuttavista lähivuosien muutoksista (n=249).

Vastaajien näkökulma toimintaympäristön muutoksiin tulee pääsääntöisesti hyvin lähelle maakunnan asukkaiden elämää. Kuten todettua, eihän omaehtoisen ja vapaaehtoisuuteen perustuvan kansalaisjärjestötoiminnan lähtökohta tulekaan olla reaktiivinen sopeutuminen julkisen vallan hallinnollisiin uudistuksiin, vaan omasta elämismaailmasta ja kiinnostuksesta lähtevä halua osallistua, vaikuttaa, tehdä ja toimia yhdessä. Perinteisen kansalaistoiminnan olemassaolon tavoitteena ei ole yhdistysorganisaation menestyminen tai jatkuvuus sinällään, joten jos se enää palvele alkuperäisiä tarkoituksiaan tai "aika ajaa ohi" sen toiminnasta, myös lakkauttaminen voi tulla kyseeseen.

”Tärkein muutos on ihmisten käpertyminen omiin oloihinsa.”

”Ihmisten halu olla mukana järjestötoiminnassa kiireisessä nyky-yhteiskunnassa sekä yritysten/yhteisöjen innottomuus olla mukana taloudellisesti.”

Erityisesti paikallisesti yhden kunnan, kylän tai kunnanosan alueella toimivilla yhdistyksillä vastauksissa toistuvatkin erilaiset ”ajassa pysymisen” ja kohderyhmäksi katsottujen ihmisten muuttuviin tarpeisiin vastaamisen haasteet. Pitkät perinteet omaavan toiminnan hiipuminen voi ymmärrettävästi olla aktiiveille liian vaikea luopumispäätös, joten toimintaa saatetaan jatkaa, vaikkei sille välttämättä enää löydy uusia innokkaita tekijöitä tai kohderyhmääkään.

Jäsenmäärät vähenee. Aktiivisten toimijoiden määrä ei ainakaan lisäännä vaan pikemminkin vähenee vielä nykyisestä vähästä. (Mietittävä) kenelle tehdään ja kuka jaksaa olla enää tekemässä. Yhdistys vaatii tietyn joukon tekemään niitä ikäviä ruutiinitöitä johtuen yhteiskunnan byrokraattisista vaatimuksista. Ei olla keksitty ratkaisua. Somessa ollaan, mutta ei se riitä. Ihmiset ei halua enää sitoutua. Suurin muutos tulee olemaan, että yhdistys ajetaan alas toimijoiden puutteen vuoksi.

Usein vastauksissa on viittauksia myös erilaisiin kulttuuristen tottumusten muutoksiin, väestörakenteen kehitykseen sekä sosiaaliseen ja alueelliseen eriarvoisuuteen.

Toinen, monelta osin ajassa pysymisen -teemaan kietoutuva ulottuvuus ovat taloudellinen epävarmuus, toimintaresurssien riittämättömyys ja riippuvuus avustuksista tai hankerahoituksista. Toiminnalle voi olla kipeä tarve, mutta yhdistyksen toimintaedellytykset, osaaminen ja muut resurssit eivät välttämättä riitä uudistamaan tai laajentamaan toimintatapoja rahoittajien vaatimuksiin vastaavaksi.

Rahoituksen saaminen EU:sta on katkolla aina 7 vuoden välein. Kuntien kyky osallistua jatkossakin rahoitukseen on merkittävin tekijä vuoden 2020 jälkeen tulevalle ajalla. Paikallisten yhdistysten toimijoiden väheneminen ja vähäisten aktiivisten toimijoiden kuormittuminen on ollut nähtävissä jo jonkin aikaa, mutta toivottavasti tilanne ei entisestään pahene.

Tilojen, kaluston ja välineistön ylläpitoon ja kunnostukseen liittyvät menot ovat esimerkiksi monille kyläyhdistyksille tai erilaista harrastustoimintaa mahdollistaville järjestöille merkittävin kuluerä. Kolmas samaa haasteiden vyyhtiä edustava teema ovat erilaiset harvaanasutun maaseudun erityiskysymykset, kuten väestön väheneminen ja aktiivien väsyminen, ihmisten vapaa-ajantoimintaan heijastuvat pitkät työmatkat ja lähipalveluiden häviäminen. Tällaisessa tilanteessa ei ole ihme, jos mielen valtaan tietynlainen lannistuminen, kuin tuulimyllyjä vastaan taistellessa.

"Kyläkoulun lopettaminen kolme vuotta sitten oli paha takaisku virkeälle kylällemme."

"Kyläyhdistys on toiminut äänitorvena kyläläisten, koulun ja kunnan välillä. Olemme olleet joukolla puolustamassa kyläkoulua viimeksi 2003 ja taas se on mahdollisesti tulossa lakkautusuhan alle 2019. Kylä tarvitsee tekijöitä, ja tekijät tarvitsevat kylää. Meillä on ollut mahtava kylähenki, joka valitettavasti on nyt hiipunut."

Monet vastaajien keskisuomalaiseen järjestökenttään liittyvät pohdinnat voidaan liittää reuna-alueiden ja taantuvien kuntien ja kylien yleiseksi selviytymiskamppailuksi vallitsevassa yhteiskunnallisessa kehityksessä. Myös vanhan elinkeinorakenteen rapautuminen, maatalouden ja markkinaehtoisen yritystoiminnan toimintaedellytysten kiristyminen nousee esiin vastauksissa. Niukasti eläminen ja erilaiset näkemykset toiminnan suuntaamisesta kiristävät joissain yhdistyksissä välejä jopa yhdistysten sisällä, mutta kyläkunnat ja eri yhdistykset kilpailevat myös keskenään.

"Jos nuorempi 'somesukupolvi' astuu remmiin, voi käydä niin, että nykyisin aika vahvasti toiminnan keskiössä ollut senioritoiminta jää vähemmälle, yksistään jo tiedonkulun kiihtymistä (...) Eli kyliltä löytyy ainakin kaksi 'kuplaa': Seurantalokaton remontti maksaa paljon. Riittääkö yhdistyksellä voimia hankkia tarvittavat rahat ja uupuvatko eniten touhuavat henkilöt? Rahakeskustelu aiheuttaa eripuraa, joka heijastuu tekemiseen ja yhteishenkeen."

Toisaalta myös vastaperustetuissa tai muutoin kasvavissa yhdistyksissä toiminnan ”kasvava kysyntä”, laajentamisen tarpeet ja vakiinnuttamisen paine kysyvät puhtia ja paineita lisäresurssien hankintaan ja muun muassa ammattilaisten palkkaamiseen. Usein yhdistyksellä on uusi tai kasvava kohderyhmä, jonka tarpeisiin se vastaa, kuten maahanmuuttajat, uusien lajien harrastajat tai nuoret.

Toiveissamme on, että monikulttuurisuustyö on hyvin koordinoitua ja maahan muuttaneet on otettu mukaan kehittämään ja toimimaan yhteiskunnassa aktiivisina kansalaisina. (...) Yhdistyksemme on aktiivisesti mukana muutoksen vaiheissa kehittämässä ja ehdottamassa tuleviin palveluihin monikulttuurisen näkökulman huomioimista. Tahdomme myös kehittää palveluohjauksen laatua ja toimivuutta ja olla itse aktiivinen toimijana sekä palveluohjaajana. Yhdistyksemme on motivoitunut olemaan mukana vaikuttamassa ja tuomassa myös kansalaisten mielipiteitä muutoksen vaiheisiin.

Näiden yhdistysten keskeinen vahvuus on, että ne kiinnostavat usein nuoria ja nuorta aikuisväestöä, joten uusien aktiivitoimijoiden ja vapaaehtoisten osallistaminen toiminnan pyörittämiseen on kenties keskimääräistä helpompaa. Toisaalta nuorehkojen aktiivien pitkäaikainen sitouttaminen voi eri syistä olla haasteellista. Keskeinen haaste on myös pysyvien toimintatapojen ja rakenteiden luominen toiminnan jatkuvuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämiseksi. Muun muassa tilakysymykset ovat keskeisiä.

Paikallisyhteisöjen ruohonjuuritasolta ja jäsenkunnalta tulevat tarpeet kertonevat joistain laajemmista yhteiskunnallisista muutoksista, joita järjestövastaajat vastauksissaan vain ohuesti, jos lainkaan, sivuavat.

”Puhelinkysely antoi tietoa siitä, että jäsenkunta haluaa paikallistoimintaa eri maakunnissa. Tämä on suuri muutos, joka vaatii paljon yhdistyksen aktiiveilta, sekä vapaaehtoisilta että mahdollisilta palkatuilta työntekijöiltä.”

Suuri enemmistö ei – sosiaali- ja terveysalan palveluntuottajajärjestöjä lukuun ottamatta – juurikaan ni-
meä keskeneräisen maakunta- ja sote-uudistuksen vaikuttavan omaan toimintaansa. Mutta vaikka ajassa
liikkuvia muutoksia tunnistettaisiin, ei omia vaikuttamisen mahdollisuuksia aina nähdä eikä niitä ehkä
siitäkään syystä eritellä vastauksissa. Kuntakentän uudistumisen vaikutukset liittyvät muun muassa kun-
nan palveluroolin painopisteen muutoksiin, ostopalvelusopimusten uhanalaisuuteen ja kunta-avustuslin-
jauksiin.

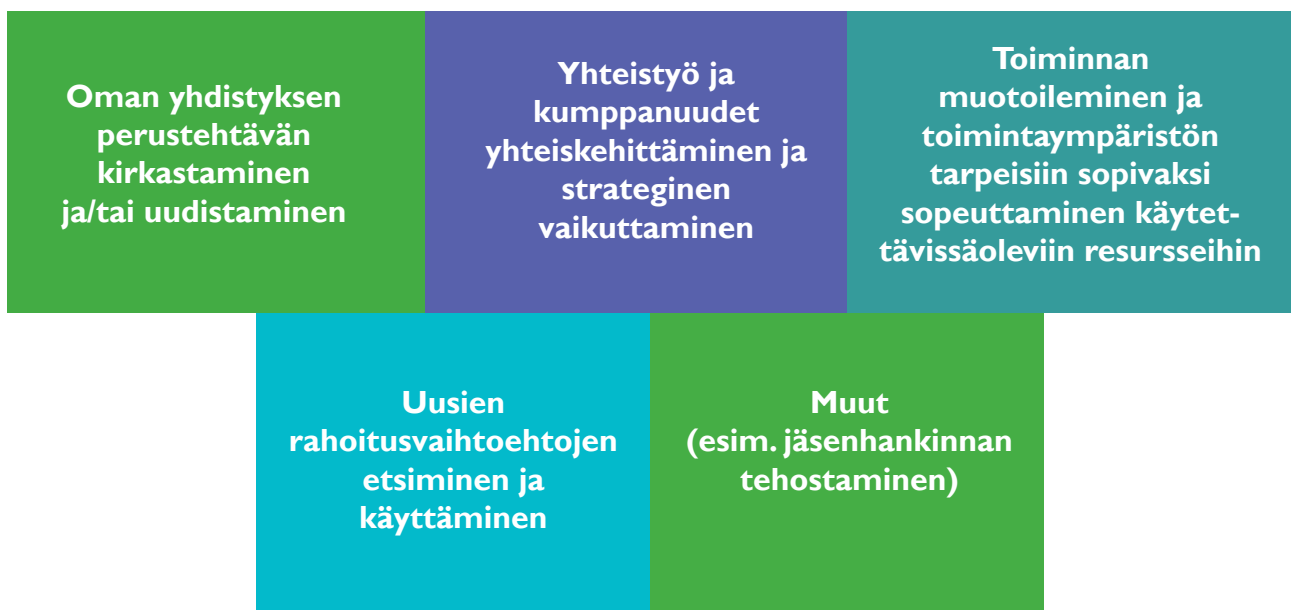
***”Olemme sen verran pieni yhdistys, että esimerkiksi sote-uudistus ei koske suoraan. Välillisesti tämä voi vaikuttaa, mutta aika näyttää miten. Asia on vielä liian auki mei-
dän näkökannalta. Suurin haaste yhdistyksellä on saada vapaaehtoisia toimintaan ja
selkeät yhteydet hoitaviin tahoihin. Kenttä on turhan repaleinen toimivien yhteyksien
luomiseen. Tämän eteen on tehty työtä ja jatketaan aktiivista verkoston luomista, jotta
voidaan varautua tuleviin muutoksiin.”***

Muut lainsäädännölliset ja yhteiskuntapoliittiset uudistukset, joita vastaajat mainitsevat aiheuttavat mo-
nenlaista päänsärkyä, eritoten vaativat lisätyötä ja investointeja. Mainittuja uudistuksia ovat työvoimapo-
liittiset ja työllisyysmäärärahaudistukset, ammatillisen koulutuksen uudistukset, alkoholilaki, tietosuo-
jauudistus sekä yleinen yhteiskunnan ”byrokraattisuus”. Vaikutukset ovat moninaiset eikä niitä tai niihin
varautumista välttämättä vastauksissa sen kummemmin eritellä.

JÄRJESTÖT UUDISTUSTEN RAJA- JA YHDYSPINNOILLA – MENESTYJIÄ, HÄVIÄJIÄ VAI MOLEMPIA?

Järjestöjen välillä on luonnollisesti **suuria eroja siinä, miten paljon, millä tavoin ja mitkä toimintaympäristön muutokset niiden toimintaan heijastuvat.** Toisaalta erilaisilla järjestöillä on myös erilaiset edellytykset, resurssit ja vaikuttamismahdollisuudet näihin muutoksiin varautumisessa. Samaisessa toimintaympäristön muutoksia selvittävässä kysymyksenasettelussa pyydettiin vastaajia kuvaamaan myös sitä, millä tavoin havaittuihin toiminnan kannalta keskeisiin muutostekijöihin oli omassa yhdistyksessä varauduttu. Seuraavat teemat kuvaavat kiteytetysti järjestövastaajien mainitsemia varautumisen muotoja (ks. tarkemmin (liite 3, taulukko 25)).

Kuvio 10. Järjestövastaajien varautuminen toimintaympäristön muutoksiin.

Kyselyaineistosta muodostuva yleisvaikutelma on, että osassa järjestöissä on pyritty varautumaan maa- kunta- ja sote-uudistukseen niin hyvin kuin epävarmassa ja muuttuvassa tilanteessa on ollut mahdollista. Ne ovat tyypillisesti ammattimaisesti johdettuja ja yleisesti tunnettuja, valtakunnallisia tai maakunnallisesti toimivia vaikuttajajärjestöjä, joille on ominaista toiminnan suhteellisen suuri volyymi sekä vahva järjestöbrändi (näkyvyys ja tunnettuus). Palvelutuotanto ja kansalaistoiminta yhdistyvät niiden toiminnassa toisiaan tukien.

Näillä järjestöillä onkin hyödynnettävissä suhteelliset hyvät taloudelliset ja inhimilliset resurssit, joilla varautua: strategisen johtamisen osaamista, palkattuja ammattilaisia sekä melko vakaa rahoitus- ja varallisuus pohja. Voidaan nähdä, että tämän tyyppisessä varautumisessa yleisenä tavoitteena on vakiinnuttaa ja turvata kokonaisvaltaisen työotteen jatkuvuus. Taustalla on usein vuosien ja vuosikymmentenkin pitkäjänteisesti kehitetty ”palvelupaletti”, joka kattaa myös vapaaehtois- ja vertaistoimintaa ja siihen liittyy mahdollisesti myös edunvalvontatyötä sekä julkisen sektorin palveluja täydentävää neuvontaa, ohjausta ja koulutusta. Vaikuttamistyössä kansalaistoimintataustaa ja ”järjestölähtöisyyttä” osataan oletettavasti tuoda esiin erityislaatuisena kilpailuvalttina.

Tällainen strategisesti johdettuun aseman vahvistamiseen tähtäävä varautuminen näyttäytyykin aineistossa jo ennestään varsin selkeän perustehtävän ja toimintastrategian kirkastamisena, tuotteistamisena, hyvinä neuvottelusuhteina sekä rahoituspohjan ennakoitavuutena. Kaikki tämä tapahtuu pitkäjänteisten kumppanuuksien ja yhteiskehittämisen turvin yhdessä kuntien ja maakunnan kanssa neuvotellen.

***”SOTE, LAPE ja maakuntauudistus merkitsee uusia asiakkaita, uutta strategista ase-
mointia ja uusia palveluitakin ja tekemistä (järjestöllemme).”***

Toisenlainen tilanne on sellaisilla paikallisesti toimivilla sosiaalialan järjestöjä, joille kuntakentän muutos sekä maakunta- ja sote-uudistus näyttävät olevan iso uhka. Tällaiset järjestöt toimivat esimerkiksi vammaispalveluissa tai päihteiden käytön tai mielenterveyden ongelmista kärsivien kuntalaisten tukena. Ne ovat olleet palveluntuottajina kuntien kumppaneita kenties pitkäänkin, mutta tulevaisuudessa niiden olisi jatkuvuutensa turvaamiseksi muotoiltava oma toiminta iskukykyiseksi ja palveluntuottajakriteereiden mukaiseksi uudessa markkina-asetelmassa ja löydettävä yhteys maakuntaan.⁹

”Rahoitusmuutos, kuntasektori pesee käsiään ja vetäytyy vastuusta. Mistä löytyy rahoitus SOTE:a odotellessa. Kiristyneet linjaukset työllistämismäärärahoissa ja lainsäädännössä. Ei ole kyetty valmistautumaan, kulurakenne on jo nyt ajettu minimiin, seuraavasta leikkauksesta putoaa pää.”

Kuntatasolla ja joissain tapauksissa myös sivutaajamissa toimiessaan nämä sosiaalialan järjestöt ovat helposti saavutettavia ja keskeisiä toimijoita joidenkin erityisryhmien ”mukana pitämisen” näkökulmasta. Ei ole liioiteltua sanoa, että sekä nämä järjestöt että niiden tavoittama kohderyhmä ovat vaarassa jäädä uudistusten väliinpuotoajiksi, ellei niiden asemaan kiinnitetä erityishuomiota. Nämä yhdistykset huolehtivat tyypillisesti haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten osallisuudesta ja tukevat heitä toimijuuden vahvistamisessa. Tähän liittyen ne myös pitävät yllä erilaisia arjen sujuvuutta ja elämänhallintaa tukevia matalankynnyksen palveluja sekä kohtaamispaikkoja ja vertaisryhmiä.

⁹ Selvityshenkilö Tuija Braxin raportissa todetaan, että nämä järjestöjen toiminnot ovat nykyisessä järjestelmässä toimineet kunnan tai kuntayhtymän vastuulla olleen palvelu- ja hoitoketjun jatkona tai rinnalla tai matalankynnyksen paikkana, jossa ihmisestä otetaan ”viime hetkellä” koppi siten, ettei hän päädy varsinaisen sote-palveluketjun piiriin tai että hän on vapaaehtoisten tuen piirissä odottaessaan pääsyä varsinaisten palveluiden piiriin. Näitä toimintoja ei ole pidetty julkisiin palveluihin kuuluvina eikä niillä toisaalta ole katsottu olevan esteitä tulla kohdelluksi yleishyödyllisenä järjestötyönä. Esimerkkejä järjestölähtöisistä HYTE-toiminnoista ovat mm. kohtaamispaikat, asukas- ja kansalaistalot, mielenterveyskuntoutujien klubitalot, kriisitilanteissa oleva apu ja ryhmämuotoinen sekä vertaistoiminta.

Avoimessa epävarmuuden tilassa juuri näillä sosiaalialan järjestöillä on eniten vaikeuksia hahmottaa omaa rooliaan ja löytää neuvottelukumppania suhteessa julkiseen valtaan. Kunnat vetäytyvät sote-uudistukseen vedoten palveluiden ostajalle kenties aiemmin kuuluneesta kehittämiskumppanin roolista samalla, kun maakunnan palveluiden järjestäjärooli on vielä hahmottumaton ja etäinen. Tämä vaikuttaa ainakin joiltain osin vaarantavan myös palvelutuotannon ohessa pyritettävän kansalaistoiminnan tulevaisuuden. Näitä uhan alla elävien järjestöjen uusiutumiskykyä ja innovatiivisuutta on saattanut heikentää tyypillisesti jo pitkään jatkunut kädestä suuhun -taloudenpidon kierre, jonka taustalla ovat kilpailutukset, kuntatalouden leikkaukset sekä erinäisten rahoitusmuotojen epävarmuus. Kun toimitaan minimibudjetilla tai sen alapuolella, riippuvuus vapaaehtoisten ja vertaisten työpanoksesta on työn välttämättömyydestä ja erityisosaamista vaativasta luonteesta huolimatta suuri.

Edellä mainituista syistä myöskään järjestöjen välisen yhteistyön tai kehittämiskumppanuuksien solmimiseen ei ole ollut riittävästi resursseja.

Paikallisesti toimivien sosiaalialan järjestöjen asemaan ja niiden edustamien, haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten palveluiden ja tuen turvaamiseen tulee kiinnittää erityishuomiota.

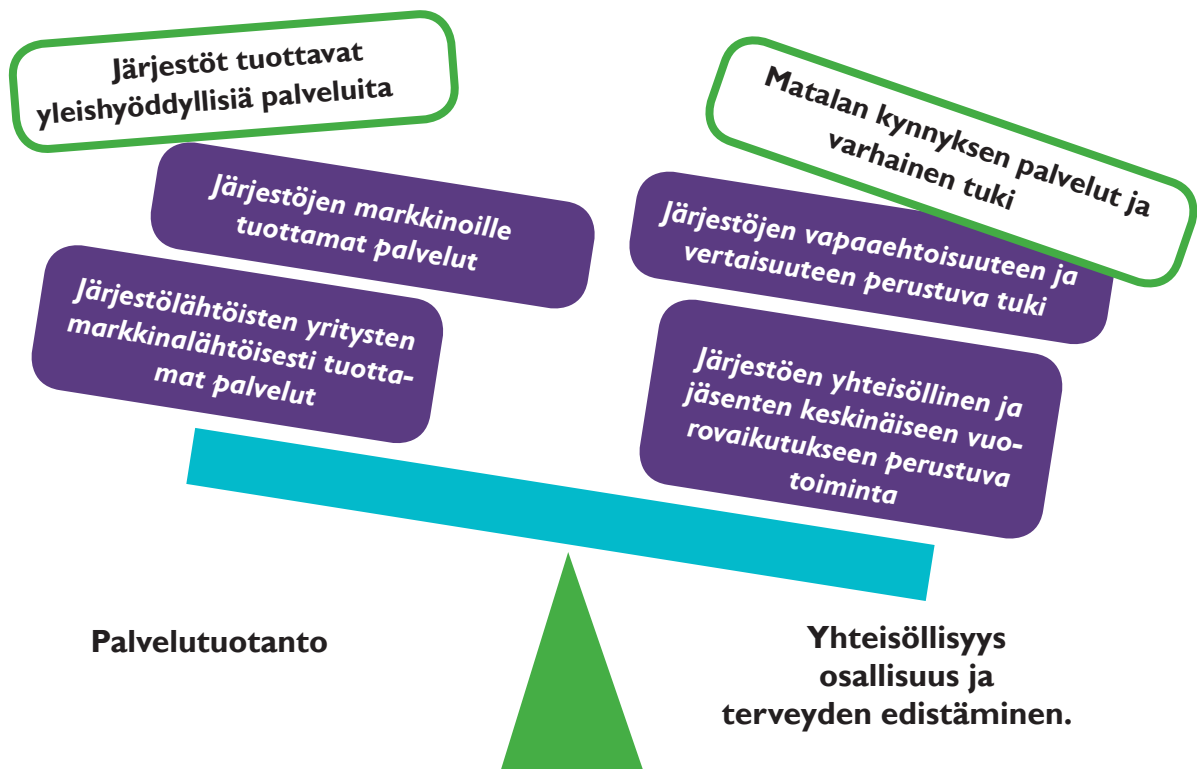

PALVELUIDEN TUOTTAMISEN KOVASTA KEHÄSTÄ HYVÄN KIERTEESEEN?

”Järjestökenttä on kuntien ja sidosryhmien mielestä liian arvokas menetettäväksi”, näin todetaan tuoreessa selvityksessä. Arvellaan myös, että järjestötoiminnan väheneminen johtaisi todennäköisesti merkittävään palvelutason heikkenemiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 8/2018.) Mutta tosiasiassa **kaikissa kunnissa ei ole (enää) vahvaa palveluja tuottavaa järjestökenttää, vaan korkeintaan on yksittäisiä vahvoja ja tulisieluisia yhdistysaktiiveja**. Mahdollisuuksien koriin on monella kertynyt enemmänkin hiipumaan päin olevaa luottamusta ja hupenevia voimavaroja.

Lukuisissa analyyseissa on todettu, että hyvinvointivaltion suhteellinen laajeneminen Suomessa pysähtyi 1990-luvun lamaan (ks. esim. Julkunen 2001). Tässä ”hyvinvointivaltion suunnanmuutoksessa” myös järjestöt ja kolmas sektori ikään kuin keksittiin uudelleen. Esimerkiksi työvoima- ja sosiaalialan hallinnossa tartuttiin sen potentiaaliin palvelutuotannon ja työllisyydenhoidon alueena sekä niitä koskevien innovaatioiden kasvualustana. Tehtiin muun muassa laajoja kokeiluja työllisyyden, uusosuustoiminnan ja palvelujärjestelmän kehittämisen alueilla. (Huotari, Pyykkönen & Pättiniemi 2008.) Järjestöjen toimintaa suuntaaviksi arvoiksi nostettiin muun muassa julkisella sektorilla määritellyn palvelutarpeeseen vastaaminen sekä kilpailukyky ja organisatorinen tehokkuus. Toisin sanoen niiden toimintaa alettiin määritellä entistä enemmän julkisen sektorin ja markkinoiden kielellä sekä niiden odotusten mukaisesti.

Näihin odotuksiin monet järjestövastaajatkin ovat pyrkineet viime vuosikymmeninä vastaamaan. Nyt, vuonna 2018, kuntahallinnon uudistuksessa, maakuntauudistuksessa ja uudessa sote-järjestelmässä monet hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä harjoittavat järjestöt ovat uuden ison haasteen edessä. Niiden on osattava tunnistaa, onko niiden toiminta jatkossa määriteltävä palveluksi vai järjestölähtöiseksi HY-TE-toiminnaksi. Riippuen siitä kumpaan kategoriaan toiminta lokahtaa, kumppani voi olla joko maakunta tai kunta. Keski-Suomen lopullisen järjestämissuunnitelman yhteydessä on ehdotettu kerättäväksi tieto maakunnan järjestöjen toiminnoista vaiheittain, yhdessä asiakasryhmänsä tuntevien järjestöjen kanssa. Samalla luvataan huolehtia siitä, että maakunnan järjestötoiminta säilyy ja kehittyy elävänä, ja ettei avustuksiin ja haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten palveluihin synny aukkoja tai katkoksia.

Kuvio 11: Järjestöjen HYTE- ja palvelutuottajaroolien palapeli (soveltaen Pihlaja 2010; Rantanen, Särkelä 2017; Brax 2018).

Järjestökentällä toimivilla aktiiveilla, vapaaehtoisilla ja palkatuilla työntekijöillä on omaan toimintakenttäänsä ja kohderyhmäänsä liittyen sellaista ruohonjuuritason osaamista ja tietoa maakunnan asukkaista ja heidän hyvinvoinnistaan, jota ei ole muilla toimijoilla. Esimerkiksi monet sosiaali- ja terveysalan järjestöt ovat toimintaympäristön odotuksiin sopeutuessaan kehittyneet hybriditoimijoiksi, jotka ovat tottuneet sovittavat yhteen erilaisia rooleja ja tasapainoilemaan erilaisten "toimintalogiikoiden" välillä.

Tiedon näkyväksi tekeminen ja sen merkityksen esille tuomiseen liittyvä käsitteellistäminen, tuotteistaminen ja vaikuttamistyö ovat kuitenkin kansalaisjärjestöille vieraita ja uusia tehtäväkokonaisuuksia. Niihin ei ole aikaa eikä sellaista intohimoa kuin varsinaisen perustehtävän ja ruohonjuuritason ydintoimintojen pyörittämiseen, vaikka yhdistyksessä työskentelisi myös palkattuja toimihenkilöitä.

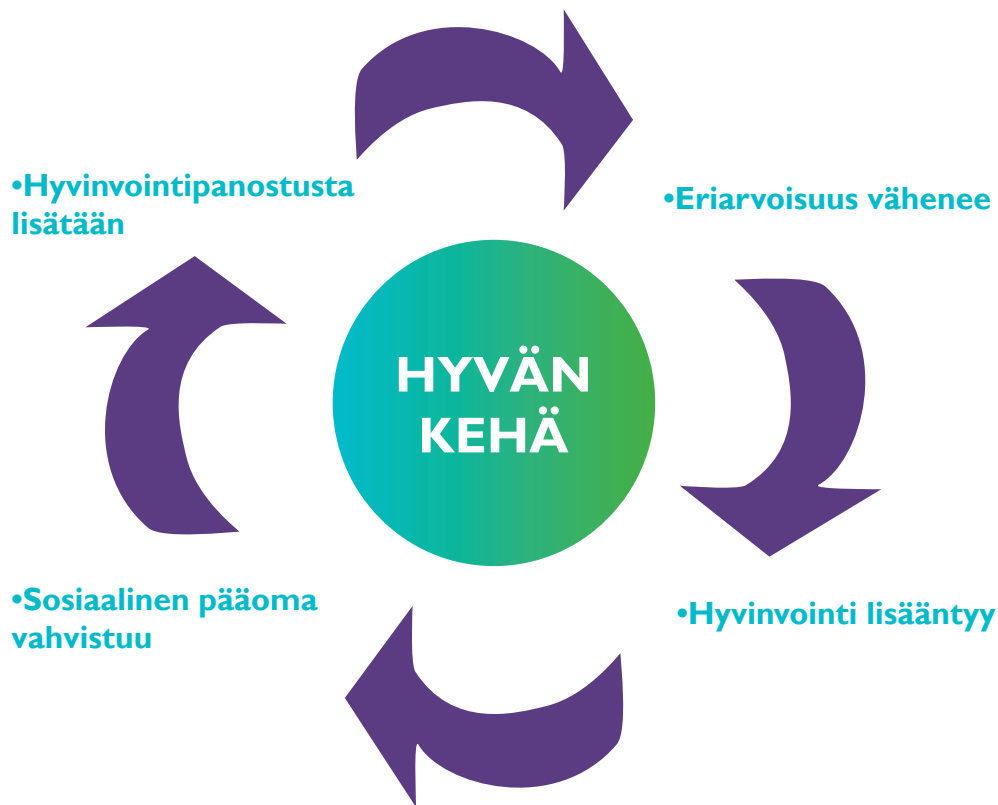
Majasaari & Grönqvist (2007, 37–42) jakoivat järjestöjen toiminnan (1) toiminta-ajatuksen mukaisiin palveluihin, jotka vastaavat välittömästi toiminta-ajatuksen toteutumiseen; (2) seurannaispalveluihin, jotka ovat seurausta toiminta-ajatuksen mukaisten palveluiden toteuttamisesta sekä (3) oheispalveluihin ja tuotteisiin, jotka eivät kuulu toiminta-ajatuksen mukaiseen varsinaiseen toimintaan, vaan ovat pikemminkin varainhankintaa. Kaksi viimeksi mainittua tulivat tässä kartoituksessa melko harvakseltaan esille. Pääasiassa siis järjestökyselyn vastauksissa korostettiin toiminta-ajatuksen mukaista toimintaa, mutta jossain määrin tuotiin esille esimerkiksi varainhankintaa ja jäsenhankintaan liittyviä tempauksia. Kuitenkin myös tuotteistamisprosessit ja vaikuttamistoiminta nousevat yksittäisinä toimintamuotoina, eräänlaisina "tukipalveluina" esiin.

Eri järjestöjen erilaiset roolit ja osaaminen voisivat muodostaa jossain määrin toisiaan täydentäviä ”palvelupaletteja”, mutta tätä raporttia varten tehtyjen analyysien jälkeenkin tämä tieto on kuitenkin vielä melko hajallaan ja puutteellista. Selvitys- ja tutkimustyötä olisi tärkeää jatkaa yhteistyössä tutkimuslaitosten, järjestöjen, kuntien ja maakunnan kanssa. Hyvä on pohtia erityisesti sitä, miten tällaiseen työhön saadaan riittävät resurssit ja miten järjestötoimijat itse voisivat entistä laajemmin osallistua tiedonkeruuseen ja tiedon koostamiseen. Ilman niitä ja niiden kohderyhmien (asiakkaiden) kuulemista koostettu tieto jää ulkokoh- taiseksi suhteessa kentän toimintaan ja ruohonjuuritason yhteistyön ja kumppanuuksien kehittämiseen.

Joka tapauksessa **kuntien ja maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että järjestökentän eri toimijoiden erilaiset potentiaalit tunnistetaan entistä paremmin ja niitä ohjataan tekemään osaamisensa ja kokemustietonsa näkyväksi.** Tämä on tarkoituksenmukaista kuntien hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämisen näkökulmasta, mutta myös sosiaali- ja terveyspalveluista aiheutuvien menojen kasvun hillitsemiseksi sekä entistä ihmisläheisemmän ja saavutettavamman palvelujärjestelmän aikaansaamiseksi kaikille maakunnan asukkailla.

Järjestöihin ei kuitenkaan **pidä kohdistaa epärealistisia odotuksia, varsinkaan jollei niiden toimintaan ohjata yhteiskunnassa jatkossa määrätietoisesti riittävästi resursseja, rahaa ja ihmisiä.** Tutkija Ritva Pihlaja¹⁰ nosti *Kolmas sektori maaseutukunnissa* -tutkimuksessaan jo kymmenisen vuotta sitten esille käsitteen ”palvelujen järjestämisen kova kehä”. Kun tarkastellaan Keski-Suomen järjestökartoituksen tulok- sia ja erilaisten järjestöjen toimintaedellytyksiä erityisesti Keski-Suomessa ja varsinkin erilaisilla reuna- alu- eilla, voidaan tulla samoihin johtopäätöksiin Pihlajan kanssa: Nykyisellään paikallisyhdistysten ja pääosin vapaaehtoisvoimin toimivien järjestöjen voimavarat eivät riitä keskittyvän ja etääntyvän palvelujärjes- telmän jättämien aukkojen ja hyvinvointivajeiden paikkaamisen. Kunnat ja valtio ovat yhä enemmän ve- täytymässä rahoitusvastuusta ja keskittämässä palveluitaan suurimpiin taajamiin ja kaupunkeihin, mutta varsinkaan väestön ikääntymisen vaivaamien reunakuntien asukkailla ei ole sellaista ostovoimaa, että se mahdollistaisi uutta ja kannattavaa palveluyritystoimintaa esimerkiksi ikääntyneiden hoivapalvelujen var- mistamiseksi.

Usein säästöjä ja menoleikkauksia tavoittelevat tahot haluaisivat nähdä järjestöt pyyteettöminä palvelu- jeisiin vastaajina, aukkojen paikkaajina ja innovatiivisina toimijoina. Mutta myös järjestöt tarvitsevat tähän toiveeseen vastataksaan resursseja. Esimerkiksi paikallistasolla lähellä ihmistä työskentelevät sosiaalialan järjestöt tai kyläyhdistykset tarvitsivat enemmän palkattuja työntekijöitä ja rahaa tuottaakseen sellaisia laadukkaita palveluja, joilla kaikkien maakunnan asukkaiden hyvinvoinnista ja osallisuudesta voidaan hu- lehtia. Vaativan tehtävän toteuttaminen vaatii ammattiosaamista ja pitkäjänteisyyttä, joten sitä ei voida toteuttaa kestäväällä tavalla lyhytkestoisin projektivaroin eikä sitä voida laskea vapaaehtoisten varaan.

Kuvio 10. Hyvän kehä (Hagfors & Kajanoja 2010).

Tutkijat Robert Hagfors ja Jouko Kajanoja (2010) ovat kehittäneet ja myös empiirisesti testanneet niin sanottua hyvän kehän hypoteesia. Hyvän kehän perusta on antelias sosiaalipolitiikka, joka vähentää eriarvoisuutta. Vähentynyt eriarvoisuus puolestaan tuottaa sosiaalista pääomaa sekä vahvistaa ihmisten luottamusta sekä tukea hyvinvointivaltion rakenteille. Kaikki tämä heijastuu ihmisten ja yhteisöjen hyvinvointiin, yksilöiden toimintakykyyn ja terveyteen, mikä myös ennalta ehkäisee sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta. Sosiaalinen pääoma on merkittävässä roolissa myös uuden innovoinnissa, kun vuorovaikutus, avoin tiedon jakaminen ja yhdessä tekeminen vahvistuvat (Saari, 2008). Järjestökenttä on suomalaisessa yhteiskunnassa ollut keskeinen areena, jolla hyvän kehää on ruokittu ja vauhditettu.

Vain elinvoimainen kansalaisyhteiskunta ja järjestökenttä voivat jatkossakin toimia alueellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden vähentämiseksi. Maakuntahallinnolta ja viime kädessä valtiovallalta tarvitaan poliittista tahtoa investoida järjestöjen omaehtoiseen ja kansalaisten tarpeista lähtevään työhön. Silloin järjestöt voivat edelleen ottaa paikkansa kuntien ja maakunnan kumppaneina huolehtien osaltaan hyvinvoinnin, luottamuksen ja sosiaalisen pääoman rakentamisesta.

JÄRJESTÖT – LIIAN ARVOKKAITA MENETETTÄVÄKSI

Kartoitus tuo selkeästi esille keskisuomalaisen järjestökentän moninaisuuden. Järjestöjä on suuria ja pieniä, ammattimaisesti johdettuja ja täysin vapaaehtois pohjalta toimivia sekä kaikkea tältä väliltä. Ilman järjestöjä moni ihmisten arjen ja myönteisen kuntakuvan kannalta merkityksellinen asia jäisi tekemättä.

Keskisuomalaiset kunnat arvostavat järjestöjä ja tunnistavat niiden merkityksen asukkaiden hyvinvoinnille sekä myönteiselle kuntakuvalle. Kunnat haluavat myös kehittää järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä entistä systemaattisempaan ja pitkäjänteisempään suuntaan.

Kartoituksen pohjalta voidaan arvioida, että keskisuomalaisissa ihmisten hyvinvointia edistävissä järjestöissä on yhteensä huikeat 100 000 vapaaehtoista. On myös tärkeää muistaa, että järjestöissä on sellaista kokemustietoa, jota ei ole muilla toimijoilla. Jos järjestötoiminta onnistutaan pitämään elinvoimaisena, sillä on oleellinen rooli paikallisen hyvinvointipolitiikan rakentamisessa sekä hyvinvoinnin lisäämisessä ja sitä kautta sosiaalisen pääoman kasvattamisessa. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on vastaikään julkaissut selvityksen järjestöavustusten kohdentumisesta julkisen sektorin rajapintaan ¹⁾. Selvityksessä haastateltujen kuntien ja sidosryhmien mielestä ”Järjestökenttää pidetään poikkeuksetta liian arvokkaana menetettäväksi uudistuksessa”. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) suosittaa Keski-Suomea panostamaan nykyistä enemmän hyvinvoinnin ja terveyden sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämiseen.

Toivomme, että Keski-Suomen uudessa maakunnassa ja kunnissa tunnistetaan ja tunnustetaan erilaisten ja eri kokoisten järjestöjen merkitys ihmisten hyvinvoinnille sekä varmistetaan niiden toimintaedellytykset. Suosittelemme, että maakuntaan ja kuntiin nimetään HYTE-yhdyshenkilöt sekä järjestöyhdyshenkilöt. Tällöin mm. lukuisten vapaaehtoisten yhteydenotot löytäisivät kunnassa helpommin oikean osoitteen ja yhteistyöllä olisi jatkuvuutta.

Omalta osaltamme tarjoamme järjestöille oman toiminnan näkyväksi tekemiseen sekä toimintaympäristön muutokseen liittyvää tukea ja tietoa. Rakennetaan Keski-Suomesta yhteistyöllä ja konkreettisilla toimilla hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen maakunta kaikille!

1) Järjestöavustusten kohdentuminen julkisen sektorin rajapintaan. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 9/2018

Lähdeluettelo

- -Aula, Maria Kaisa; Laajala, Päivi & Pihlaja, Ritva (2017) Yhteistyö ja kumppanuudet tulevaisuuden kuntayhteisön rakentajana. Teoksessa Tulevaisuuden kunta (Nyholm Inga, Haveri Arto, Majoinen Kaija & Pekola-Sjöblom Marianne toim.) Helsinki: Kuntaliitto ACTA 264.
- Hagfors, Robert & Kajanoja, Jouko (2010) Hyvän kehän hypoteesi. Teoreettista taustaa ja empiiristä arviointia. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. Nettityöpapereita 11/2010.
- Huotari, Tiina; Pyykkönen, Miikka & Pättiniemi, Pekka (2008) Sosiaalisen ja taloudellisen välimaastossa. Tutkimusnäkökulmia suomalaiseen sosiaaliseen yritykseen. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Julkunen, Raija (2001) Suunnanmuutos. 1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa. Tampere: Vastapaino.
- Majasaari, Juha & Grönqvist, Helena (2007) Järjestökentän kuvaa etsimässä. Selvitys keski-suomalaisista kolmannen sektorin yhteisöistä ja niiden tarpeista. Selvitysraportti 3.10.2017. Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry & Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysturvan kehittämissyyskikkö.

Pihlaja, Ritva (2010) Kolmas sektori maaseutukunnissa. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, julkaisuja 19.

THL:n asiantuntijaryhmä (2018) Sosiaali- ja terveysturva Keski-Suomi. Asiantuntija-arvio 8/2018.

Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi. Selvitys lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinnista muuttuvassa toimintaympäristössä. Sosiaali- ja terveysturvan ministeriön raportteja ja muistioita 8/2018.

Brax, Tuija (2018) Väliarvio ministeri Saarikon toimeksiannosta tehtävästä yleishyödyllisiä yhteisöjä sote-järjestelmässä koskevasta selvityksestä.

Yhteen veto kuntakyselyn tuloksista (2015). Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry. (KYT) Järjestöpalvelut. Dia-sarja.

A photograph of three people in a meeting. In the foreground, a woman with blonde hair is seen from the side, looking towards a whiteboard. Behind her, a man with dark hair and a beard is also looking at the whiteboard. In the background, another man is visible, looking on. The whiteboard is covered with colorful sticky notes. The scene is lit with warm, soft light, suggesting an indoor setting like a office or meeting room.

Liiteosa

LIITE I: Järjestökartoitukseen liittyvä ennakkomarkkinointi, tiedottaminen ja sähköpostijakelut

Verkostot, tilaisuudet ja kartoituksen ennakkomarkkinointi syksyllä 2017. Seuraavien toimijoiden kanssa on sovittu kyselyyn vastaamisen mahdollistaneen Webropol-kyselylinkin levittämisestä tai pyydetty välittämään ao. tietoa eteenpäin omissa verkostoissaan.

- Ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseen keskittyvät kumppanuuspyödyt eri kunnissa (Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ry)
- Keski-Suomen maakunnassa toimivat hyvinvointihankkeet (Kosken Yhdessä ei olla yksin –hankkeen koordinoimat tapaamiset)
- Keski-Suomen Diabetesyhdistyksen jäsenilta
- Keski-Suomen maakuntaohjelman seututilaisuudet
- Keuruun järjestökahvit
- Keski-Suomen Järjestöareena
- Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak)
- JAPA - Jyväskylän kestävä kehitys ry
- Jämsän Voimavara ry
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK)
- Jyväskylän kaupunki
- Jyväskylän yliopisto
- Jyvässeudun Työllistämisyhdistys ry
- Leader JyväSRiihi
- Jyväskylän Setlementti ry
- MLL :n Järvi-Suomen piiri
- Järvi-Suomen Partiolaiset ry
- Keski-Suomen Elokvakeskus ry
- Keski-Suomen Kylät ry
- Keski-Suomen Liikunta ry
- Keski-Suomen Liitto
- Keski-Suomen Maa- ja kotitalousnaiset ry
- Suomen Nuorisoseurat ry
- Keski-Suomen Sosiaalialan osaamiskeskus (KOSKE)

- Taiteen edistämiskeskus, Keski-Suomen aluetoimisto
- Keski-Suomen ELY-keskus
- Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry
- Keski-Suomen Yrittäjät ry
- Leader Viisari
- Maaseudun sivistysliitto ry
- Leader Maaseutukehitys
- Maataloustuottajain Keski-Suomen liitto
- Nuorten Keski-Suomi ry
- Paremmin Yhdessä ry
- Pro Agria Keski-Suomi
- Kehräkumppanit ry
- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- SOVATEK-säätiö
- Suomen 4H
- Varstaajat ry
- Leader Vesuri-ryhmä
- Wari ry
- Sosiaali- ja terveysministeriön aluekierros (esittelypöytä)
- MOVE-verkoston tapaaminen (maahanmuuttajajärjestöt)
- Saarijärven pyöreä pöytä (KYT, Saarijärven alueen järjestöt)
- TYP-seminaari Suolahti (työllistävät järjestötoimijat)
- Soteuttamo Road Show (Keski-Suomen vaikuttavat järjestöt -hankkeen puheenvuoro)
- LAPE-aamukahvit järjestöille (lastensuojelujärjestöt)
- Keski-Suomen sairaanhoitopiirin järjestöjen ilta Valoviikoilla (potilasjärjestöt)
- Äänekosken Vuoroin vieraissa -tilaisuus (alueen järjestöt)
- Kimpassa kumppanuuteen –päivä (Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys ja kumppanuuspöytätoimijat)
- Kansalaistoiminta NYT! –tutkimus- ja kehittämispäivä Kansalaistoiminnankeskus Matarassa (Humanistinen ammattikorkeakoulu, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Kirkon tutkimuskeskus ja Jyväskylän yliopisto).
- Keski-Suomen vaikuttavat järjestöt -hankkeen ja KYT-Järjestöpalveluiden yhdessä toteuttamalla kuntakäynneillä kerrottiin etukäteen kartoituksesta

Kyselyyn vastaamisen mahdollistaneen Webropol-kyselylinkin jakelut **sähköpostitse ja sosiaalisessa mediassa**

- Järjestöjen muutosagentti Anne Astikaisen sähköpostijakelulista (noin 200 toimijaa)
- Kansalaistoiminnan keskus Mataran toimijat
- Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen aluetyöntekijöiden Kolmikko-verkosto (KYT koordinoi)
- Eläkeliiton Keski-Suomen piiri
- Vammaisneuvostot
- Vanhusneuvostot
- Neurologiset vammaisjärjestöt
- Vatupassi (monialainen lasten, nuorten ja perheiden parissa toimivien ammattilaisten verkosto)
- Jyväskylän seudun Valikko-verkosto (koordinoi Jyväskylän kaupungin vapaaehtoistoiminnan palvelut Vapari, 110 nimeä)
- Keski-Suomen eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta
- Keski-Suomen Vaikuttavat järjestöt -hankkeen Facebook-sivu ja uutiskirje
- Yhdistystori
- Eri kuntien verkkosivut
- Keski-Suomen kuntien johto ja järjestöyhdyshenkilöt

LIITE 2: Vastausmäärät järjestökyselyyn ja kuntakyselyyn kunnittain

Kunta	Rekisteröityjä yhdistyksiä (PRH, 2/2018) (N)	Järjestövastaajat / yhdistyksen ilm. kotipaikkakun	Kuntakyselyyn vastattu (x)	Kunnan asukasluku (Tilastokeskus, 12/2016)
Hankasalmi	114	3	x	5156
Joutsa	134	7	x	4673
Jyväskylä	2215	85	x	138 850
Jämsä	469	25	x	21 259
Kannonkoski	47	4	x	1424
Karstula	115	4	x	4232
Keuruu	276	10	x	9992
Kinnula	66	0	x	1699
Kivijärvi	54	2	x	1161
Konnevesi	69	4	x	2753
Kuhmoinen	104	3	x	2286
Kyyjärvi	50	7	x	1375
Laukaa	256	17	x	18 970
Luhanka	31	1		756
Multia	61	7	x	1663
Muurame	100	6	x	9941
Petäjävesi	103	15	x	3981
Pihtipudas	133	2	x	4202
Saarijärvi	256	7	x	9690
Toivakka	59	9	x	2432
Uurainen	70	8	x	3717
Viitasaari	191	12	x	6607
Äänekoski	347	8	x	19 374

LIITE 3:Taulukot järjestökyseilyn tuloksista

Perustietoja järjestövastaajista

Taulukko 1. Yhdistyksen puolesta vastanneen henkilön asema yhdistyksessä

	N	%
Puheenjohtaja	144	53%
Hallituksen jäsen tai sihteeri	72	27%
Muu yhdistyksen aktiivitoimija	11	4%
Palkattu työntekijä	43	16%

Taulukko 2. Rekisteröityneet / rekisteröitymättämät yhdistykset

	N	%
Rekisteröityneet yhdistykset	263	97%
Rekisteröitymättömät yhdistykset	7	3%

Taulukko 3. Vastanneet yhdistykset toimialoittain

	N	%
Ammatti, elinkeino, yrittäjäyys (ammattiyhdistykset, yrittäjät, maa- ja metsätaloustuottajat)	5	2%
Asukas-, kylä- tai kaupunginosatoiminta	43	16%
Eläkeläiset ja vanhustyö	22	8%
Etnisyys, monikulttuurisuus, kansainvälisyys ja kehittämissyhteistyö	5	2%
Klubitoiminta (Rotary, Lions ym.)	2	1%
Kotitalousneuvonta, kodin- ja puutarhanhoito	4	2%
Kotiseutu- ja perinnetoiminta, sukuseurat	6	2%
Kulttuuri (esim. taide, tanssi, teatteri, musiikki jne.)	20	8%
Lapset ja perheet (esim. lastensuojelu, lapsiperheiden tuki, perhetyö)	19	7%
Luonto, ympäristönsuojelu, eläintensuojelu	2	1%
Mielenterveys- ja päihdetyö	8	3%
Moottorikerhot, moottoriurheilu	3	1%
Nuorisopolitiikka, nuorisotyö, opiskelujärjestöt	6	2%
Pelastustoiminta ja turvallisuus, vapaaehtoinen pelastuspalvelu	1	0 %
Sairaudet ja vammaisuus	30	11%
Puoluepolitiikka	3	1%
Tasa-arvo ja ihmisoikeudet (esim. nais- ja miesjärjestöt, Seta, Amnesty)	0	0 %
Työvoimaan, työllisyyteen ja työttömyyteen liittyvä toiminta	3	1%
Urheilu ja liikunta	36	13%
Vapaa-aika (esim. kalastus, metsästys, retkeily, matkailu, käsityöt, lemmikit, veneily)	19	7%
Vapaaehtoinen maanpuolustus- tai reserviläistoiminta	3	1%
Veteraani- ja sotainvalidityö	3	1%
Yleis- ja monialajjärjestöt (esim. SPR, Setlementit)	6	2%
Joku muu, mikä?	21	8%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset (joku muu toimiala, mikä?)

Työpajatoiminnan yhteistyö ja edunvalvonta
Moottoripyöräkerho, entisöinti
Kansanterveysjärjestö
Mielenterveys ja taide
Leader-yhdistys, rahoitus ja kehittäminen
Nuorten johtajien kouluttautumisyhteistyö
Kriisityö
Puutarhaseura
Sydänterveys, kaikki mitä siihen kuuluu
Asuntovuokraus
Alueellinen kansanterveys-, potilas- ja liikuntajärjestö
Partio
Palveluasuminen
Yhdistysten yhdistys
Museoyhdistys
Matalan kynnyksen kokoontumispaikka/yksinäisyysuhanke
Matalan kynnyksen kohtaamispaikka ikäihmisille
Radioamatööri toiminta, varaviestinnän ja koulutuksen edistäminen
Järjestöverkosto, yhteistyöverkosto
Kautta linjan koko kylän parhaaksi

Taulukko 4. Yhdistyksen maantieteellinen toiminta-alue

	N	%
Paikallisesti yhden kunnan, kylän tai kunnanosan alueella	168	62%
Alueellisesti Keski-Suomessa (koko maakunnassa tai useammassa kuin yhdessä kunnassa)	82	30%
Alueellisesti maakuntarajat ylittäen (toimintaa ainakin kahden eri maakunnan alueella)	7	3%
Valtakunnallisesti	12	5%
Kansainvälisesti	1	0 %

Pääasiallinen toiminta ja kohderyhmät

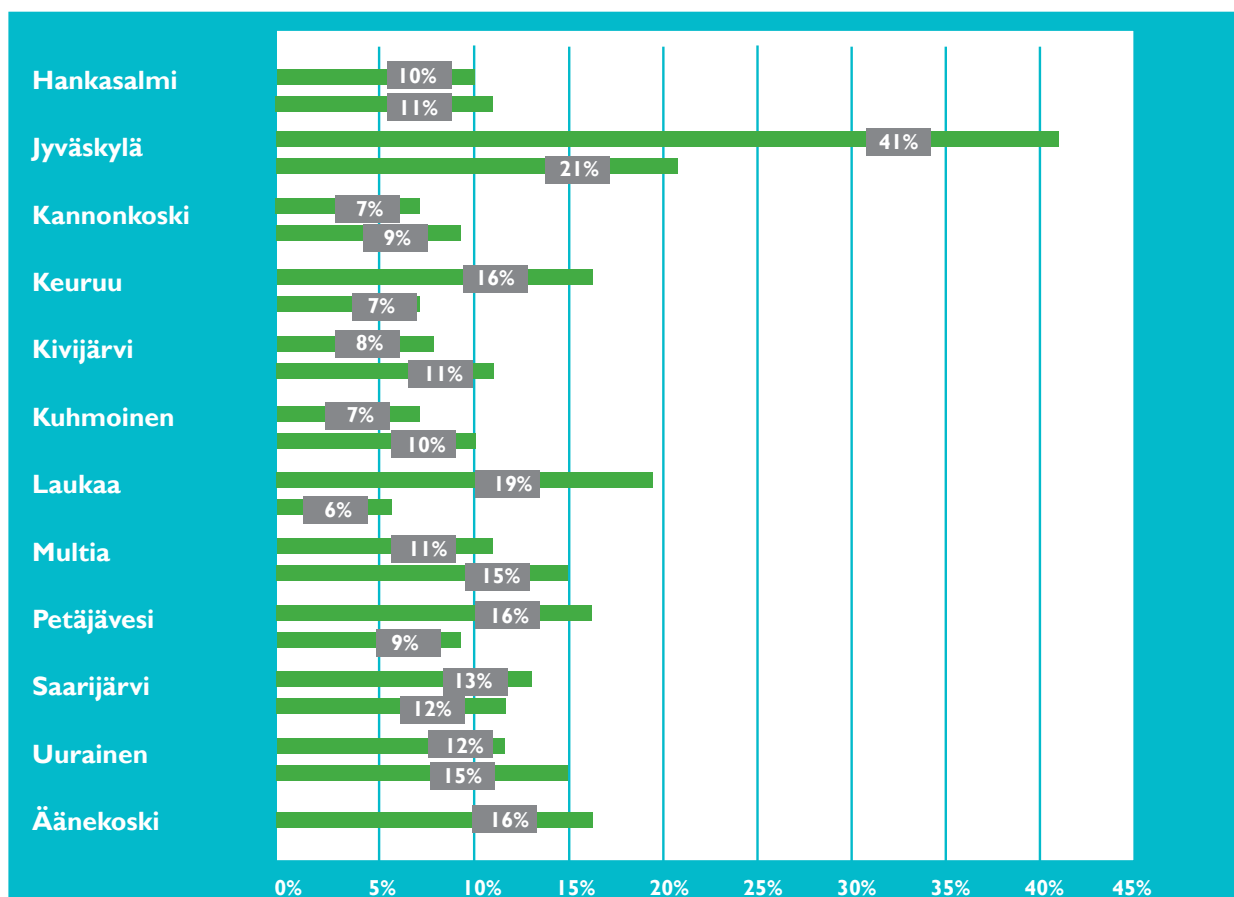
Taulukko 5. Järjestöjen toimintamuodot ja kohderyhmät; avovastausten luokittelun tiivistelmä, teemat yleisyyssjärjestyksessä (ks. sanapilvet, kuvio X, jossa mukana kaikki luokitellut vastaukset). Vastaukset annettu kysymykseen: *Kuvatkaa ensin toimintoja (1-3) lyhyesti ja kirjatkaa jokaisen kuvaamanne toimintamuodon kohdalle myös toiminnan kohderyhmä(t) mahdollisimman tarkasti.*

Yleisimmät toimintamuoto	N	Yleisimmät kohderyhmät	N
Harrastukset	61	Lapset	33
Tapahtumat	48	Nuoret	33
Edunvalvonta	27	Jäsenet	29
Virkistys	27	Kyläläiset	27
Tilaisuudet	24	Kiinnostuneet	27
Tuki	21	Kaikki	21
Neuvonta	18	Asukkaat	20
Vertaistuki	18	Aikuiset	19
Kerhot	18	Sairastuneet	18
Retket	17	Läheiset	18
Hyvinvointi	14	Ikääntyneet	14
Vertaisryhmät	9	Harrastajat	14
Luennot	7	Kuntalaiset	13
Kilpailutoiminta	7	Kaikenikäiset	12
Ryhmät	7	Eläkeläiset	10
Kulttuuri	6	Perheet	10
Yhteisöllisyys	6	Ammattilaiset	7
Koulutus	5	Vanhukset	6
Ohjaus	5	Matkailijat	6
Palvelut	5	Järjestät	5
Koulutukset	5	Maahanmuuttajat	4
Vaikuttamistoiminta	5	Kuntoutujat	4
Terveys	4	Yritykset	4
Osallisuus	4	Viranomaiset	4
Perinne	4	Avuntarvitsijat	3
Metsästys	4	Yhdistykset	3
Seuratoiminta	4	Naiset	3
Kurssit	4	Työikäiset	2
Sivistystyö	3	Sotainvalidit	2
Valmennus	3	Koululaiset	2
Kunnallispolitiikka	3	Oireiset	2
Kylätalo	3	Kehitysvammaiset	2
Kasvatus	3	Yhteisöt	2
Riistanhoito	3	Vammaiset	2
Leirit	3	Opiskelijat	2
Varainhankinta	3	Vauvaperheet	2

Taulukko 6. Yhdistyksen pääasiallisen toiminnan kohdentuminen Keski-Suomen kuntiin: kunta / kunnat, joiden alueella toimintamuoto (1-3) toteutuu käytännössä

	Toimintamuoto I		Toimintamuoto		Toimintamuoto	
	N	%	N	%	N	%
Hankasalmi	26	10%	25	14%	13	10%
Joutsa	31	11%	23	13%	17	13%
Jyväskylä	110	41%	77	44%	62	46%
Jämsä	57	21%	37	21%	29	22%
Kannonkoski	20	7%	20	11%	15	11%
Karstula	25	9%	22	13%	17	13%
Keuruu	42	16%	35	20%	21	16%
Kinnula	20	7%	15	9%	13	10%
Kivijärvi	21	8%	17	10%	10	7%
Konnevesi	29	11%	21	12%	17	13%
Kuhmoinen	19	7%	14	8%	7	5%
Kyyjärvi	28	10%	17	10%	12	9%
Laukaa	51	19%	39	22%	31	23%
Luhanka	17	6%	15	9%	8	6%
Multia	31	11%	18	10%	12	9%
Muurame	40	15%	27	15%	21	16%
Petäjävesi	43	16%	33	19%	22	16%
Pihtipudas	23	9%	18	10%	14	10%
Saarijärvi	36	13%	33	19%	23	17%
Toivakka	32	12%	21	12%	15	11%
Uurainen	32	12%	23	13%	14	10%
Viitasaari	40	15%	25	14%	18	13%
Äänekoski	44	16%	36	20%	29	22%

18. Minkä Keski-Suomen kunnan / kuntien alueella toimintamuotomintamuoto 1 on otettu käyttöön

20. Minkä Keski-Suomen kunnan / kuntien alueella toimintamuotomintamuoto 2 on otettu käyttöön

22. Minkä Keski-Suomen kunnan / kuntien alueella toimintamuotomintamuoto 3 on otettu käyttöön

Toiminta lukuina

Taulukko 7. Henkilöjäseniä on 95 prosentissa vastanneista yhdistyksistä, 21 prosentissa on yhteisöjäseniä.

	N	%
Henkilöjäseniä	257	95%
Yhteisöjäseniä	58	21%

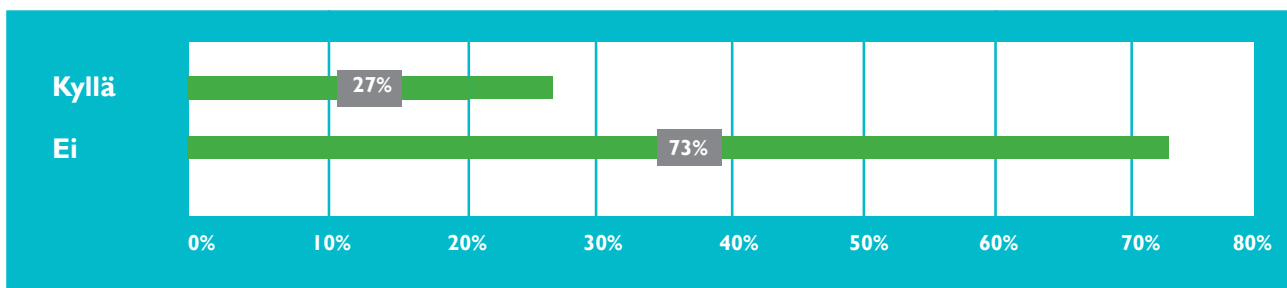
Taulukko 8. Vapaaehtoisten määrä vastanneissa yhdistyksissä.

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Kaikki vapaaehtoiset yht.	0	530	37,86	18,5	10221	66,87

Taulukko 9. Palkattuja työntekijöitä toimii noin joka neljännessä vastanneessa yhdistyksessä.

	N	%
Kyllä	72	27%
Ei	198	73%

10. Oliko yhdistyksessänne palkattuja työntekijöitä vuonna 2017?

Taulukko 10. Osa- tai kokoajaistyössä toimineiden henkilöiden määrä (N=72)

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Yhteensä henkilöä	1	144	15,33	5	1104	26,86

Taulukko 11. Yhdistyksen kokonaiskulut (palkat, vuokrat, matkakulut, toimintakulut, muut kulut)

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Yht. euroa	0	14 000 000	189 457,68	5000	51 153 573	953948,92

Kunta-avustukset, muu taloudellinen tuki ja toimitilat kunnilta

Taulukko 12. Hieman yli puolet vastanneista yhdistyksistä sai kunta-avustusta ja/tai muuta taloudellista tukea kunnalta tai kunnilta.

	N	%
Ei	125	46%
Kyllä	145	54%

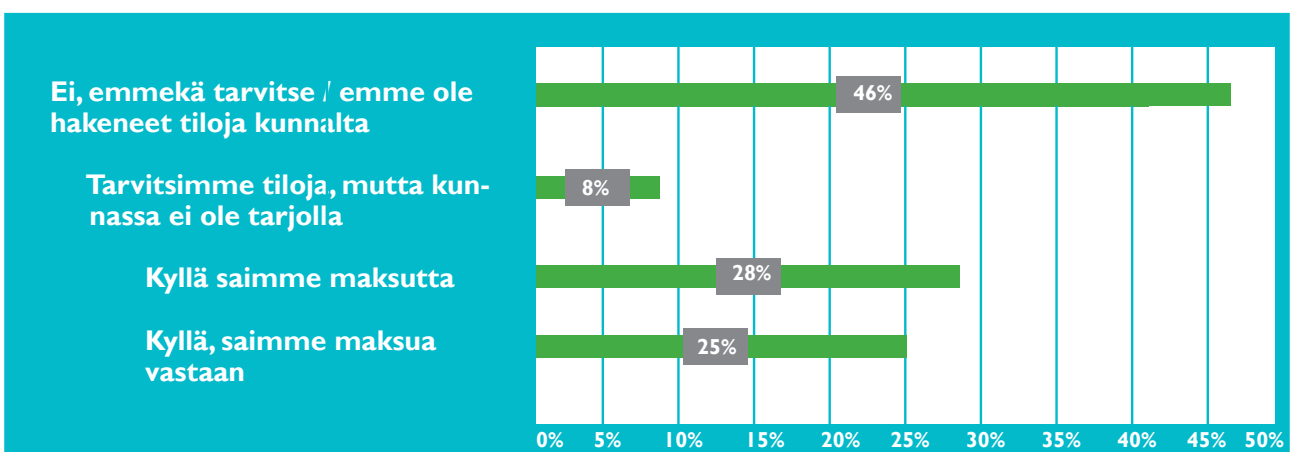
Taulukko 13. Yhdistysten kunnalta / kunnilta saamien avustusten ja muun taloudellisen tuen määrä (N=142)

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Kunta-avustuksia yht. euroa	0	504000	21029,59	800	2 902 083	73863,11
Muuta taloudellista tukea yht. euroa	0	1700000	54168,81	1905	3 791 817	217104,13

Taulukko 12. Kuntien yhdistysten käyttöön myöntämät tilat

	N	%
Ei, emmekä tarvitse / emme ole hakeneet tiloja kunnalta	125	46%
Tarvitsimme tiloja, mutta kunnassa ei ole tarjolla	21	8%
Kyllä saimme, maksutta	76	28%
Kyllä saimme, maksua vastaan	68	25%

Saiko yhdistyksenne käyttöön toimitiloja kunnalta tai kunnilta vuonna 2017?

Taulukko 13. Onko yhdistyksen toiminnan jatkuvuus riippuvainen kunnan tarjoamasta tuesta?

	N	%
Kyllä	114	43%
Ei	153	57%

Taulukko 14. Tilojen ja kiinteistöjen hallinnointi. Kaksi kolmesta vastanneesta yhdistyksestä ei omista tai hallinnoi mitään tiloja tai kiinteistöjä. Yleisimmät tilamuodot, joita yhdistyksillä on, ovat kylä- ja seurantalot.

	N	%
Kyllä	104	39%
Ei	166	61%

Taulukko 15. Yhdistysten hallinnoimat toimitilat

	N	%
Kylä- tai seurantalo	24	23%
Laavu	21	20%
Grillikatos	15	15%
Sauna	10	10%
Liikuntapaikka	13	13%
Ulkoilualue	13	13%
Tanssilava	5	5%
Rakentamaton tontti tai tila	7	7%
Toimisto- tai kokoushuoneisto	30	29%
Asunto	15	15%
Joku muu; mikä?	49	48%

Yhteistyön muodot ja niistä saadut hyödyt

Yhdistysten ja järjestöjen keskinäinen yhteistyö

Taulukko 16. Yhdistysten ja järjestöjen keskinäisen yhteistyön muodot (N=268)

Tekeekö yhteistyötä seuraavissa	Kyllä	Ei
Edunvalvonta	90	121
	42,65%	57,35%
Kehittämishankkeet	141	82
	63,23%	36,77%
Koulutukset	166	60
	73,45%	26,55%
Koulu- ja oppilaitosyhteistyö	108	108
	50%	50%
Palveluntuottaminen	76	122
	38,38%	61,62%
Tapahtumat	232	23
	90,98%	9,02%
Tiedotus ja markkinointi	131	86
	60,37%	39,63%
Tukipalvelut (kirjanpito ym.)	26	166
	13,54%	86,46%
Vaikuttamis- ja suhdetoiminta	137	81
	62,84%	37,16%
Vapaaehtois- ja vertaistoiminta	150	74
	66,96%	33,04%
Varainhankinta	79	127
	38,35%	61,65%
	19,44%	80,56%

Selkeästi yleisin järjestöjen keskinäisen yhteistyön muoto ovat tapahtumat (90% kaikista vastanneista). Harvinaisimpia yhteistyön muotoja ovat tukipalvelut ja varainhankinta. Palveluntuottamiseen liittyvää yhteistyötä on lähes 40 prosentilla.

Taulukko 17. Onko yhdistysten välinen yhteistyö tuonut hyötyä toimintaan?

	N	%
Kyllä	237	93%
Ei	18	7%

Taulukko 18. Hyödyt, joita järjestövastaajat kokevat saaneensa yhteistyöstä muiden yhdistysten kanssa; avovastausten teemat (220 kyllä; millaista -vastauksen sisällönanalyysi).

Teemat yleisyysjärjestyksessä		N
1	Säästöt ja lisäresurssit omaan toimintaan, yhteinen varainhankinta, leveämmät hartiat	87
2	Oman toiminnan, kohderyhmän tai jäsenkunnan laajentaminen / monipuolistaminen	51
3	Näkyvyys yhdistykselle	43
4	Tiedonvaihto, tutustuminen ja yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen	42
5	Vaikuttavuuden lisääntyminen, joukkovoima	34
6	Kehittämisideat ja -hankkeet; palveluiden yhteiskehittäminen	21
7	Oppiminen; toimintakulttuurin uudistaminen	15
8	Kohderyhmän / jäsenistön / asiakkaiden saama hyöty	13

Järjestöjen yhteistyö kuntien kanssa

Taulukko 19. Järjestöjen tekemän kunta-järjestöyhteistyön muodot (vastauksia 262)

Tekeekö yhteistyötä kunnan / kuntien kanssa	Kyllä	Ei
Edunvalvonta	50	158
	24,04%	75,96%
Kehittämishankkeet	108	111
	49,32%	50,68%
Koulutukset	73	136
	34,93%	65,07%
Koulu- ja oppilaitosyhteistyö	112	108
	50,91%	49,09%
Palveluntuottaminen	68	136
	33,33%	66,67%
Tapahtumat	169	69
	71,01%	28,99%
Tiedotus ja markkinointi	108	109
	49,77%	50,23%
Tukipalvelut (kirjanpito ym.)	2	190
	1,04%	98,96%
Vaikuttamis- ja suhdetoiminta	77	128
	37,56%	62,44%
Vapaaehtois- ja vertaistoiminta	73	134
	35,27%	64,73%
Varainhankinta	53	147
	26,5%	73,5%
Yhteiset tapaamiset tai keskustelutilaisuudet kunnan toimijoiden kanssa	149	72
	67,42%	32,58%

Taulukko 20. Onko kuntayhteistyö tuonut hyötyä yhdistyksen toimintaan?

	N	%
Kyllä	213	88%
Ei	30	12%

Taulukko 21. Hyödyt, joita järjestövastaajat kokevat saaneensa kuntayhteistyöstä; avovastausten teemat (243 kyllä; millaista -vastausten sisällönanalyysi)

Teemat yleisyysjärjestyksessä		N
1	Raha, muu taloudellinen tuki, tilat, välineet jne.	72
2	Viestintä, näkyvyys, toiminnasta ja tapahtumista tiedottaminen ja kohderyhmän tavoittaminen	67
3	Osaaminen, neuvonta, tieto, henkinen tuki, kunnan henkilöstön työpanos	41
4	Asiakkaiden tai kohderyhmän saama hyöty (esim. palvelutuotanto, yhteiskehittäminen), toiminnan laajeneminen ja monipuolistuminen	26
5	Vaikuttaminen, edunvalvonta	25
6	Yhteistyö järjestöjen kesken, yhdessä tekemisen kulttuuri, voimien yhdistäminen	22
7	Hanketoiminnan mahdollistaminen	7

Taulukko 22. Merkittävä kuntayhteistyö; avovastausten teemat (208 vastausta). Kysymys: Kuvaillaa lyhyesti yhtä tai kahta (1-2) erityisen merkittävää kuntayhteistyötä (esim. tilaisuus, tapahtuma, idea, kehittämishanke) viimeisen viiden vuoden aikana. Mitä tehtiin, missä, kenen kanssa, kenelle? Miksi pidätte tätä erityisen merkittävänä?

Teemat yleisyysjärjestyksessä		N
1	Tapahtumat, tilaisuudet, tempaukset	97
2	Tiloihin, laitteisiin, välineisiin ym. toiminnan puitteisiin liittyvä yhteistyö; kunta-avustukset	38
3	Julkisten palveluiden täydentäminen, järjestölähtöinen palvelutuotanto (tuki, neuvonta, koulutukset, ryhmätoiminta, vapaaehtois- ja vertaistoiminta)	26
4	Yhteiskehittäminen (esim. palvelut)	24
5	Osallisuus- ja verkostorakenteiden kehittäminen	24
6	Hankeyhteistyö, yhteiskehittäminen	21
7	Erityisryhmien palvelut, ostopalveluiden tuottaminen	17

Taulukko 23. Onko kunta esittänyt yhdistyksellenne kahden viime vuoden aikana pyyntöjä toimintamuodoista, joita kunta haluaisi yhdistyksenne tuottavan?

	N	%
Kyllä on, ilman rahallista vastinetta.	54	20%
Kyllä on, vastikkeeksi avustukselle (yleis-, toiminta- tai kohdeavustus).	33	12%
Kyllä on, muuta korvausta vastaan (yksikkökohtainen korvaus, ostopalvelusopimus jne.).	31	11%
Ei ole	182	67%

Yhdistyksen kehittämistarpeet ja toimintaympäristön muutos

Taulukko 24. Tärkeimmät yhdistyksen toimintaan heijastuvat muutokset lähivuosina (N=249). Kysymys: *Mitä pidätte tärkeimpinä muutoksina yhdistyksenne toiminnan kannalta lähivuosina?*

Teemat yleisyyssjärjestyksessä	N
Ajassa pysyminen ja kohderyhmän tarpeiden muuttuminen	136
Rahoitusuudistukset sekä talouteen ja tilakysymyksiin liittyvä epävarmuus	54
Maakunta- ja sote-uudistukseen liittyvät muutokset	32
Kuntakentän uudistuksiin liittyvät järjestöyhteistyön muutokset	24
Reuna-alueiden ja harvaanasutun maaseudun erityispiirteet (väestön väheneminen, etäisyydet, lähipalveluiden häviäminen jne.)	17
Muut lainsäädännöllis-hallinnolliset ja yhteiskuntapoliittiset uudistukset	9

Taulukko 25. Toimintaan heijastuviin muutoksiin varautumisen tavat (N=249). Kysymys: *Kuinka yhdistyksenne on varautunut (tärkeimpinä pitämiinsä muutoksiin)?*

Teemat yleisyyssjärjestyksessä	N
Oman yhdistyksen perustehtävän kirkastaminen ja/tai uudistaminen (toimintatapojen ja osaamisen arviointi, muokkaaminen ja kehittäminen; kouluttautuminen; kohderyhmän tarkentaminen tai uudelleenmuotoilu; strategiatyö; tuotteistaminen)	74
Yhteistyö ja kumppanuudet, yhteiskehittäminen ja strateginen vaikuttaminen (muut yhdistykset ja järjestöt, kunnat, maakunta, yritykset)	49
Toiminnan muotoileminen kohderyhmän ja toimintaympäristön tarpeisiin sopivaksi sekä sopeuttaminen käytettävissä oleviin resursseihin (taloudelliset ja inhimilliset resurssit); toiminnan laajentaminen, supistaminen tai lakkauttaminen	49
Uusien rahoitusvaihtoehtojen etsiminen ja käyttöönotto	16
Muut (esim. jäsenhankinnan tehostaminen)	15

LIITE 4:Taulukot maakunnallisesti toimivista järjestöistä

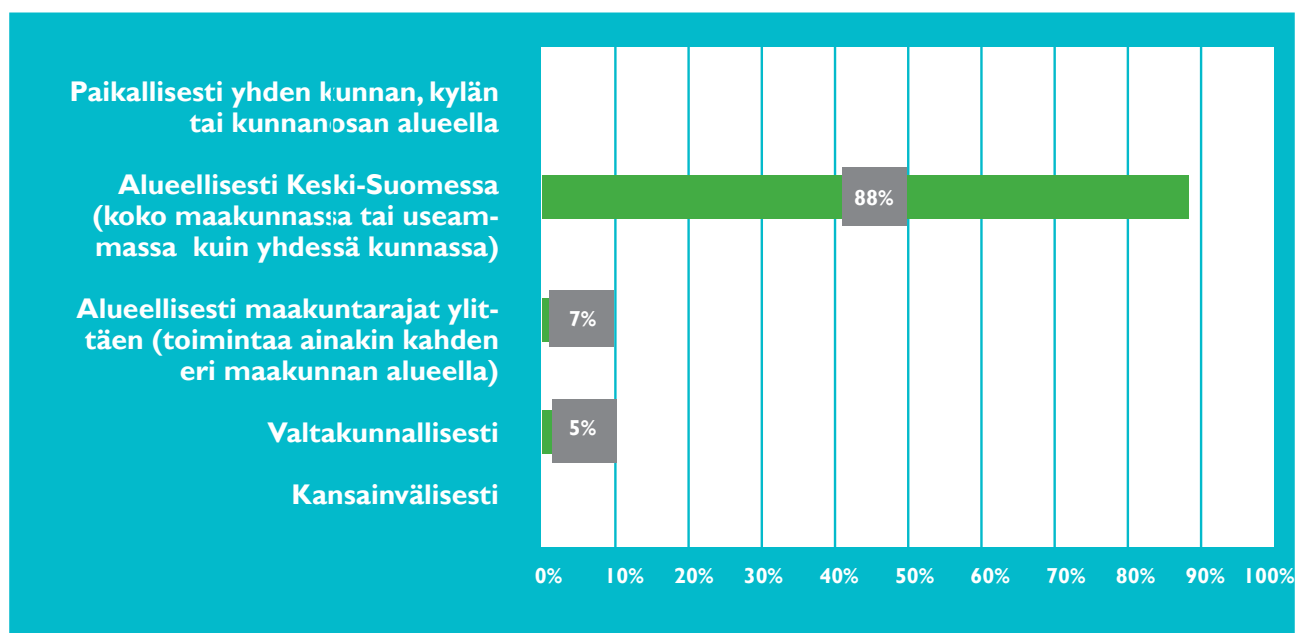
Jyväskylän toimintapaikakseen ilmoittavat yhdistykset (N=58)

Jyväskylän yhdistyksillä tarkoitetaan tässä niitä alueellisesti tai valtakunnallisesti toimivia yhdistyksiä, jotka ilmoittivat pääasiallisesti toimipaikkakunnakseen Jyväskylän, mutta toimivat myös muissa keskisuomalaisissa kunnissa useamman kunnan alueella (ainakin yksi kunta Jyväskylän lisäksi).

Taulukko 26.

Toiminta-alueen laajuus	N	%
Alueellisesti Keski-Suomessa (koko maakunnassa tai useammassa kuin yhdessä kunnassa)	51	88%
Alueellisesti maakuntarajat ylittäen (toimintaa ainakin kahden eri maakunnan alueella)	4	7%
Valtakunnallisesti	3	5%
Kansainvälisesti	0	0%

6. Kuinka laajalla maantieteellisellä alueella pääasiallisesti toimitte?

Ylivoimaisesti yleisin toimiala ovat sairaudet ja vammaisuus, minkä osuus on noin kolmannes koko joukosta. Toiseksi suurin ryhmän muodostavat urheilu- ja liikuntajärjestöt. Lisäksi ryhmä muut pitää sisällään mm. yhden kansanterveysjärjestön, yhden alueellisen kansanterveys-, potilas- ja liikuntajärjestön sekä kriisityön toimialakseen ilmoittavan järjestön.

Taulukko 27.

Pääasialliset toimialat	N	%
Ammatti, elinkeino, yrittäjyys	1	1%
Asukas-, kylä- tai kaupunginosatoiminta	3	5%
Eläkeläiset ja vanhustyö	1	1%
Etnisyys, monikulttuurisuus, kansainvälisyys ja kehittämisysteistyö	3	5%
Klubitoiminta (Rotary, Lions ym.)	0	0 %
Kotitalousneuvonta, kodin- ja puutarhanhoito	0	0 %
Kotiseutu- ja perinnetoiminta, sukuseurat	0	0 %
Kulttuuri (esim. taide, tanssi, teatteri, musiikki jne.)	4	7%
Lapset ja perheet (esim. lastensuojelu, lapsiperheiden tuki, perhetyö)	4	7%
Luonto, ympäristönsuojelu, eläintensuojelu	0	0 %
Mielenterveys- ja päihdetyö	3	5%
Moottorikerhot, moottoriurheilu	0	0 %
Nuorisopolitiikka, nuorisotyö, opiskelijajärjestöt	1	2%
Pelastustoiminta ja turvallisuus, vapaaehtoinen pelastuspalvelu	0	0 %
Sairaudet ja vammaisuus	18	31%
Puoluepolitiikka	0	0 %
Tasa-arvo ja ihmisoikeudet (esim. nais- ja miesjärjestöt, Seta, Amnesty)	0	0 %
Työvoimaan, työllisyyteen ja työttömyyteen liittyvä toiminta	1	2%
Urheilu ja liikunta	7	12%
Vapaa-aika (esim. kalastus, metsästys, retkeily, matkailu, käsityöt, lemmikit, veneily)	1	2%
Vapaaehtoinen maanpuolustus- tai reserviläistoiminta	1	2%
Veteraani- ja sotainvalidityö	1	2%
Yleis- ja monialajjärjestöt (esim. SPR, Setlementit)	1	2%
Joku muu, mikä?	8	14%

Vastaukset kohtaan, joku muu; mikä?

Työpajatoiminnan yhteistyö ja edunvalvonta

Moottoripyöräkerho, entisöinti

Kansanterveysjärjestö

kriisityö

Puutarhaseura

Alueellinen kansanterveys-, potilas- ja liikuntajärjestö

Yhdistysten yhdistys

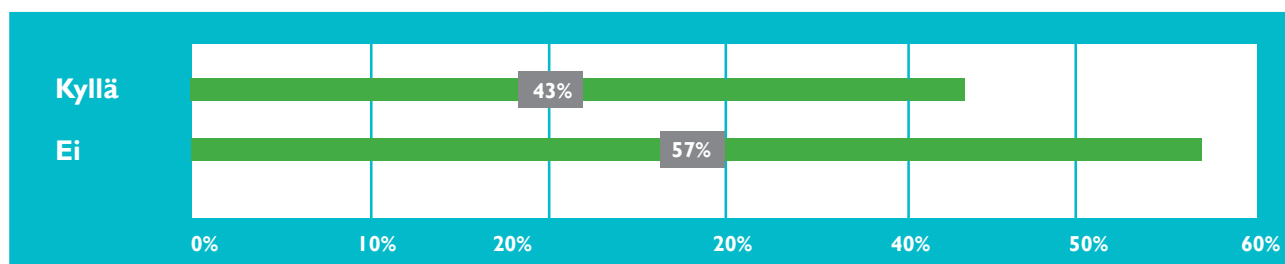
Toimintaresurssit, toiminnan ammattimaisuus

Palkattuja, koko- ja osa-aikaisia työntekijöitä työskenteli 43 prosentissa vastanneista jyvaskyläläisistä, maakunnallisesti toimivista yhdistyksistä.

Taulukko 28. Palkatut työntekijät

	N	%
Kyllä	25	43%
Ei	33	57%

10. Oliko yhdistyksessänne palkattuja työntekijöitä vuonna 2017?

Taulukko 29. Toimintamuotojen kohdistuminen eri kuntiin

Jyväskylää päätoimipaikkakuntanaan pitävien yhdistysten toimintojen kohdistuminen muihin Keski-Suomen maakunnan kuntiin (kysymykset 18, 20 ja 22: Minkä Keski-Suomen kunnan / kuntien alueella toimintamuoto toteutuu käytännössä).

	Toimintamuoto		Toimintamuoto		Toimintamuoto 3	
	N	%	N	%	N	%
Hankasalmi	19	33%	15	33%	8	22%
Joutsa	16	28%	14	31%	10	27%
Jyväskylä	58	100%	44	98%	37	100%
Jämsä	23	40%	19	42%	18	49%
Kannonkoski	9	16%	10	22%	9	24%
Karstula	16	28%	14	31%	10	27%
Keuruu	22	38%	19	42%	11	30%
Kinnula	14	24%	11	24%	9	24%
Kivijärvi	10	17%	10	22%	5	14%
Konnevesi	16	28%	14	31%	9	24%
Kuhmoinen	10	17%	9	20%	5	14%
Kyyjärvi	12	21%	9	20%	5	14%
Laukaa	27	47%	19	42%	17	46%
Luhanka	9	16%	10	22%	5	14%
Multia	15	26%	11	24%	7	19%
Muurame	28	48%	17	38%	14	38%
Petäjävesi	17	29%	15	33%	10	27%
Pihtipudas	16	28%	13	29%	9	24%

Saarijärvi	19	33%	16	36%	12	32%
Toivakka	16	28%	11	24%	7	19%
Uurainen	19	33%	12	27%	8	22%
Viitasaari	20	34%	14	31%	10	27%
Äänekoski	28	48%	21	47%	15	41%

Seuraavaksi eritellään muuta kuin Jyväskylää pääasiallisena toimintapaikkakuntanaan pitävien yhdistysten alueellista merkitystä Keski-Suomessa. Kolme suurinta toimialaryhmää ovat sairaudet ja vammaisuus, vapaa-aika ja kulttuuri. Myös urheilu- ja liikunta-alan sekä eläkeläis- ja vanhustyön järjestöjen osuus on merkittävä.

Taulukko 30. Muut yhdistykset maakunnallisina toimijoina (N=46)

Pääasiallinen toimiala	N	%
Ammatti, elinkeino, yrittäjyys	0	0 %
Asukas-, kylä- tai kaupunginosatoiminta	0	0 %
Eläkeläiset ja vanhustyö	4	8 %
Etnisyys, monikulttuurisuus, kansainvälisyys ja kehittämisysteistyö	0	0 %
Klubitoiminta	0	0 %
Kotitalousneuvonta, kodin- ja puutarhanhoito	0	0 %
Kotiseutu- ja perinnetoiminta, sukuseurat	1	2 %
Kulttuuri (esim. taide, tanssi, teatteri, musiikki jne.)	6	13 %
Lapset ja perheet (esim. lastensuojelu, lapsiperheiden tuki, perhetyö)	4	9 %
Luonto, ympäristönsuojelu, eläintensuojelu	0	0 %
Mielenterveys- ja päihdetyö	1	2 %
Moottorikerhot, moottoriurheilu	2	4 %
Nuorisopolitiikka, nuorisotyö, opiskelijajärjestöt	2	4 %
Pelastustoiminta ja turvallisuus, vapaaehtoinen pelastuspalvelu	0	0 %
Sairaudet ja vammaisuus	8	17 %
Puoluepolitiikka	1	2 %
Tasa-arvo ja ihmisoikeudet (esim. nais- ja miesjärjestöt, Seta, Amnesty)	0	0 %
Työvoimaan, työllisyyteen ja työttömyyteen liittyvä toiminta	0	0 %
Urheilu ja liikunta	4	9 %
Vapaa-aika (esim. kalastus, metsästys, retkeily, matkailu, käsityöt, lemmikit, veneily)	7	15 %
Vapaaehtoinen maanpuolustus- tai reserviläistoiminta	1	2 %
Veteraani- ja sotainvalidityö	0	0 %
Yleis- ja monialajajärjestöt (esim. SPR, Setlementit)	0	0 %
Joku muu, mikä?	6	13 %

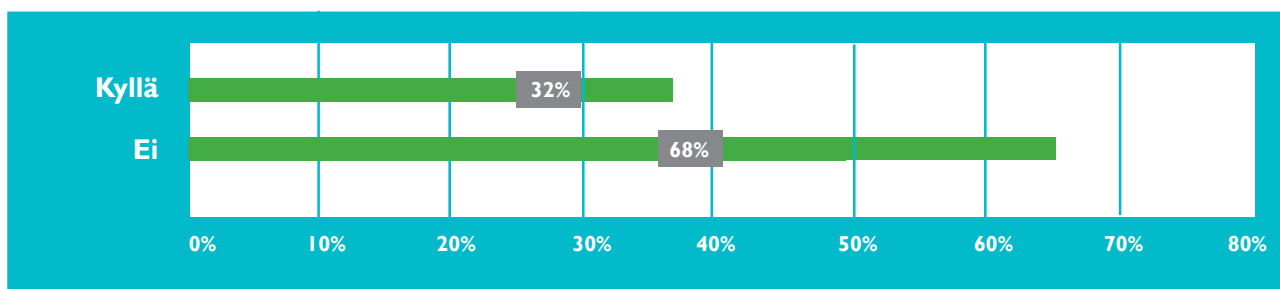
Vastaukset kohtaan joku muu; mikä
Työpajatoiminnan yhteistyö ja edunvalvonta
Mielenterveys ja taide
Leader-yhdistys, rahoitus ja kehittäminen
Nuorten johtajien kouluttautumisyhteistyö
Radioamatööri toiminta, varaviestinnän ja koulutuksen edistäminen

Yhdistyksen toimintaresurssit, ammattimaisuus

Taulukko 31. Oliko yhdistyksessänne palkattuja työntekijöitä vuonna 2017?

	N	%
Kyllä	15	32%
Ei	32	68%

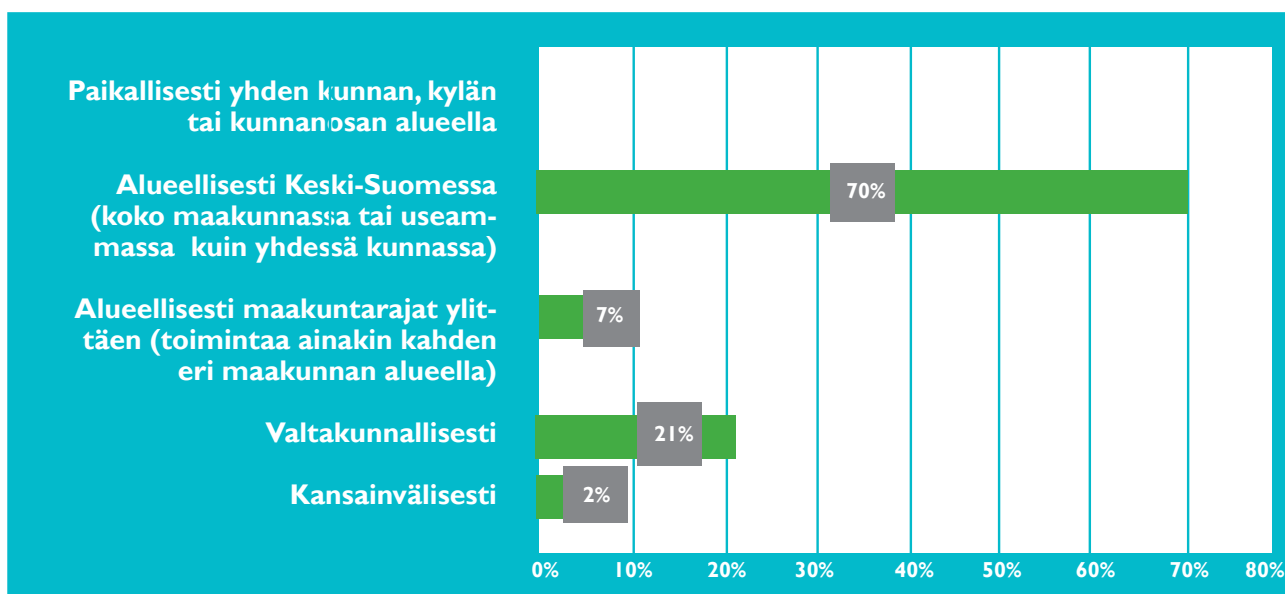
10. Oliko yhdistyksessänne palkattuja työntekijöitä vuonna 2017?

Taulukko 32. Järjestön toiminta-alueen laajuus

Toiminta-alueen laajuus	N
Alueellisesti Keski-Suomessa (koko maakunnassa tai useammassa kuin yhdessä kunnassa)	33
Alueellisesti maakuntarajat ylittäen (toimintaa ainakin kahden eri maakunnan alueella)	3
Valtakunnallisesti	10
Kansainvälisesti	1

6. Kuinka laajalla maantieteellisellä alueella pääasiallisesti toimitte?

Taulukko 33. Pääasiallisten toimintamuotojen kohdistuminen Keski-Suomen kuntiin.

	Toimintamuoto		Toimintamuoto		Toimintamuoto	
	N	%	N	%	N	%
Hankasalmi	7	15%	5	14%	2	7%
Joutsa	9	19%	5	14%	3	11%
Jyväskylä	20	43%	13	36%	8	29%
Jämsä	12	26%	8	22%	4	14%
Kannonkoski	7	15%	5	14%	3	11%
Karstula	10	21%	7	19%	4	14%
Keuruu	10	21%	8	22%	4	14%
Kinnula	6	13%	3	8%	2	7%
Kivijärvi	9	19%	4	11%	2	7%
Konnevesi	9	19%	5	14%	4	14%
Kuhmoinen	6	13%	2	6%	0	0 %
Kyyjärvi	9	19%	4	11%	3	11%
Laukaa	10	21%	9	25%	5	18%
Luhanka	7	15%	3	8%	0	0 %
Multia	7	15%	2	6%	2	7%
Muurame	9	19%	6	17%	3	11%
Petäjävesi	10	21%	5	14%	3	11%
Pihtipudas	5	11%	2	6%	1	4%
Saarijärvi	11	23%	9	25%	6	21%
Toivakka	8	17%	5	14%	3	11%
Uurainen	6	13%	3	8%	1	4%
Viitasaari	13	28%	8	22%	4	14%
Äänekoski	13	28%	10	28%	8	29%

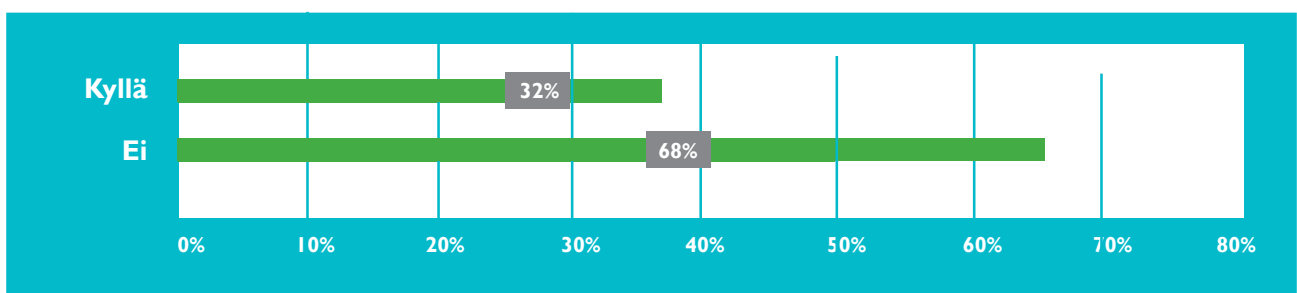
LIITE 5:Taulukot kuntakyselyn tuloksista

Järjestöyhteistyön rakenteet ja käytännöt kunnissa

Taulukko 34. Onko kunnassa yhdistys- / järjestöyhdyshenkilö

	N	%
Kyllä	7	32%
Ei	15	68%

3. Oliko kunnassanne nimetty erikseen yhdistys- / järjestöyhdyshenkilöä? (n=22)

Taulukko 35. Kunnan myöntämät järjestöavustukset

	N	%
Ei myönnä	0	0 %
Kyllä, kunnan yleisavustuksena (vastikkeeton)	17	77%
Kyllä, kohdeavustuksena (vastikkeellinen esim. palvelua vastaan)	18	82%
Kyllä, välirahoituslainana esim. kehittämishankkeille ja vastaaville	11	50%
Kyllä, tarjoamalla muuta toiminta-avustuksen kaltaista tukea, mitä?	10	45%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset (muuta; mitä):

Liikunta-, nuoriso- ja kulttuurituet

Tiloja vuokratta liikunta- ja nuoriso

Tiloja, markkinointiapua

Ilmaisia toimitiloja

Yhteistyösopimuksia

Tiloja

Taulukko 36. Minkä verran kuntanne myönsi yhdistys- ja järjestöavustuksia vuonna 2017? (N=20)

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
Yht. euroa	1000	690000	129472,25	39750	2589445	201312,23

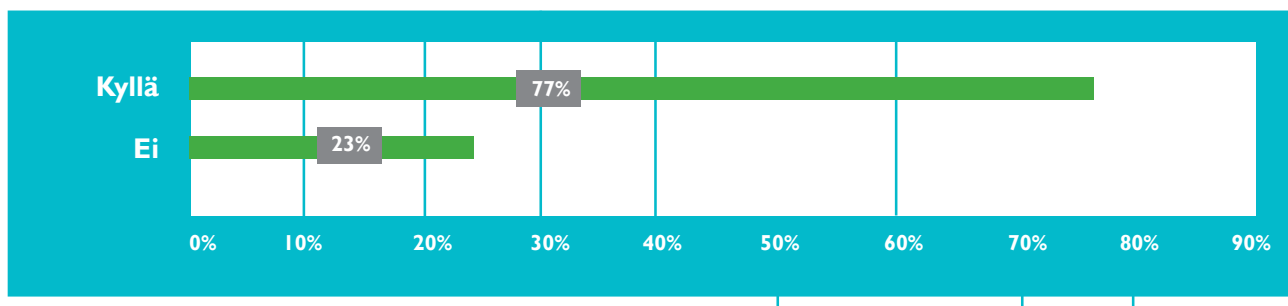
Kuntien ilmoittamat kunta-avustusten määrät / kunta:

	€
1	12000
2	423990
3	29500
4	85986
5	123000
6	17500
7	23000
8	20000
9	25000
10	50000
11	1000
12	230000
13	92000
14	23900
15	15000
16	50000
17	14500
18	70000
19	593069
20	690000

Taulukko 37. Onko kunnassa kirjallinen, hakijoiden käytettävissä oleva ohjeistus yhdistys- / järjestöavustuksista?

	N	%
Kyllä	17	77%
Ei	5	23%

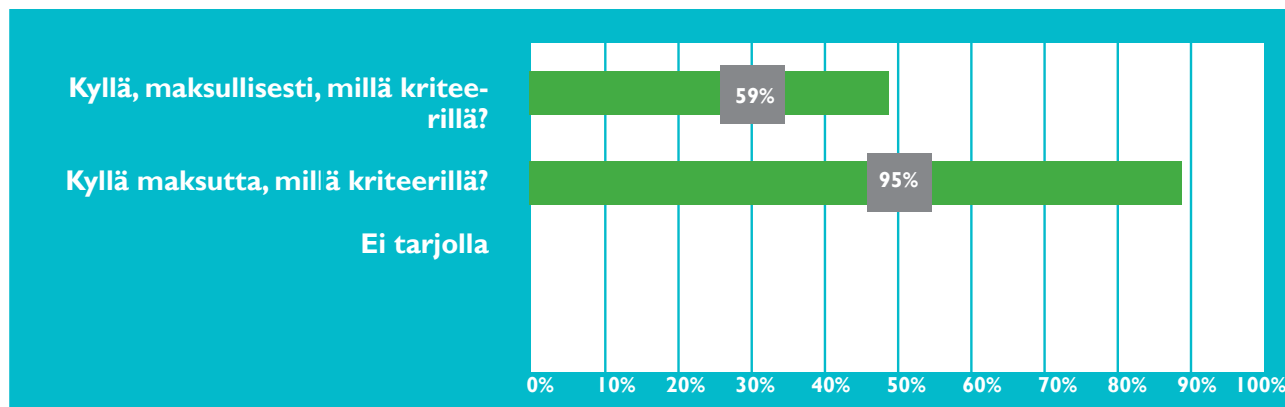
7. Onko kunnallanne kirjallinen, hakijoiden käytettävissä oleva ohjeistus yhdistys- / järjestöavustuksista? (n=22)

Taulukko 38. Yhdistysten ja järjestöjen käyttöön myönnettävien toimintatilojen saatavuus kunnassa

	N	%
Kyllä, maksullisesti	13	59%
Kyllä, maksutta	21	95%
Ei tarjolla	0	0 %

8. Voivatko yhdistykset saada kunnassanne käyttöön toimitiloja? (n=22)

Avoimeen tekstikenttään annetut perustelut, maksusta:

Aikuiset, pääsymaksulliset tapahtumat
Yleisölle maksulliset tilaisuudet
Kaupallinen käyttö sekä osa vakiovuoroista
Liikuntasalit maksullisia yli 18-vuotiailta
Liikuntasali, toiminnan perusteella
Vuokraamalla esim. toimistotilaa
Liikuntaryhmät (kuntalaisille maksullinen toiminta)
Toimintaan vuokrataan
Harkinnanvaraisesti
Tapahtumien järjestämiseen
Linjaukset tehty 2010/2011, mutta käytännöt vaihtelevat eri kouluilla
Varausten mukaan

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset, maksutta?

Ei kriteerejä, kaikille on tarjottu tiloja (järjestöjen talo)
Lapset ja nuorisotila
Liikuntasali, nuorisotila
Yleisölle maksuttomat tilaisuudet, puolueiden kunnallisjärjestöt, kuorojen ja harrastajateatterin harjoitukset
Lasten ja nuorten käyttö, yleishyödylliset tilaisuudet
Yleishyödyllisyys
Liikuntasalit maksuttomia, alle 18-vuotiaiden ja eläkeläisten ryhmiltä. Nuorisotila maksuton paikallisille toimintaryhmille
Kuntalaisten olohuone järjestöjen käytössä mm. ryhmämuotoiseen toimintaan
Tarpeen mukaan

Tilapäistä käyttöä kunnan muissa tiloissa (esim. kerhot)

Kuntalaisille avoin toiminta (ei osallistumismaksua)

Alle 20-vuotiaille ohjattuun toimintaan

Toiminnan ei-kaupallisuus, paikallisuus tai kohdistuu paikallisesti

Kun toimintaan ei liity taloudellisen voiton tavoittelua

Pääsääntöisesti

(Oman kunnan) yhdistykset voivat varata kaupungintalon neuvotteluhuoneita maksutta sekä liikuntatiloja ja kulttuuritiloja

Kaikille avoin, maksuton tapahtuma tai yleisesti liikunta, nuoriso ja kulttuuritoimintaan, aika vapaat kriteerit tilasta riippuen

Kokoustiloja on mahdollista käyttää.

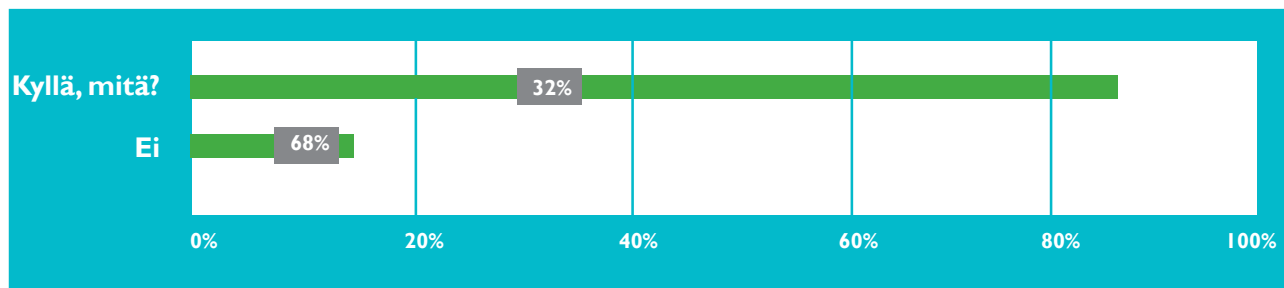
Tavoitteena entistä vahvemmin "kuntalaisten tilat kuntalaisille (pilotointi), koulujen tilankäytöstä ja vuorovaruksista on ohjeistukset, mutta rehtorit päättävät koulukohtaisesti

Mikäli kunnalle laajempaa hyötyä tapahtumasta

Taulukko 39: Kunnan järjestöille tarjoamat tukipalvelut

	N	%
Kyllä	19	86%
Ei	3	14%

9. Tarjoaako kuntanne tukipalveluja yhdistyksille ja järjestöille (esim. kopiointi, kahvitus, postitus, viestintä, kuljetustuki, rakennustarvikkeita jne.)? (n=22)

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset; mitä tukipalveluita?

Ruokailu, viestintä

Yleiset järjestelyt, asiantuntija-apu, markkinointi, kopio- ja materiaaliapu sekä kaluston lainaus

Kopiointi, viestintä, kokoustilat, kahvitukset.

Satunnaisesti

Kaikki mainitut

Kopiointi, kahvitus, postitus, viestintä, kuljetus

Viestinnässä tukea

Tilat, yhdistysten tapahtumien mainostaminen kunnan kotisivuilla

Monistus ja viestintä

Kopiointia, viestintää, varastotilaa

Kopiointi, kahvitus, postitus, viestintä, kuljetustuki, rakennustarvikkeita jne.

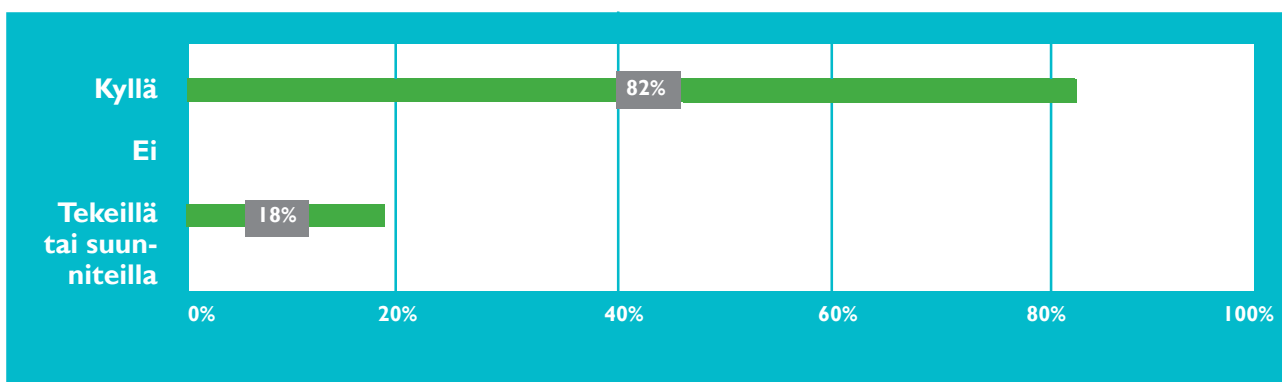
Viestintä ja kopiointi

Kaupungin tapahtumakalenteri ja sähköpostitiedotusta yhdistyksille
Kuntatiedote ja nettisivuilla tiedotus esim. tapahtumista, pienimuotoiset kahvitukset
Toisinaan kopiointia, kahvituksia, viestintää ym.
Monenlaista, ei koottua tietoa olemassa
Kopiointia ja postitusta, ilmoitustilaa kunnan tiedotuslehdessä

Taulukko 40. Onko hyvinvointikertomus kunnassanne käytänteenä?

	N	%
Kyllä	18	81,82%
Ei	0	0 %
Tekeillä tai suunnitteilla	4	18,18%

13 Onko hyvinvointikertomus kunnassanne käytänteenä? (n=22)

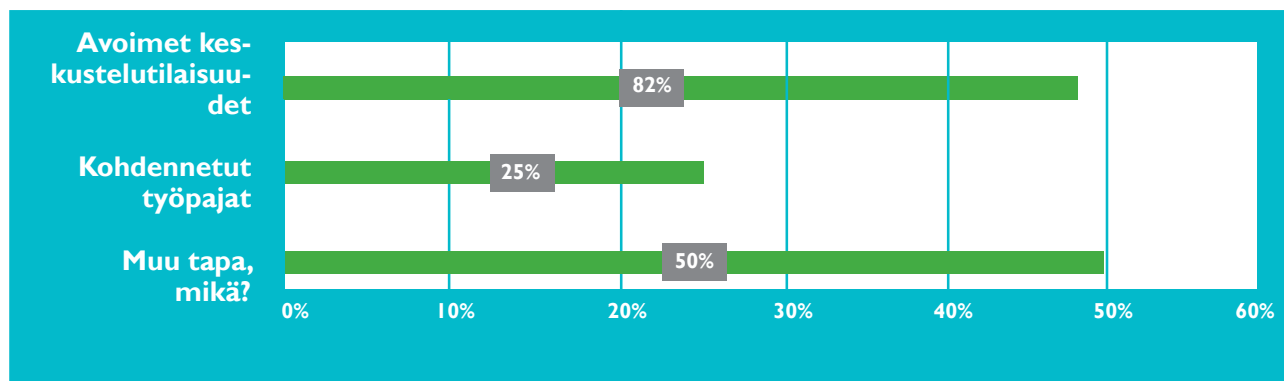
Taulukko 41. Järjestöjen mahdollisuudet osallistua hyvinvointikertomuksen laadintaan

	N	%
Suunnitteluun	9	42,86%
Sisällön tuottamiseen	11	52,38%
Toteuttamiseen	12	57,14%
Seurantaan	7	33,33%
Arviointiin	8	38,1%
Ei mihinkään edellä mainituista	6	28,57%

Taulukko 42. Tavat, joilla järjestöjen osallistuminen kunnan hyvinvointikertomusprosessiin on mahdollistunut

	N	%
Avoimet keskustelutilaisuudet	8	50%
Kohdennetut työpajat	4	25%
Muu tapa, mikä?	8	50%

15 Millä tavoin kuntanne onmahdollistanut yhdistysten ja järjestöjen osallitumisen hyvinvointikertomusprosessiin? (n=22)

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset:

Edustus työryhmässä

Suunnitteilla, ei viime vuonna

Kunnan sote-jaoston ja vanhusneuvoston muodostavat ei järjestöjen edustajat ja ko. toimielimet osallistuvat hyvinvointikertomusprosessiin mm. lausumalla asiakirjasta sen valmisteluvaiheessa.

Järjestöjen edustus hyvinvointityöryhmässä

Vielä satunnaisesti kutsuttu eri yhteistyötahoina mukaan

Lausuntoja pyydettiin vanhusneuvostolta yms., ei yhdistyksiltä

En valitettavasti osaa vastata tähän, sillä hyvinvointikertomuksen laadinta tapahtuu perusturvan yksikössä, enkä ole tietoinen kaikista heidän osallistamiskeinoistaan.

Osallistuminen kaupungin työryhmiin, sähköiset kyselyt ja kommentointimahdollisuudet

Taulukko 43. Näkemykset järjestöjen merkityksestä. Kysymys: Mikä on mielestänne järjestöjen merkitys kuntanne asukkailla? Mitä jäisi tekemättä ja millainen aukko kuntanne asukkaiden arkeen tulisi ilman yhdistysten ja järjestöjen toimintaa? (N=22)

Teema: Järjestötyön merkitys kunnassa		N
1	Harrastusmahdollisuudet, vapaa-ajan aktiviteetit, tapahtumat ja paikat	13
2	Kunnan hyvinvointipalvelujen tuottamien, täydentäminen ja tukeminen	9
3	Vertaistuki, neuvonta, yksinäisyyden vähentäminen	4
4	Kuntalaisten toimijuuden vahvistaminen, aktivointi, yhteisöllisyys	8
5	Osallisuus, osallistuminen ja vaikuttaminen	4
6	Elinvoima, paikallisidentiteetti, sisäinen ja ulkoinen kuntakuva	3

Vastaukset kunnittain		Teema
1	Jokaisella järjestöllä suuri merkitys. Järjestöt aktivoivat jäseniään sekä muita kuntalaisia monin eri tavoin.	4
2	Vapaa-ajantoiminta, virkistystoiminta ja yksinäisyyden ehkäiseminen	2, 3
3	Suuri, tapahtumat järjestetään yhdessä järjestöjen kanssa, toiminta vähenisi, (museoiden) kunnostus heikkenisi, (tapahtumapaikan) ylläpito vähenisi	1, 2
4	Yhdistysten ja järjestöjen merkitys on mittava kunnan asukkaille. Kunnan osuus erilaisien aktiviteettien järjestämisessä kunnan asukkaille on pieni verrattuna yhdistysten ja järjestöjen toimintaan kulttuuri- ja liikunta-aktiviteettien järjestämisessä.	1
5	Yhdistysten ja järjestöjen merkitys on hyvin suuri ja kasvaa entisestään kunnan elinvoiman ylläpitämiseksi ja asukkaiden osallisuuden sekä yhteisöllisyyden edistämiseksi julkisten palvelujen ja toimintojen supistuttua. Suuri osa harrastustoimintaa ilman järjestöjä mm. liikuntapuolella jäisi toteutumatta, samoin tapahtumatuotannossa yhdistykset ja järjestöt avainasemassa.	5, 6, 1
6	Erittäin tärkeää. Pienen kunnan resurssit ovat rajalliset, ja kolmannen sektorin toiminta täydentää palveluntarjontaa. Yhdistystoiminta lisää myös toimijoiden itsensä hyvinvointia, jota ei pidä väheksyä.	2, 4
7	Paikallinen yhdistys- ja järjestötoiminta on todella arvokas lisä, täydentämään eri hallinnonalojen toimintaa.	2
8	Toimintaa päiviin, vertaistukea, tapahtumia kuntalaisille, vapaaehtoistyötä tehdään runsaasti, mm. vanhusten parissa	4, 3, 1
9	Iso, nuorisotyö kärsisi suuresti	1
10	Merkitys on suuri. Pienen kunnan hyvinvointipalvelujen järjestämisessä järjestöillä on huomattava merkitys.	2
11	Järjestötoiminta mahdollistaa kuntalaisten monipuolisemman harrastustoiminnan, koska kaupallista yritystoimintaa ei esim. liikunnan palvelujen tuottajana juurikaan ole. Edistää eri-ikäisten ihmisten osallisuutta ja omien mielenkiinnon kohteiden kehittämistä. Esimerkiksi järjestötoimijoiden järjestämä kerhotoiminta koululaisille, nuorten toiminta 4H:n kautta, eläkeläisten toiminta jne.	1, 5, 4
12	Yhdistyksillä on suuri merkitys (kunnassa). Meillä on todella aktiivisia yhdistyksiä ja yhdistysaktiiveja. Kunta hankkii yhdistyksiltä esim. hiihtolatuverkoston ylläpidon, nuorisotalon valvonnan, museotoimen. Yhdistykset järjestävät paljon tapahtumia ja luovat osaltaan kuntakuvaa aktiivisesta ja toimivasta kunnasta.	1, 2, 6
13	Tällä hetkellä merkitys on suuri ja lisääntyy tulevaisuudessa. Kunta ei itse järjestä esim. kulttuuripuolella kuin itsenäisyysjuhlan ja veteraanijuhlan. Järjestöjä tuetaan avustuksilla tapahtumien tuottamisessa ja kannustetaan keskinäiseen yhteistyöhön. Pääosa kulttuuri- ja liikuntatapahtumista ei toteutuisi ilman aktiivisia järjestöjä.	1
14	Niillä on suuri merkitys. Usea ruohonjuuritason toiminta jäisi kunnassa tekemättä, koska kunnan resurssit ovat rajalliset.	2
15	Järjestöjen ja yhdistysten toiminta on erittäin merkityksellistä; tapahtumat, koulutukset, kuntalaisten aktivointi jne. Järjestöt tukevat kunnan toimintaa ja päinvastoin. Pienessä kunnassa resurssit eivät riitä useinkaan muuten yhtä laajojen toimintojen toteuttamiseen.	1, 3, 4

16	Yhdistykset järjestävät suurimman osan kuntalaisille tarjotuista liikuntapalveluista (erilaiset harrasteryhmitt lapista - ikäihmisiin). Liikuntaharrastusten lisäksi yhdistykset tarjoavat runsaasti erilaisia harrastemahdollisuuksia: kulttuurista, kädentaidoista, luonnosta ym. kiinnostuneille. Kylätoimikunnan ja -yhdistykset aktivoivat ihmisiä ympäri kuntaa.	1, 4
17	Yhdistykset järjestävät merkittävän osan paikkakunnan tapahtumista esimerkiksi erilaisia kesätapahtumia, kuten (musiikkifestivaali), kylätapahtumat, rallien järjestelyiden osa. Myös urheiluseurat toimivat aktiivisesti ja järjestävät hyvin laajasti ja monipuolisesti sekä harrastus- ja kilpatoimintaa (kunnassa) sekä aikuisille että lapsille. Kulttuurijärjestöt järjestävät paljon erilaisia näyttelyitä ja tuottavat materiaalia paikallishistoriasta sekä ylläpitävät paikallisia käyntikohteita. Järjestöt osallistuvat myös työllistämiseen. Sote-puolen yhdistykset ovat aktiivisia mm. osallistamisessa. Ilman aktiivisia järjestöjä (kunnassa) olisi paljon vähemmän mahdollisuuksia harrastaa ja viettää vapaa-aikaa sekä asukkaille että matkailijoille.	1, 6, 2, 5
18	Suuri merkitys. Yhdistykset järjestävät paljon tapahtumia, kokoontumisia, toimintaa, harrastusmahdollisuuksia jne.	1, 4
19	Merkitys on erittäin suuri, sillä kunnassamme yhdistystoiminta on aktiivista. Kunnan asukkaiden arkeen jäisi ilman yhdistyksiä suuri aukko.	4
20	Osa järjestöistä tuottaa erityisosaamiseen liittyviä palveluja esim. lastensuojelussa, päihdehuollossa jne. Vertaistoimintaa ja palveluja täydentäviä toimintoja esim. vertaisryhmät, neuvonta/ tiedotus. Kansalaistoiminnan kautta järjestöt tarjoavat osallistumisen ja yhteisöllisyyden paikkoja. Tähän voisi kirjoittaa yhteiskunnallisen tietokirjan kolmannen sektorin merkityksestä lähes kaikilla elämän alueilla. Toteuttamatta jäisivät ainakin suuret kulttuuri- ja liikuntatapahtumat. Kellään ei olisi varaa maksaa ammattilaisvoimin järjestettyjen tapahtumien lippuja. Järjestöt tarjoavat myös korvaamattoman mahdollisuuden itsensä toteuttamiseen ja osallisuuteen. Yhdistykset ovat linkkejä kunnan hallinnon ja kuntalaisten välillä, yhteistyö rakentuu yhdistysten kautta, koska sopimuksellisuus edellyttää rekisteröitynyttä yhdistystä (esim. sopimus laavun ylläpidosta tehdään yhdistyksen, ei yksittäisen kuntalaisen kanssa)	2, 3, 5
21	Todella tärkeä merkitys. Useita toimintoja jäisi järjestämättä ilman aktiivisia toimijoita.	4
22	Tärkeä. (Kunnassa) järjestötoiminta nojaa osin Jyväskylässä toimiviin yhdistyksiin, mutta myös omalla järjestötoiminnalla suuri rooli eri-ikäisten kohdalla. Etenkin vapaa-ajan toiminnassa ja harrastustarjontaan aukko olisi merkittävä, kunnan palvelutuotannossa ei näyttele merkittävää roolia	1
	<i>Lisäksi vastaukset avoimeen kysymykseen 16. "Mitä vielä haluaisitte sanoa?" sisältävät seuraavat kommentit järjestökentän merkityksestä:</i> Järjestökentän työn merkitys valtava, mutta se toimii omaehtoisesti. Kaupungin tuki avustusten ja tilojen muodossa ja välttämätöntä. On tärkeää, että yhdistykset saavat varoja toimintaansa ulkopuolisilta tahoilta, valtiolta jne. Kunnat eivät tänä päivänä pysty tukemaan yhdistyksiä riittävästi, ainakaan rahallisesti. Kolmannen sektorin työlle on annettava sille kuuluva arvostus; pieni joukko kuntalaisia järjestää talkoohengessä mittavan määrän palveluja ja tapahtumia kuntalaisille!	

Taulukko 44. Merkittävät järjestöyhteistyön muodot kunnissa. Kysymys: *Kuvailkaa lyhyesti yhtä tai kahta erityisen merkittävää yhdistys- tai järjestöyhteistyötä viimeisen viiden vuoden aikana (esim. tilaisuus, tapahtuma, idea, kehittämissanke).* (49 avovastauksen sisällönanalyysi)

Teemat yleisyyssjärjestyksessä		N
1	Vapaa-ajan harrastusten, palveluiden, tapahtumien ja paikkojen tuottaminen	23
2	Yhteiskehittäminen ja kumppanuuden vahvistaminen (kunta-järjestöyhteistyön / yhdistysten keskinäisen yhteistyön käytännöt ja rakenteet)	13
3	Elinvoima ja työllisyys, vaikutuksen elinkeinotoimintaan ja kuntakuvaan (matkailu, yritys-toiminta)	6
4	Kuntalaisten osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen	4
5	Yhteisöllisyyden, paikalliskulttuurin ja -identiteetin vahvistaminen	3

Kuntien avoimet vastauksia (N=21), joita on hieman muokattu ja tiivistetty vastaajien tunnistettavuuden vähentämiseksi

	Kuntien vastaukset	Teemat
1	Eri yhdistykset (mm. urheiluseura, MLL, yrittäjät, 4H, Martat, metsästysseura) jne. ovat tehneet merkittäviä hankkeita, joiden kautta on saatu kehitettyä yhteistyötä ja palveluja (matkailuyritykset) ja liikuntapaikkoja Kuntalaisten ICT-taitojen kehittäminen (Martat)	1, 3, 5
2	Lasten ja nuorten leiri- ja kesätoiminta Kulttuuritalon tukiyhdistyksen palvelut talon pyörittämiseksi	3, 3
3	Kulttuuritapahtuma, vaellus, tilojen kunnostus	3
4	Kesätapahtuma järjestetään yhteistyössä yrittäjäjärjestön kanssa joka vuosi. Tapahtuma on kesän avaus kuntalaisille ja kausiasukkaille, osallistujamäärä vaihtelee 2000-3000 kävijän välillä. Kulttuuriviikko paikallisten kulttuuriyhdistysten järjestämä tapahtumana, johon kunta osallistuu mm. rahoitusavustuksella.	2, 4, 3
5	Kansainvälinen musiikkifestivaali kesäisin tuo kansainvälisiä vieraita ja vireyttä sekä taloudellista kasvua paikallisen elinkeinoelämän ja kaupungin kesään ja työllistää mm. nuoria. Nuoria työllistetään kesällä myös 4H-yhdistyksen kanssa pitkään jatkuneella yhteistyöllä Yrittäjäjärjestön kanssa on järjestetty menestystä saavuttaneet joulutori ja puutarhamesut useana vuonna	4, 4, 3
6	Yhdistysten yhdessä rakentama tapahtumaviikko joka kesä tarjoaa monipuolista ohjelmatarjontaa kuntalaisille ja tiivistää yhdistysten välistä yhteistyötä.	1, 3
7	Perinteisen tapahtumaviikon järjestäminen vuosittain vähintäänkin viikon mittaisena ja joka päivälle jotakin järjestettynä, monipuolisine tapahtumineen ei olisi mahdollista toteuttaa ilman järjestötoimijoiden aktiivisuutta ja innokkuutta.	1, 3
8	-Elämäkaarjuhla Vanhustenviikolla -Hyvinvointitupa-hanke	3, 3
9	Tapahtumaviikon ohjelman tuottaminen Yhdistysten ja yritysten toritapahtuma Joulunajan avauksen ohjelman tuottaminen	3, 3, 3

10	Yhteistyö 4H-järjestön kanssa: kyläkuntien kerhotoiminta, nuorten kansainvälisyystoiminta, nuorten kesätyöllistäminen Yhteistyö kotiseutuyhdistyksen kanssa: perinteen tallentaminen kotiseutumuseon käyttöön ja museon toiminnan pyörittäminen	3, 4, 2
11	Kunta koulutti ikäihmisten liikuntaan vertaisohjaajia, jonka jälkeen sydänyhdistys on lähtenyt vetämään kuntosaliryhmää Yhteistyönä kävelytapahtuma, jonka tuotolla hankittiin defipilaattoreita kolmeen paikkaan - yhden ikäihmisen henki on jo laitteella pelastettu Järjestöt vetävät koululaisille iltapäiväkerhoja, kunta hakenut toimintaan avustusta Keski-Suomen liikunnan kautta, minkä seurauksena koululaisten iltapäivätoimintaan on tullut enemmän valinnan mahdollisuutta	3, 1, 3
12	Yhden väli vuoden jälkeen kotiseutuyhdistys otti järjestääkseen musiikkitapahtuman, jonka järjestämisestä kunta joutui luopumaan taloussyistä. Tapahtuma on järjestetty nyt seitsemän kertaa. Tapahtuman tärkeimmät tulonlähteet ovat mestarikurssin osallistumismaksut, lipputulot ja sponsoritulot yrityksiltä, yhdistyksiltä ja yksityisiltä. Nämä eivät kuitenkaan riitä, vaan tarvitaan ulkopuolista rahoitusta kulttuurirahastolta tai valtiolta parin-kolmen vuoden välein, jotta tapahtuma jatkuisi muutama vuosi eteenpäinkin. Hyviä esimerkkejä myös liikuntapuolelta, esim. urheiluseura vahvasti toiminnassa mukana	2, 4, 3
13	Juhlavuoden tapahtumat, esim. yhteislaulutilaisuudet, joissa aivan uudetkin yhteistyötohot löysivät toisensa. Nuorten Keski-Suomen kanssa toteutettu Sytytä-hanke toi pysyvää elävyyttä nuorisojärjestöille.	3, 5
14	4H:n merkitys kesätyöllistämässä ja maaseudun elävöittämisessä. Kotiseutuyhdistys ylläpitää kotiseutukulttuuria yllä, mikä jäisi kunnan omana toimintana tällä hetkellä tekevä. MLL paikallisyhdistysten aktiivisuus monessa taajamassa ja hankkeessa.	4, 2, 3
15	Urheiluseuran kanssa kunta järjestää yhteistyössä esim. liikuntakerhoja eri-ikäisille. Kunnan vapaa-aikatoimi kutsuu koolle n. 2 kertaa vuodessa kaikki kunnan järjestöt toimijatapaamiseen, jossa suunnitellaan yhdessä kunnan tapahtumia jne.	3, 1
16	Pitkäaikainen seurayhtymätoiminta, joka ylläpitää kuntosalia (noin 500 asiakasta vuosittain) sekä talviuintipaikkaa. Toiminta tarjoaa erinomaiset ja edulliset puitteet kuntosalitoiminnalle.	3
17	Urheiluseuran ja kaupungin pitkäaikaisessa yhteistyössä kaupungin tuki mahdollistaa eri tapahtumien ja kisojen järjestämisen, jota ei olisi mahdollista toteuttaa ilman yhteistyötä ja pitkäjänteistä suunnittelua. Kyläyhdistys ja kaupunki ovat tehneet usean eri kehittämishankkeen muodossa laajamittaista kehittämistyötä useita vuosia palveluiden, elinkeinon ja infrastruktuurin kehittämiseksi.	3, 4
18	Ikäihmisten kumppanuuspöytä, jossa on mukana monia ikäihmisten asioista kiinnostuneita tahoja, järjestetään mm. virkistystä ja tapahtumia Nuorisotapahtumat kolmen kunnan yhteistyönä	5, 3
19	Kärkitapahtumien tukeminen; kunta tuki 10.000 eurolla keskeisten kesätapahtumien markkinointia.	3

20	Vapaaehtoistoiminnan palvelut ja verkostotoiminta ainutlaatuista koko Suomessa Toiminta kotoutumiskysymyksissä Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laatimisprosessi Järjestöyhteistyöfoorumit lähes vuosittain Järjestöareena Järjestöjen oppilaitosyhteistyön kehittämishanke Asuinalueiden hyvinvoinnin kehittämishankkeissa luodut osallisuusrakenteet Yhdistyksissä vapaaehtoisina päättäjiä, jolloin eri näkökulmat yhdistyvät	1, 1, 1, 1, 1, 1, 5, 5
21	Suomi 100 -juhlavuoden toteutus yhdessä järjestöjen kanssa, jossa oli tapahtumia läpi vuoden. Vuosi huipentui järjestöjen kanssa toteutettuun itsenäisyyspäivään, jossa useat eri järjestöt olivat mukana järjestämässä päivän tapahtumia Kulttuurin saralla järjestöyhteistyö on jatkuvasti merkittävässä roolissa. Urheiluseurojen ja kunnan yhteistyöllä on rakennettu avoin lähiliikuntapaikka ja ulkoke- likenttä sekä nuorten itse rakentama ja toteuttama skeittiparkki, jotka ovat aktiivisessa käytössä. Myös koulu voi hyödyntää liikuntapaikkaa omassa toiminnassaan.	1, 3, 1

Taulukko 45. Järjestöyhteistyön kehittämistavoitteet kunnissa (N=17). Kysymys: *Miten haluaisitte kehittää yhdistysten / järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä kunnassanne (esim. maakunta- ja sote-uudistuksen näkökulmasta)?*

Teemat yleisyysjärjestyksessä		N
1	Suunnitelmallisempi, tavoitteellisempi ja pitkäjänteisempi kumppanuus (järjestöyhteistyö osana kuntastrategiaa)	9
2	Järjestöjen keskinäisen yhteistyön lisääminen ja järjestötyön tukipalveluiden kehittäminen	6
3	Pysyvät, mahdollistavat rakenteet, käytännöt ja yhteistyöfoorumit	4
4	Järjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen	3
5	Yhteiskehittäminen ja uuden toimintakulttuurin luominen	3

Kuntien avoimet vastaukset, joita on hieman tiivistetty ja muokattu vastaajien tunnistettavuuden vähentämiseksi. 17 vastaajaa mainitsi vastauksissaan kaikkiaan 25 eri teemaa, jotka analyysissa yhdistettiin viideksi eri pääteemaksi.

Kuntien vastaukset		Teemat/ vastaus
1	Järjestöt otetaan mukaan kunnan hyvinvointisuunnitelmaan ja määritellään palvelutehtävät	2
2	Lasten, nuorten ja ikäihmisten aktiivinen vapaa-aika ja harrastustoiminta. Yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Ostetaan palveluita tai muuten tuetaan toimintaa.	2
3	Järjestöissä myös toimijat vähenee, osa tekee jo nyt yhteistyötä naapurikuntien järjestöjen kanssa (yhdistynyt), voimavarat vähissä vastata keskeneräiseen SOTE- uudistukseen	4
4	Palveluiden tarjoamiseen liittyvän yhteistyön lisääminen	2
5	Keskitetty hallintopalvelu (rahastonhoito, sihteeritys ja ehkä jopa puheenjohtajuus) vapauttaisi varsinaisia tulisieluja itse toimintaan enemmän. Myös yhdistysten henkilöityminen määrättyihin henkilöihin voisi vähentyä tällaisella järjestelyllä.	4
6	Pitkäjänteisempää suunnitelmallisuutta kaivataan.	2

7	Syventää yhteistyötä Kehittää tukijärjestelmää toimintapohjaiseksi Saada yhteinen tila yhdistysten käyttöön (ilmaiseksi)	2, 3
8	Järjestöt tarvitsisivat palkattua työväkeä. Ihmisten mahdollisuudet tehdä vapaaehtoistyötä pienenevät jatkuvasti syrjäseuduilla (pitkät matkat, huonot liikenneyhteydet ja huonot tiet, työpendelöinti venyttää työpäivän pituutta jne.)	1
9	Maakunnan ja soten muistettava vahvasti myös tapahtumien järjestäminen, sosiaalinen virkistystoiminta yms. uudistuksessa. Kunta tuottaa edelleen tapahtumia, joskus myös erityisryhmille, mutta kulttuuri- ja viriketoiminta täytyy olla myös osa omaa toimintaa yksiköissä. Yhdistykset ovat tärkeitä toimijoita, mutta niille ei saa kasata liikaa vastuuta. Järjestötyötä tekevät yksittäiset kuntalaiset ja kuten tiedämme, järjestötyö kasautuu ”yksille ja samoille” vieden voimavaroja ja pahimmillaan ilonkin toiminnasta. Kunta antaa yhdistyksille käyttöön tiloja ja mainostaa julkisia tapahtumia omilla kotisivuillaan. Kuntaan pohdittavaksi tukitoimien antaminen, esim. kopiointipalvelut, kahvitus, jos yhdistys kokoontuu kunnan tiloissa.	1, 3, 4
10	Järjestöjen toimintaa tulisi kehittää paremmin myös nuoria kiinnostavaksi, muutoin ei ole tulevaisuutta.	5
11	Yhteistyötä ja tiedonvaihtoa voi edelleen tiivistää ja varmistaa, ettei järjestökenttää unohdeta suurissa uudistuksissa.	1, 4
12	Haluamme laajentaa ja kehittää yhteistyötä edelleen.	5
13	Säännöllinen ja selkeä yhteistyö kunnan ja yhdistysten/järjestöjen välillä. Yhteistyöstä vastaavien henkilöiden nimeäminen.	2, 3
14	Yhdistysten ja kunnan välistä yhteistyötä pitäisi kehittää monipuolisemmaksi ja myös järjestöjen välistä yhteistyötä pitäisi kehittää.	2, 4
15	Tarvitaan yhä enemmän pysyviä yhteistyö rakenteita palvelujen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin Entistä enemmän myös vapaamuotoista yhteistyötä esim. asuinalueilla Asukaslähtöisyys, yhdenvertaisuus toiminnassa (tehdään yhdessä), eli toimintakulttuurin uudistaminen ja yhteiskehittäminen tavoitteena Järjestöjen ääni tulee oikeasti mukaan suunnitelmiin ja strategioihin, eli järjestöille tärkeät kysymykset tulevat mukaan esim. strategiakeskusteluun (eri funktio kuin esim. avoimilla asukas- ja keskustelutilaisuuksille). Vanha toimintakulttuuri on edunvalvollinen, järjestöt eivät aina oikein tunnista muuta näkökulmaa: monestikaan siitä ei synny rakentavaa yhteistyötä. Edunvalvonta on tärkeää, mutta sille on omat kanavat.	3, 5, 2
16	Tiiviimmmin toimijat mukaan yhteistyöhön	4
17	Järjestökentällä voisi olla merkittävä rooli kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä, kun kunnan mahdollisuudet sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnoissa jää maakunnan armoille.	2

